

Academia de Științe
a Moldovei

Ministerul Economiei
al Republicii Moldova

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

ANALELE

Institutului Național de Cercetări Economice

Ediția a VIII-a / 2017

ISSN 1857-3630
ISBN 978-9975-4326-6-5

Chișinău, 2017

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor- șef:

Alexandru STRATAN, doctor habilitat, profesor universitar (INCE, Republica Moldova)

Redactor- șef adjunct:

Gheorghe ILIADI, doctor habilitat, profesor cercetător (INCE, Republica Moldova)

Redactor științific:

Tudor BAJURA, doctor habilitat, conferențiar universitar (INCE, Republica Moldova)

Membrii:

Altınbec MOLDAEV, doctor habilitat, profesor universitar (Kazahstan)

Sandor J. ZSARNOCZAI, doctor, profesor universitar (Ungaria)

Emil DINGA, doctor, profesor universitar (România)

Ceslav CIOBANU, doctor, profesor universitar (SUA)

Elena P. DUREAN, doctor (România)

Mihail FIODOROV, doctor (Rusia)

Camelia GAVRILESCU, doctor (România)

Euphrasia Susy SUHENDRA, doctor, profesor universitar (Indonezia)

Ercean UYGUR, doctor, profesor universitar (Turcia)

Iulia ABUHOVICI, doctor (Belarus)

Tudor CIUMARA, doctor, conferențiar cercetător (România)

Natalia RAD, doctor, conferențiar universitar (Ucraina)

Iulia LUPU, doctor, conferențiar cercetător (România)

Nicolai SAHA KHII, doctor habilitat, profesor universitar (Ucraina)

Ionel LEONIDA, doctor, conferențiar cercetător (România)

Ileana ANASTASE, doctor (România)

Pavel MOVILEANU, doctor habilitat, Doctor Honoris Causa (UASM, Republica Moldova)

Tatiana MANOLE, doctor habilitat, profesor universitar (INCE, Republica Moldova)

Olga GAGAUZ, doctor habilitat, conferențiar cercetător (INCE, Republica Moldova)

Valeriu DOGA, doctor habilitat, profesor universitar (INCE, Republica Moldova)

Dmitrii PARMACLI, Doctor Honoris Causa, doctor habilitat, profesor universitar (Republica Moldova)

Angela TIMU, doctor, conferențiar cercetător (INCE, Republica Moldova)

Vadim MACARI, doctor, conferențiar cercetător (INCE, Republica Moldova)

Victor MOROZ, doctor, conferențiar cercetător (INCE, Republica Moldova)

Anatolii ROJCO, doctor, conferențiar cercetător (INCE, Republica Moldova)

Galina SAVELIEVA, doctor (INCE, Republica Moldova)

RECENZEN ȘI TIINȚIFICI:

Galina ULIAN, doctor habilitat, profesor universitar (USM, Republica Moldova)

Alexandru GRIBINCEA, doctor habilitat, profesor universitar (ULIM, Republica Moldova)

Victor MOCANU, doctor, conferențiar universitar (A.M., Republica Moldova)

REDACTORI LITERARI:

Redactor- șef: **Iulita BÎRC**

Redactare: **Victoria BORDOS, Corina CAZACLIU**

Machetare computerizat : **Svetlana FILIMON**

Designer copert : **Alexandru SANDULESCU**

Redactare bibliografic : **D. PELEPCIUC, A. CATAN, N. DALINI, CHI**

Indexator: **Elena MIGUNOVA**

Analele INCE este revistă cu statut de publicație științifică de profil, elaborată în baza rezultatelor investigațiilor institutului din domeniile: economie, finanțe, statistică, demografie și sociologie și recomandat tuturor celor interesați de problemele socioeconomice și financiare actuale, inclusiv: doctoranzilor, studenților la specialitățile sus-numite, specialiștilor din domeniile respective etc.

Preluarea textelor editate în revista „Analele INCE” este posibilă doar cu acordul autorului. Responsabilitatea asupra fiecărui text publicat aparține autorilor. Autorii declară pe propria răspundere că articolele sunt autentice și nu există niciun conflict de interese, totodată, transmit dreptul de autor și editorului. Opinia redacției nu coincide întotdeauna cu opinia autorilor.

ISSN 1857-3630

ISBN 978-9975-4326-6-5

© Institutul Național de Cercetări Economice, 2017

CUPRINS

**ANALIZA DEZVOLTĂRII SECTORULUI
ÎNTRINDERILOR MICI ÎN MIJLOCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Vadim MACARI, doctor, conferențiar cercetător, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova EVOLUȚIA IMM-urilor DIN REPUBLICA MOLDOVA, ÎN ANII 2007-2015, ÎN PROFIL TERITORIAL.....	7
Dorin ROȘU, doctorand, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova ANALIZA PRINCIPALILOR INDICATORI AI DEZVOLTĂRII IMM-urilor DIN REPUBLICA MOLDOVA PE CLASE DE MĂRIME.....	14
Mihail CIOBANU, cercetător științific, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova ANALIZA INDICATORILOR DE ACTIVITATE AI IMM-urilor DIN REPUBLICA MOLDOVA DUPĂ FORME DE PROPRIETATE	20
Vladimir CUCIREVII, doctor, conferențiar cercetător, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova ANALIZA INDICATORILOR PRINCIPALI AI DEZVOLTĂRII IMM-urilor AGRICOLE.....	27
Svetlana IVANOV, cercetător științific, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova ANALIZA INDICATORILOR INVESTIȚIILOR BRUTE ALE SECTORULUI IMM-urilor ÎN ANII 2007-2015.....	34
Anatolii ROJCO, doctor, conferențiar cercetător, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova Zoia STREMENOVSCAIA, cercetător științific, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova EVALUAREA PRINCIPALILOR INDICATORI AI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ ÎN SFERA MICULUI ANTREPRENORAT DIN REPUBLICA MOLDOVA	39

ECONOMIE

Tudor BAJURA, doctor habilitat, profesor, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova Svetlana GANDACOVA, cercetător științific, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova PREȚUL DE PIAȚĂ AL TERENURILOR AGRICOLE SUB PRESIUNEA CRIZEI ECONOMICO-FINANCIARE.....	49
---	----

POLITICI SOCIALE. DEMOGRAFIE

Anatolii ROJCO, doctor, conferențiar cercetător, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova Svetlana IVANOV, cercetător științific, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova ABORDĂRI METODOLOGICE DE MĂSURARE ȘI ANALIZĂ A COMAJULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	56
---	----

Galina SAVELIEVA, doctor, conferen iar cercet tor, Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova	
Svetlana ZAHAROV, cercet tor științific, Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova	
OMAJUL ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZA TENDINȚELOR PRINCIPALE.....	63
Anatolii ROJCO, doctor, conferențiar cercet tor, Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova	
Zoia STREMENOVSCAIA, cercet tor științific, Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova	
EXPERIEN A MONDIAL PRIVIND PERFEC IONAREA POLITICILOR DE REDUCERE A OCUP RII INFORMALE	73
Valentina COTELNIC, cercet tor științific, Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova	
INCLUZIUNEA I INTEGRAREA PERSOANELOR CU DIZABILIT ȚI ÎN ACTIVITATEA ECONOMIC	79
Valentina VINOGRADOVA, cercet tor tiin ific, Institutul Na ional de Cercet ri Economice	
TIPUL GOSPOD RIILOR CASNICE CA FACTOR DE INEGALITATE ÎN BUN STAREA LOR.....	84

CONTENT

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT
OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Vadim MACARI, PhD, Associate Professor, National Institute of Economic Research, Moldova DEVELOPMENT OF SMEs IN REPUBLIC OF MOLDOVA, IN 2007-2015, IN TERRITORIAL PROFILE	7
Dorin ROȘU, PhD Student, National Institute for Economic Research, Moldova THE ANALYSIS OF SME'S KEY DEVELOPMENT INDICATORS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA BASED ON SIZE-CLASS.....	14
Mihail CIOBANU, Scientific Researcher, National Institute for Economic Research, Moldova ANALYSIS OF THE INDICATORS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES' ACTIVITY BY OWNERSHIP FORMS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA.....	20
Vladimir CUCIREVIL, PhD, Associate Professor, National Institute of Economic Research, Moldova ANALYSIS OF THE MAIN INDICATORS OF THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL SMEs.....	27
Svetlana IVANOV, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova ANALYSIS OF GROSS INVESTMENTS INDICATORS OF THE SME SECTOR IN 2007-2015....	34
Anatolii ROJCO, PhD, Associate Professor, National Institute of Economic Research, Moldova Zoia STREMEŢOVSCAIA, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova EVALUATION OF THE MAIN INDICATORS OF EMPLOYMENT IN AREA OF SMALL ENTREPRENEURSHIP FROM REPUBLIC OF MOLDOVA	39

ECONOMY

Tudor BAJURA, PhD, Professor, National Institute of Economic Research, Moldova Svetlana GANDACOVA, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova THE MARKET PRICE OF AGRICULTURAL LAND UNDER THE PRESSURE OF THE ECONOMIC AND FINANCIAL CRISIS	49
--	----

SOCIAL POLICY. DEMOGRAPHICS

Anatolii ROJCO, PhD, Associate Professor, National Institute of Economic Research, Moldova Svetlana IVANOV, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova THE METHODOLOGICAL APPROACHES OF MEASUREMENT AND ANALYSIS OF UNEMPLOYMENT IN REPUBLIC OF MOLDOVA.....	56
Galina SAVELIEVA, PhD, Lecturer Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova Svetlana IVANOV, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova UNEMPLOYMENT IN REPUBLIC OF MOLDOVA: ANALYSIS OF MAIN TENDENCIES.....	63
Anatolii ROJCO, PhD, Associate Professor, National Institute of Economic Research, Moldova Zoia STREMEŢOVSCAIA, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova WORLD EXPERIENCE ON PERFECTION OF POLICIES FOR REDUCING INFORMAL EMPLOYMENT	73
Valentina COTELNIC, Scientific Researcher, National Institute of Economic Research, Moldova INCLUSION AND INTEGRATION OF PERSONS WITH DISABILITIES IN ECONOMIC ACTIVITY	79
Valentina VINOGRADOVA, scientific researcher, National Institute of Economic Research TYPE OF HOUSEHOLDS AS A FACTOR OF INEQUALITY IN THEIR WELFARE.....	84

**ANALIZA DEZVOLTĂRII SECTORULUI
ÎNTRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

EVOLUȚIA IMM-urilor DIN REPUBLICA MOLDOVA, ÎN ANII 2007-2015, ÎN PROFIL TERITORIAL

Vadim MACARI¹, doctor, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Actualitatea prezentului articol este determinată de necesitatea dimensionării și amplificării impactului important al factorului teritorial (regional) asupra dezvoltării întreprinderilor mici, medii și micro (IMM) din Republica Moldova. Studiul are ca scop central analiza și evaluarea unor indicatori ai funcționării IMM-urilor sub aspect teritorial. Metodele principale de cercetare utilizate: monografică, logică, sistemică, analiză și sinteză, generalizarea, calculele economice, tabelară, irurile dinamice etc. Principalele rezultate științifice obținute, ca urmare a cercetării, sunt determinarea numărului, mărimea, ponderea, dinamicii și structurii IMM-urilor în profil teritorial (pe 4 zone, 32 de raioane, Chișinău), evoluția acestor indicatori în perioada 2007-2015, cu accentul pe anii 2014-2015.

Cuvinte-cheie: IMM, mărime, pondere, dinamică, structură, regiune, raion, profil teritorial.

The actuality of this article is determined by the need of dimensioning and amplification of the territorial (regional) factor important impact on the development of small, medium and micro sized enterprises (SMEs) in Moldova. The study is aimed at the analysis and assessment of SMEs indicators under the territorial point of view. The main research methods used: monographic, logical, systemic analysis and synthesis, generalization, economic calculations, dynamic strings etc. The main scientific results obtained in the article, are: the calculation of the number, size, weight, dynamics and structure of SMEs in territorial profile (4 regions, 32 districts, Chisinau), the evolution of these indicators in 2007-2015, focusing on the years 2014 to 2015.

Keywords: SME, size, weight, dynamics, structure, region, district, territorial profile.

JEL Classification: O12, R1, R13.

CZU: 334.7.012.63/.64(478)

Introducere. Sectorul întreprinderilor mici, medii și micro (în continuare IMM) este unul dintre factorii prioritari care deja contribuie semnificativ la creșterea economică și dezvoltarea economico-socială a Republicii Moldova. Această contribuție trebuie de sporit în mod substanțial.

În anul 2015, conform datelor Biroului Național de Statistică (BNS), publicate în 2016 [1], numărul IMM-urilor a constituit 49,8 mii de întreprinderi, sau cu 0,5 mii de întreprinderi (cu 1%) mai puțin față de anul 2014. Sectorul IMM reprezenta circa 97,2% din numărul total de întreprinderi. Numărul salariaților care au activat în IMM-uri în 2015 a constituit 281,4 mii de persoane, deținând 55,2% din numărul total de salariați ai întreprinderilor. Veniturile din vânzări ale IMM-urilor au însumat 86824,6 milioane de lei sau 30,8% din veniturile din vânzări în total pe economie.

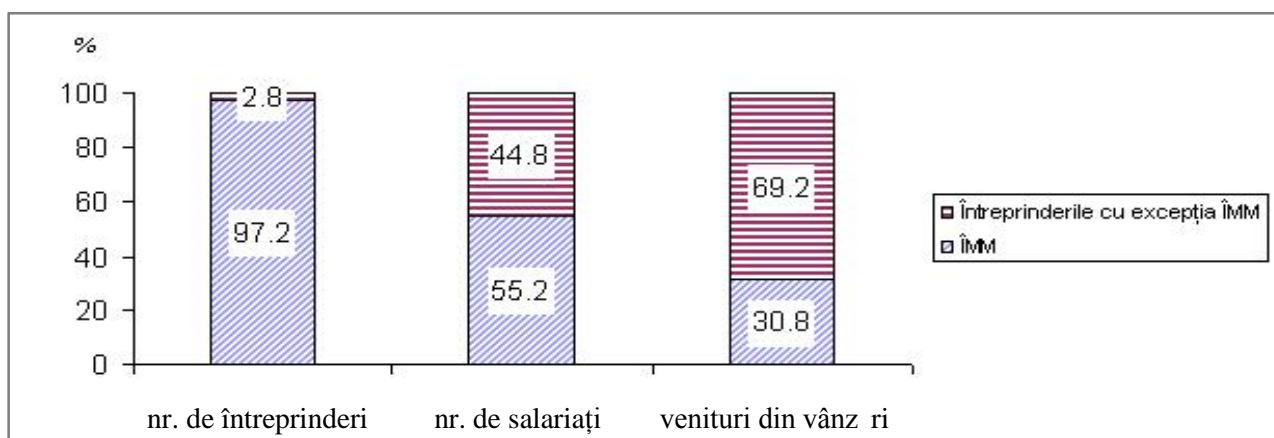

Figura 1. Ponderea IMM-urilor în totalul întreprinderilor în anul 2015 pe principalii indicatori, %
Sursa: Datele BNS [1].

¹ © Vadim MACARI, vadimmacari@yahoo.com

Ponderea IMM-urilor în totalul întreprinderilor în anul 2015 pe principalii indicatori se prezenta astfel, cum este reflectat în figura 1. Evolu ia ponderii IMM-urilor în totalul întreprinderilor în 2015 s-a caracterizat prin indicatorii inclu i în tabelul 1.

Analiza evolu iei IMM-urilor indic cre terea veniturilor din vânz ri în medie pe o întreprindere în anul 2015, care au constituit 1744,5 mii de lei sau cu 82,9 mii de lei (cu 5%) mai mult fa de anul 2014. Totodat , veniturile din vânz ri ale IMM-urilor în medie la un salariat au sc zut comparativ cu anul 2014 cu 29,2 mii de lei sau cu 8,6% i au constituit 308,5 mii de lei în mediu pe un salariat. Num rul de salaria i în medie pe o întreprindere în anul 2015 a constituit 6 persoane, comparativ cu 5 persoane în anul 2014.

Partea preponderent a IMM-urilor î i desf oar activitatea în domeniul comer ului, constituind în anul 2015 circa 19,8 mii de întreprinderi, sau 39,8% din totalul întreprinderilor mici i mijlocii. În industria prelucr toare au activat 4,2 mii de IMM-uri sau 8,5% din totalul IMM-urilor.

O astfel de cercetare este absolut necesar pentru a dimensiona potențialul IMM-urilor ce activeaz în fiecare din unit țile administrativ-teritoriale (UAT) ale R. Moldova (în cazul dat – în 3 regiuni economice – Regiunea Nord, Regiunea Centru, Regiunea Sud i UTA G g uzia, în 32 de raioane i în municipiul Chi in u), pentru a determina gradul utiliz rii reale a acestui potențial, în vederea identific rii ulterioare a oportunit ților i barierele în consolidarea i eficientizarea sa i elabor rii m surilor necesare în acest scop prin prisma aspectului teritorial.

Tabelul 1

Evolu ia ponderii IMM-urilor în totalul întreprinderilor în anul 2015

	Nr. de întreprinderi, mii			Nr. de salaria i, mii persoane			Venituri din vânz ri, mil. lei		
	Total	IMM	Ponderea IMM în total, %	Total	IMM	Ponderea IMM în total, %	Total	IMM	Ponderea IMM în total, %
2014	51,7	50,3	97,3	510,8	284,0	55,6	263090,2	83521,2	31,8
2015	51,2	49,8	97,2	510,3	281,4	55,1	282253,4	86824,6	30,8

Sursa: Datele BNS [1].

Num rul, m rimea, ponderea, dinamica i structura IMM-urilor în profil teritorial

Conform datelor din tabelul 2, în anul 2015, în Republica Moldova **funcționau 49770 de IMM-uri** (cu 1% mai puține, decât în 2014), ponderea c rora în num rul total al întreprinderilor din republic constituia 97,2%, această pondere variind în cele 5 unit ț administrative teritoriale (UAT), specificate în tabel, între 96,3 i 97,8%. În num rul total al IMM-urilor, cele *mijlocii* aveau o pondere de 3,3% (oscilând pe UAT între 3,1 i 4,0%), cele *mici* – 20,0% (între 24,5 i 18,5%), iar cea mai mare pondere o aveau cele *micro* – 76,7% (71,5 i 78,4%) [2].

Tabelul 2

Num rul IMM-urilor în anul 2015 dup regiuni, m rime i pondere (unit ț, %)

	IMM total, unit ț	Ponderea IMM în num rul total al întreprinderilor	din totalul de IMM-uri:					
			Mijlocii		Mici		Micro	
			Num rul întrepr., unit ț	Ponderea în num rul total al IMM, %	Num rul întrepr., unit ț	Ponderea în num rul total al IMM, %	Num rul întrepr., unit ț	Ponderea în num rul total al IMM, %
Total pe republic	49770	97,2	1626	3,3	9965	20,0	38179	76,7
Mun. Chi in u	32288	97,0	991	3,1	5969	18,5	25328	78,4
Regiunea Nord	6130	97,3	243	4,0	1503	24,5	4384	71,5
Regiunea Centru	7412	97,7	237	3,2	1562	21,1	5613	75,7
Regiunea Sud	2630	97,8	106	4,0	638	24,3	1886	71,7
UTA G g uzia	1310	96,3	49	3,7	293	22,4	968	73,9

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS.

Pentru comparație (vezi tabelul 3), în anul 2014, în Republica Moldova funcționau 50265 de IMM-uri, ponderea celor mici în numărul total al întreprinderilor din republică constituia 97,3%, această pondere variind în cele 5 unități administrativ teritoriale (UAT) specificate în tabel între 97,1 și 98,0%. În numărul total al IMM-urilor, cele mijlocii aveau o pondere de 3,2% (oscilând pe UAT între 2,9 și 4,2%), cele mici – 19,7% (18,3 și 24,1%), iar cea mai mare pondere o aveau cele micro – 77,1% (72,0 și 78,9%) [2].

Tabelul 3

Numărul IMM-urilor în anul 2014* după regiuni, mărimea și pondere (unități, %)

	IMM total, unități	Ponderea IMM în numărul total al întreprinderilor	din totalul de IMM-uri:					
			Mijlocii		Mici		Micro	
			Numărul întrepr., unități	Ponderea în numărul total al IMM, %	Numărul întrepr., unități	Ponderea în numărul total al IMM, %	Numărul întrepr., unități	Ponderea în numărul total al IMM, %
Total pe republică	50265	97,3	1598	3,2	9896	19,7	38771	77,1
Mun. Chișinău	32775	97,1	942	2,9	5986	18,3	25847	78,9
Regiunea Nord	6109	97,4	258	4,2	1448	23,7	4403	72,1
Regiunea Centru	7454	98,0	240	3,2	1544	20,7	5670	76,1
Regiunea Sud	2631	97,9	103	3,9	634	24,1	1894	72,0
U.T.A. Găgăuzia	1296	96,8	55	4,2	284	21,9	957	73,8

Not : 2014* – recalcularea datelor BNS după metodologia anului 2015.

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS.

În 2015, în republică funcționau 1626 de întreprinderi mijlocii (3,3% din totalul IMM-urilor din țară), ponderea celor mici era de 20,0% și celor micro – 76,7%. În municipiul Chișinău aceste cifre constituiau, respectiv, 991 de unități, 3,1%, 18,5% și 78,4% (tabelele 2, 4).

În 2015, pe regiuni, cea mai mare pondere în totalul întreprinderilor mijlocii le-au avut cele din Regiunea Nord și Regiunea Sud (4,0%), urmat de UTA Găgăuzia (3,7%) și Regiunea Centru (3,2%). Pe raioane ponderea întreprinderilor mijlocii a variat între 9,3% (Edineț) și 2,0% (Telenești, Ungheni).

În 2015, pe regiuni, cea mai mare pondere în totalul întreprinderilor mici le-au avut cele din Regiunea Nord (24,5%), urmat de Regiunea Sud (24,3%), UTA Găgăuzia (22,1%) și Regiunea Centru (21,1%). Pe raioane ponderea întreprinderilor mici a variat între 45,0% (Drochia) și 17,0% (Ungheni).

În 2015, pe regiuni, cea mai mare pondere în totalul microîntreprinderilor le-au avut cele din Regiunea Centru (75,7%), urmat de UTA Găgăuzia (73,6%), Regiunea Sud (71,7%) și Regiunea Nord (71,5%). Pe raioane ponderea microîntreprinderilor s-a încadrat între 78,7% (Orhei) și 45,7% (Edineț).

Tabelul 4

Numărul și ponderea IMM-urilor după regiuni, raioane și mărimea întreprinderii, 2015 (unități, %)

	Regiuni și raioane	Total într. unit.	IMM total, unități	Ponderea IMM în nr. total al întrepr., %	Medii, unități	Ponderea în nr. total al IMM, %	Mici, unități	Ponderea în nr. total al IMM, %	Micro, unități	Ponderea în nr. total al IMM, %
1	Total pe republică	51216	49770	97,2	1626	3,3	9965	20,0	38179	76,7
2	Mun. Chișinău	33279	32288	97,0	991	3,1	5969	18,5	25328	78,4
3	Regiunea Nord	6301	6130	97,3	243	4,0	1503	24,5	4384	71,5
4	Mun. Bălți	2426	2362	97,4	54	2,3	469	19,9	1839	77,9
5	Briceni	264	258	97,7	19	7,4	96	37,2	143	55,4
6	Dondușeni	196	187	95,4	12	6,4	54	28,9	121	64,7
7	Drochia	465	452	97,2	19	4,2	128	28,3	305	67,5
8	Edineț	283	269	95,1	25	9,3	121	45,0	123	45,7
9	Flești	338	330	97,6	13	3,9	106	32,1	211	63,9
10	Florești	341	323	94,7	18	5,6	84	26,0	221	68,4
11	Glodeni	254	249	98,0	13	5,2	68	27,3	168	67,5

	Regiuni i raioane	Total intr. unit.	IMM total, unit i	Ponderea IMM în nr. total al întrepr., %	Medii, unit i	Ponderea în nr. total al IMM, %	Mici, unit i	Ponderea în nr. total al IMM, %	Micro, unit i	Ponderea în nr. total al IMM, %
12	Ocnița	201	194	96,5	12	6,2	49	25,3	133	68,6
13	Râ cani	442	436	98,6	20	4,6	92	21,1	324	74,3
14	Sângerei	436	431	98,9	18	4,2	117	27,1	296	68,7
15	Soroca	655	639	97,6	20	3,1	119	18,6	500	78,2
16	Regiunea Centru	7586	7412	97,7	237	3,2	1562	21,1	5613	75,7
17	Anenii Noi	669	645	96,4	19	2,9	162	25,1	464	71,9
18	C l ra i	349	341	97,7	9	2,6	72	21,1	260	76,2
19	Criuleni	406	397	97,8	11	2,8	89	22,4	297	74,8
20	Dub sari	179	178	99,4	7	3,9	36	20,2	135	75,8
21	Hânce ti	697	682	97,8	20	2,9	159	23,3	503	73,8
22	Ialoveni	1145	1114	97,3	45	4,0	215	19,3	854	76,7
23	Nisporeni	340	331	97,4	10	3,0	66	19,9	255	77,0
24	Orhei	1155	1133	98,1	34	3,0	207	18,3	892	78,7
25	Rezina	308	295	95,8	10	3,4	75	25,4	210	71,2
26	Str eni	876	859	98,1	39	4,5	188	21,9	632	73,6
27	old ne ti	198	198	100,0	8	4,0	58	29,3	132	66,7
28	Telene ti	261	255	97,7	5	2,0	68	26,7	182	71,4
29	Ungheni	1003	984	98,1	20	2,0	167	17,0	797	81,0
30	Regiunea Sud	2690	2630	97,8	106	4,0	638	24,3	1886	71,7
31	Basarabeasca	130	128	98,5	4	3,1	38	29,7	86	67,2
32	Cahul	779	758	97,3	21	2,8	178	23,5	559	73,7
33	Cantemir	136	128	94,1	5	3,9	50	39,1	73	57,0
34	C u eni	482	476	98,8	22	4,6	114	23,9	340	71,4
35	Cimi lia	334	328	98,2	15	4,6	75	22,9	238	72,6
36	Leova	176	173	98,3	8	4,6	38	22,0	127	73,4
37	tefan Vod	365	358	98,1	12	3,4	80	22,3	266	74,3
38	Taraclia	288	281	97,6	19	6,8	65	23,1	197	70,1
39	UTA G g uzia	1360	1310	96,3	49	3,7	293	22,4	968	73,9

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS.

Tabelul 5 reflect **evoluția numărului IMM-urilor, în anii 2007-2015**, după regiuni i raioane, în expresie absolut , inclusiv, în anul 2015 – pe categoriile de IMM mijlocii, mici i micro [3].

Practic, 2/3 din numărul total al IMM din republic , care au activat în toată perioada examinată (2007-2015), se afl în municipiul Chi in u, ponderea acestora variind, în 2007-2014, între 65,7% (2008) i 66,2% (2012). În 2015 ponderea a fost mai mic decât în **2014*** (respectiv, de 64,9 i 65,2%). Dintre regiunile economice, cea mai mare pondere a avut-o Regiunea Centru, m rimile minim i maxim constituind, în 2007-2014, respectiv, 13,2-14,7%. În **2014*** i 2015 ponderea, practic, a r mas aceea i (14,8 i 14,9%).

Urmeaz Regiunea Nord, cu variația ponderii între 11,8-13,2%, reducându-se an de an de la 13,2% în 2007 până la 11,8% în 2013, dar în **2014*** i 2015 a sporit până la, respectiv, 12,2 i 12,3%. Ponderea Regiunii Sud a fost mai stabil – de la 5,0% (2007) până la 5,2% în 2014, menținând valoarea sa de 5,1% în 4 ani consecutivi (2010-2013), iar în **2014*** i 2015 constituind, respectiv, 5,2 i 5,3%.

Tabelul 5

Evoluția numărului IMM-urilor, în anii 2007-2015, pe regiuni și raioane, unități

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015*	din care:		
											Medii	Mici	Micro
Total pe republică	39320	41109	43658	45631	47337	49444	50890	52335	50265	49770	1626	9965	38179
Mun. Chișinău	25916	27018	28729	30115	31296	32713	33541	34439	32775	32288	991	5969	25328
Regiunea Nord	5194	5247	5361	5538	5739	5849	6014	6206	6109	6130	243	1503	4384
Mun. Bălți	1723	1800	1955	2022	2204	2277	2337	2389	2339	2362	54	469	1839
Briceni	390	368	329	330	313	303	286	277	277	258	19	96	143
Dondușeni	218	227	234	239	205	202	203	188	184	187	12	54	121
Drochia	360	368	385	404	422	428	443	464	449	452	19	128	305
Edineț	376	335	295	291	271	261	267	270	267	269	25	121	123
Flești	236	263	270	273	272	294	299	322	319	330	13	106	211
Florești	269	223	131	212	239	257	274	304	301	323	18	84	221
Glodeni	247	244	252	249	254	258	256	260	260	249	13	68	168
Ocnița	273	287	268	257	241	206	192	193	191	194	12	49	133
Râncani	336	351	383	394	398	406	417	438	432	436	20	92	324
Sângerei	265	273	317	327	344	373	394	418	417	431	18	117	296
Soroca	501	508	542	540	576	584	646	683	673	639	20	119	500
Regiunea Centru	5196	5629	6029	6413	6615	7007	7382	7674	7454	7412	237	1562	5613
Anenii Noi	520	544	595	627	625	640	668	680	666	645	19	162	464
Călărași	300	318	330	341	342	368	363	358	348	341	9	72	260
Criuleni	339	348	351	369	387	410	423	429	407	397	11	89	297
Dubăsari	133	173	165	164	174	172	175	184	169	178	7	36	135
Hâncești	470	477	524	556	596	625	683	730	701	682	20	159	503
Ialoveni	631	721	813	867	924	1011	1038	1135	1114	1114	45	215	854
Nisporeni	195	221	259	285	306	326	358	375	360	331	10	66	255
Orhei	784	893	921	1004	1055	1085	1155	1147	1115	1133	34	207	892
Rezina	269	275	278	303	300	311	314	331	324	295	10	75	210
Strășeni	544	599	621	662	699	734	787	837	823	859	39	188	632
Șoldănești	176	147	198	202	131	150	179	197	196	198	8	58	132
Telenești	196	172	172	180	192	206	232	256	251	255	5	68	182
Ungheni	639	741	802	853	884	969	1007	1015	980	984	20	167	797
Regiunea Sud	1984	2132	2302	2332	2417	2523	2595	2707	2631	2630	106	638	1886
Basarabeasca	122	137	132	119	118	127	124	131	128	128	4	38	86
Cahul	542	588	663	676	704	717	739	796	782	758	21	178	559
Cantemir	81	74	88	97	105	120	126	127	125	128	5	50	73
Cușeni	370	410	438	453	457	454	475	491	465	476	22	114	340
Cimișlia	229	251	257	264	280	304	314	324	321	328	15	75	238
Leova	111	108	127	104	109	138	154	163	158	173	8	38	127
Itești-Vod	252	271	305	303	331	350	370	365	349	358	12	80	266
Taraclia	277	293	292	316	313	313	293	310	303	281	19	65	197
UTA Găguzia	1030	1083	1237	1233	1270	1352	1358	1309	1296	1310	49	293	968

Not : 2014*, 2015* – calculat conform noii metodologii a BNS.

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS.

Prea puțin s-a schimbat în anii 2007-2014 și ponderea UTA Găguzia (2,5-2,8%), la fel înregistrând în aceiași 4 ani (2010-2013) ponderea de 2,7%, în 2014* și 2015 având aceeași pondere de 2,6% (tabelul 6).

Tabelul 6

Structura sectorului IMM, în anii 2007-2015, pe regiuni i raioane, %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015*
Total pe republic	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Mun. Chi in u	65,9	65,7	65,8	66,0	66,1	66,2	65,9	65,8	65,2	64,9
Regiunea Nord	13,2	12,8	12,3	12,1	12,1	11,8	11,8	11,9	12,2	12,3
Mun. B lti	4,4	4,4	4,5	4,4	4,7	4,6	4,6	4,6	4,7	4,7
Briceni	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5
Dondu eni	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Drochia	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Edineț	1,0	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
F le ti	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Flore ti	0,7	0,5	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Glodeni	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Ocnita	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Râ cani	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
Sângerei	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Soroca	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Regiunea Centru	13,2	13,7	13,8	14,1	14,0	14,2	14,5	14,7	14,8	14,9
Anenii Noi	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
C l ra i	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Criuleni	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Dub sari	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
Hânce ti	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4
Ialoveni	1,6	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,2	2,2	2,2
Nisporeni	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Orhei	2,0	2,2	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	2,3
Rezina	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Str eni	1,4	1,5	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7
old ne ti	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Telene ti	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	1,5	0,5
Ungheni	1,6	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	1,9	0,9	2,0
Regiunea Sud	5,0	5,2	5,3	5,1	5,1	5,1	5,1	5,2	5,2	5,3
Basarabasca	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Cahul	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,5
Cantemir	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
C u eni	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
Cimi lia	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Leova	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
tefan Vod	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Taraclia	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
UTA G g uzia	2,6	2,6	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,5	2,6	2,6

Not : 2014*, 2015* – calculat de autor conform noii metodologii a BNS.

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS.

Dinamica anual a num rului IMM-urilor, în ansamblu pe republic , în anii 2008-2014, a fost *instabil , dar supraunitar* i a variat între 102,8% (2014) și 106,2% (2009). De menționat ca **fapt negativ** *reducerea ritmului în 2013 i 2014*, iar în **2015** *ritmul a fost subunitar (99,0%)*, ca i în Chi in u (98,5%) i în Regiunea Centru (99,4%). În **2015**, *ritmul a r mas, practic, acela i*, în Regiunea Nord (100,3%), Regiunea Sud (100,0%) i doar în **UTA G g uzia** s-a atestat o *mic cre tere* cu 1,1 p.p. (101,1%).

În anul 2015, *în profil raional, reducerea indicatorului a variat între 98,0% (C l ra i) i 91,0% (Rezina)*, iar *cre terea* s-a plasat între 109,5% (Leova) i 100,4% (Ungheni).

În 11 din 32 de raioane a avut loc *reducerea num rului IMM-urilor*, în 19 raioane acest indicator în

2015 a fost *mai mare* decât în 2014*, iar în 2 raioane (*Ialoveni* și *Basarabeasca*) a rămas *același*. Faptul că numărul raioanelor în care, în 2015, în raport cu 2014*, numărul IMM-urilor a sporit, este de aproape 2 ori mai mare decât numărul raioanelor în care, în 2015, în raport cu 2014*, numărul IMM-urilor s-a redus, impune **concluzia** că, în 2015, factorii decisivi cu impact pozitiv asupra numărului IMM-urilor *au fost aceiași pentru toate raioanele*.

Concluzii

1. Pentru creșterea eficienței economico-sociale a IMM-urilor, este deosebit de important analiza și evaluarea anumitor indicatori ai funcționării IMM-urilor sub aspect teritorial.

2. Dimensionarea potențialului IMM-urilor ce activează în fiecare din unitățile administrativ-teritoriale (UAT) ale Republicii Moldova este necesar pentru a determina gradul utilizării reale a acestui potențial, în vederea identificării oportunităților și barierelor în consolidarea și eficientizarea sa și elaborării măsurilor necesare în acest scop prin prisma aspectului teritorial.

3. Ponderea IMM-urilor în numărul total al întreprinderilor din republică, în 2015, a celor 5 unități administrativ-teritoriale (UAT) a variat între 96,3 și 97,8%. În numărul total al IMM-urilor, cele mijlocii aveau o pondere de 3,3% (oscilând pe UAT între 3,1 și 4,0%), cele mici – 20,0% (18,5 și 24,5%), iar cea mai mare pondere o aveau cele micro – 76,7% (71,5 și 78,4%).

4. Pe raioane, în 2015, ponderea întreprinderilor mijlocii, în numărul total al IMM-urilor, a variat între 2,0% (Telenești, Ungheni) și 9,3% (Edineț), a celor mici – între 17,0% (Ungheni) și 45,0% (Edineț) și a microîntreprinderilor – între 45,7% (Edineț) și 78,7% (Orhei).

5. 2/3 din numărul total al IMM-urilor din republică, care au activat în anii 2007-2015, s-au aflat în municipiul Chișinău, ponderea acestora variind între 64,9% (2015) și 66,2% (2012). Ponderea Regiunii Centru a variat între 13,2% și 14,9%, Regiunii Nord – 11,8% și 13,2%, Regiunii Sud – de la 5,0% (2007) până la 5,3% (2009, 2015) și UTA Găgăuzia – 2,5-2,8%.

6. Faptul că numărul raioanelor, în care, în 2015, în raport cu 2014*, numărul IMM-urilor a sporit (19), este de aproape 2 ori mai mare decât numărul raioanelor în care, în 2015, în raport cu 2014*, numărul IMM-urilor s-a redus (11), impune concluzia că, în 2015, factorii decisivi cu impact pozitiv asupra numărului IMM-urilor *au fost aceiași pentru toate raioanele*.

Referințe bibliografice

1. Activitatea întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova în anul 2015. [Accesat 17.11.2016]. Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5258>
2. Activitatea agenților economici după rime și raioane, 2014-2015. [Accesat 22.11.2016]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_24%20ANT_ANT030/ANT030190reg.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774/
3. Activitatea agenților economici după rime și raioane, 2005-2014. [Accesat 17.11.08.2016]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_24%20ANT_ANT030/ANT030200reg.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
4. DELIU, Angela. Eficiența economică a întreprinderii și indicatorii ei = The economic efficiency of the company and its indicators. In: Economie și Sociologie = Economy and Sociology. 2013, nr. 4, pp. 120-125. ISSN 1857-4130.
5. IAȘIN, Tatiana. Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova. In: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. 2016, ediția a VII-a, nr. 1, pp. 36-40. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.

Recomandat spre publicare: 22.11.2016

ANALIZA PRINCIPALILOR INDICATORI AI DEZVOLT RII IMM-urilor DIN REPUBLICA MOLDOVA PE CLASE DE M RIME

Dorin RO U¹, doctorand,
Institutul Național de Cercet ri Economice, Republica Moldova

Studiul de față pune în evidență situația actual a IMM-urilor din Republica Moldova pe clase de m rime prin prisma celor mai importanți indicatori statistici. Prin urmare, pentru intervalul de timp cuprins între anii 2007-2015 a fost realizat analiza indicatorilor statistici privind numărul de întreprinderi, numărul mediu de salariați și veniturile din vânz ri. Analiza urm re te o serie de pa i logici i se concentrează pe evidențierea aspectelor relevante și a instrumentelor statistice utilizate pentru estimarea contribuției IMM-urilor cu accent pe m rime la cre terea economic , având ca scop scoaterea în evidență a importanței aportului IMM-urilor la economia Republicii Moldova. Rezultatele obținute demonstrează c IMM-urile din Republica Moldova au un rol important în asigurarea dezvolt rii economice. Acestea au un impact major în determinarea stabilit ții și creșterii mobilit ții economiei naționale la provoc rile de ordin intern i extern.

Cuvinte-cheie: IMM, clase de m rime a întreprinderii, număr de întreprinderi, număr mediu de salariați, venituri din vânz ri, Republica Moldova.

This study reveals the current situation of SMEs in the Republic of Moldova based on size class, in terms of the most important statistical indicators. Consequently, for the 2007-2015 period, an analysis of statistical indicators concerning the number of enterprises, employees, and sales revenue was conducted. The analysis follows a series of logical steps and highlights relevant issues, as well as statistical tools used to estimate SMEs contribution to economic growth in general, and to the Republic of Moldova economy in particular. The results obtained from the analysis show the importance of SMEs on economic development. They have a major impact on national economic stability, and its increasing mobility when facing internal and external challenges.

Keywords: SME, enterprises by size class, number of enterprises, employees, sales revenue, Republic of Moldova.

JEL Classification: J29, L25, O52.

CZU: 334.7.012.63/64(478)

Introducere. Întreprinderile mici i mijlocii (IMM) reprezint f r îndoial un factor de dezvoltare extrem de important în economia fiec rei națiuni, contribuind direct la formarea Produsului Intern Brut, la crearea a noi locuri de munc , la stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor noi. În prezent, la nivel european, acestea constituie în medie mai mult de 99% din totalul întreprinderilor. Comparativ cu întreprinderile mari acestea dau dovad adesea de mai mult flexibilitate și adaptabilitate față de tendințele pieței și a mediului de afaceri.

În acest context, s-a propus realizarea unui studiu care s pun în evidență situația actual a întreprinderilor pe clase de m rime din cadrul IMM-urilor din Republica Moldova prin prisma celor mai importanți indicatori statistici. Prin urmare, pentru intervalul de timp cuprins între anii 2007-2015 a fost realizat analiza indicatorilor statistici privind numărul de întreprinderi, numărul mediu de salariați și veniturile din vânz ri din perspectiva IMM-urilor pe clase de m rime.

Datele statistice cu privire la IMM-urile din Republica Moldova, în baza c rora a fost realizat analiza dat au fost preluate din sursele de date administrative privind activitatea agenților economici după m rime, publicate pe pagina web a Biroului Național de Statistic la compartimentul: Banca de date statistice „Antreprenoriat” [1]. Pentru anul 2015, datele oferite de Biroul Național de Statistic nu includ activitatea organizațiilor necomerciale, prin urmare analiza a fost divizat în dou segmente de timp: intervalul 2007-2014 cu date, în care se conțin și întreprinderile necomerciale, intervalul de timp 2014* cu datele recalculat, în care nu se conțin organizațiile necomerciale și 2015 cu date în care, de asemenea, nu se conțin organizațiile necomerciale.

Din punct de vedere metodologic, analiza urm re te o serie de pa i logici i se concentrează pe evidențierea aspectelor relevante și a instrumentelor statistice utilizate pentru estimarea contribuției IMM-urilor cu accent pe m rime la cre terea economic , având ca scop scoaterea în evidență a importanței aportului IMM-urilor la economia Republicii Moldova. Analiza de față a fost realizat în cadrul Institutului

¹ © Dorin RO U, dorin.c.rosu@gmail.com

Național de Cercetări Economice al A.M. în cadrul proiectului instituțional aplicativ: 15.817.06.05A „Armonizarea politicii de dezvoltare a IMM-urilor în Republica Moldova cu principiile „Small Business Act” pentru Europa” [2].

Numărul de întreprinderi. În Republica Moldova, sectorul IMM a apărut ca urmare a reformelor structurale efectuate în procesul trecerii de la economia centralizată la cea de piață, pe parcurs acestea au evoluat de la primele forme care apar la sfârșitul anilor '80 odată cu fondarea primelor cooperative la societățile cu răspundere limitată, societățile pe acțiuni sau întreprinderile individuale, gospodăriile de fermieri și asociațiile de astăzi indiferent de faptul că acestea s-au confruntat cu o serie de dificultăți de ordin financiar, legislativ sau birocratic.

Începând cu anul 2007 și până în 2014 numărul IMM-urilor care au activat în cadrul economiei autohtone a înregistrat o creștere continuă (figura 1), astfel, dacă în anul 2007 în Republica Moldova activau 39,32 mii de IMM-uri, atunci în 2014 cifra acestora era cu 13 mii de unități mai mare și constituia 52,34 mii de IMM-uri, cu o medie pentru acest interval de 46,22 mii de unități. Din perspectiva numărului de IMM-uri strict comerciale pentru anul 2015 față de 2014 se poate observa o ușoară scădere a numărului lor, în 2015 față de 2014 de la 50,27 mii de unități la 49,77 mii.

Pondere medie a IMM-urilor în totalul de întreprinderi la nivel de țară în intervalul anilor 2007-2014 a fost de 97,67%, aceasta variind nesemnificativ, în limitele unei plaje de 0,94%. Pentru IMM-urile comerciale în intervalul cuprins între 2014-2015 această pondere a constituit 98,05%. Contrar evoluției numărului de IMM-uri pe cele trei segmente, ponderea lor a avut o evoluție negativă: de la 98,33% în 2007 la 97,39% în 2014. Iar pentru intervalul dintre 2014-2015, ponderea IMM-urilor în afară de organizațiile necomerciale a continuat această scădere.

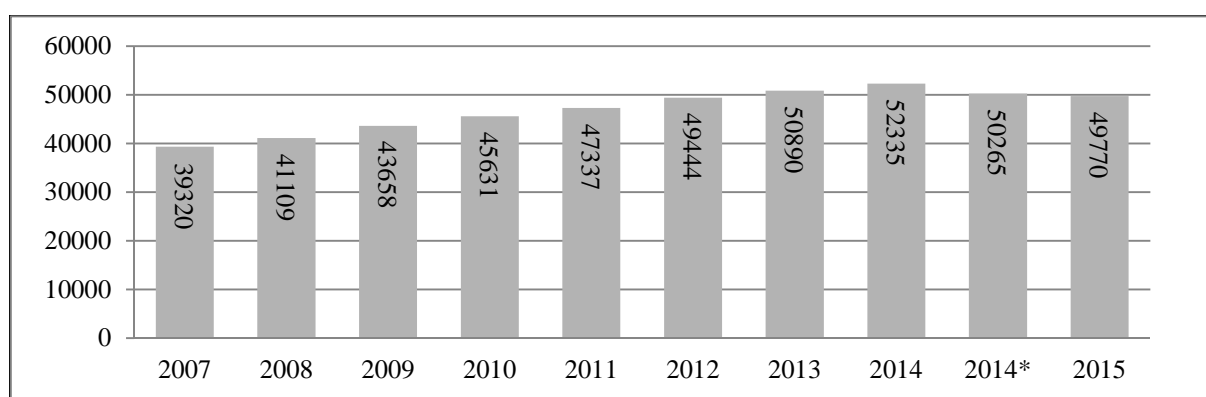

Figura 1. Evoluția numărului IMM-urilor, 2007-2015, unități

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

Pe clase de mărimi, cotele IMM-urilor față de totalul numărului de IMM-uri din Republica Moldova au variat nesemnificativ, amplitudinea maximă pentru intervalul anilor 2007-2014 a fost de aproximativ 2% pentru toate clasele, iar pentru intervalul 2014-2015, interval în care nu au fost luate în calcul IMM-urile necomerciale, această amplitudine a fost nesemnificativă, oscilând până la maxima de 0,4%. Media pentru intervalul 2007-2014 înregistrată de întreprinderile de talie mijlocie s-a clasat în jurul cifrei de 3,5%, pentru întreprinderile mici a fost de circa 19,4% și respectiv pentru cele de talie mică a fost de aproximativ 77,1%. Iar din perspectiva IMM-urilor fără organizațiile necomerciale pentru anii 2014 și 2015 această cifră a fost în medie de 3,2% pentru întreprinderile mijlocii, 19,9% pentru întreprinderile mici și de 76,92% pentru întreprinderile mici.

În intervalul anilor 2007-2014, întreprinderile mijlocii au fost în medie de 1,61 mii de unități. Evoluția numărului acestora (figura 2) poate fi delimitată în două subintervale: perioada 2007-2011 în care numărul întreprinderilor mijlocii a fost în descreștere, de la 1,77 mii de întreprinderi în 2007 la 1,50 mii de întreprinderi în 2011 și intervalul 2011-2014 și, respectiv, 2014-2015 pentru întreprinderile mijlocii strict comerciale, unde numărul de întreprinderi a fost în creștere, de la 1,50 mii în anul 2011 la 1,62 mii de întreprinderi în 2014 și, respectiv, pentru întreprinderile mijlocii strict comerciale în intervalul 2014-2015 unde tendința s-a menținut aceeași.

Numărul întreprinderilor de talie mică a înregistrat o medie ascendentă, cu mici variații pe perioade scurte, astfel, dacă în anul 2007 activau 7,19 mii de întreprinderi mici, atunci în 2014, în cadrul economiei

autohtone, activau circa 10,10 mii de astfel de întreprinderi sau 9,97 mii de întreprinderi mici comerciale în 2015. Primul recul a fost înregistrat în 2009, când num rul întreprinderilor mici a fost de 8,26 mii față de 8,33 mii, care a fost înregistrat în 2008. Cea mai ridicată valoare a fost înregistrată în 2014 și, respectiv, în 2015 pentru întreprinderile strict comerciale.

Din totalul IMM-urilor cele mai numeroase au fost întreprinderile din categoria micro, în intervalul anilor 2007-2014, acestea au fost în medie 35,65 mii de unit ți, iar pentru IMM-urile comerciale, în intervalul 2014-2015, media a fost de 38,48 mii de unit ți. Începând cu anul 2007 num rul de IMM-uri a fost în continu cre tere până în 2014, astfel, dac în 2007 în cadrul economiei Republicii Moldova activau 30,35 mii de întreprinderi micro, în 2014 num rul acestora era de 40,62 mii. În 2015 num rul întreprinderilor strict comerciale din categoria micro a fost de 38,18 mii de unit ți și a înregistrat o sc dere față de anul anterior acestuia.

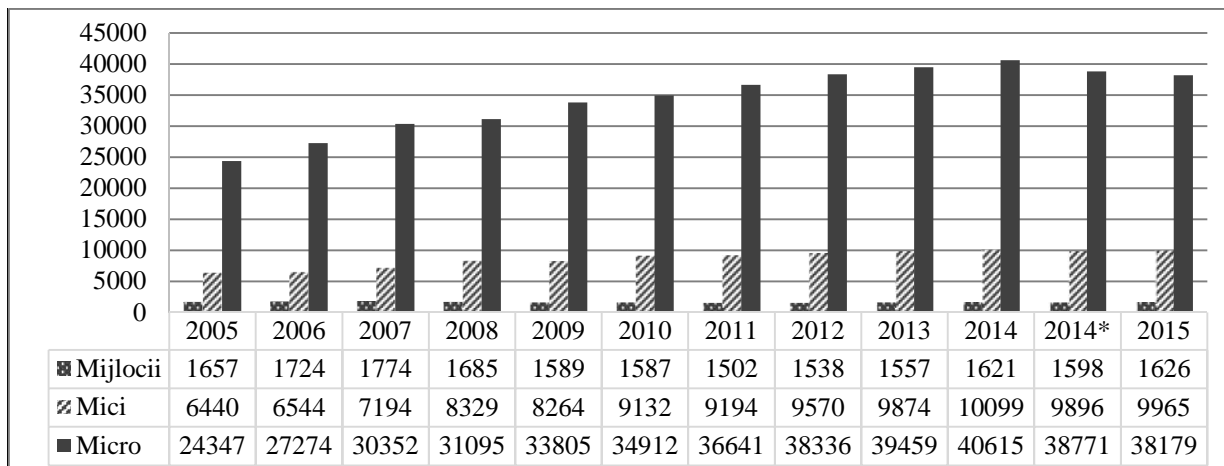

Figura 2. Cotele IMM-urilor pe clase de mrimi față de totalul de IMM-uri, 2007-2015, unit ți

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor BNS.

Num rul mediu de salariați. Tendința generală a numărului de salariați din cadrul IMM-urilor, pentru anii 2007-2014, a fost în sc dere, cu mici variații pe perioade scurte de timp. Astfel, dac la începutul perioadei, în 2007, în cadrul IMM-urilor munceau 343,5 mii de salariați, în 2014 num rul lor era de aproximativ 291,7 mii. După cum se poate observa din figura 3, excepție a fost anul 2012, când num rul de salariați din cadrul IMM-urilor a fost mai mare decât în 2011, cu o cifră de 300,2 mii în 2012 față de 294,1 mii în 2011. Această tendință a fost proprie și pentru salariații din cadrul IMM-urilor strict comerciale pentru intervalul 2014-2015, de la aproximativ 284,0 mii de salariați în 2014 la 281,4 mii în 2015.

Ponderea cea mai ridicată a fost înregistrată în anul 2007 și a constituit 59,8%, iar minima a fost înregistrată în 2014 cu 56,2%. În intervalul de timp cuprins între 2014 și 2015, ponderea salariaților din cadrul IMM-urilor comerciale față de totalul salariaților din cadrul întreprinderilor comerciale autohtone a fost în medie de 55,4% și a variat nesemnificativ cu tendință negativă.

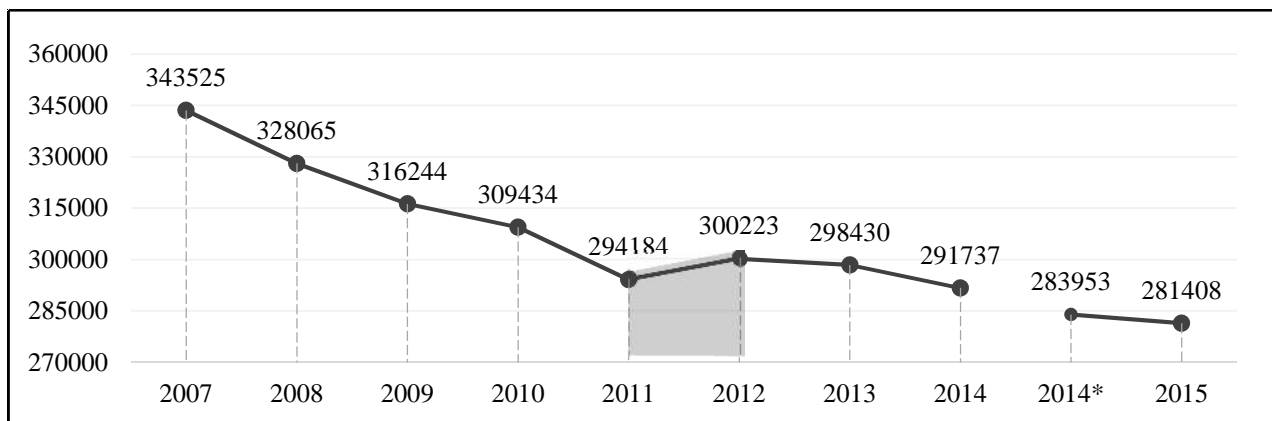

Figura 3. Evoluția numărului mediu de salariați din cadrul IMM-urilor, 2007-2015, persoane

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

Pe clase de mărime, ponderea numărului mediu de salariați față de totalul salariaților din cadrul IMM-urilor (figura 4), în intervalul 2007-2014, pentru întreprinderile de talie mijlocie a fost de 33,7%, pentru întreprinderile de talie mică a fost de aproximativ 38,4%, respectiv, pentru cele de talie mică a fost de circa 27,8%. Ponderea medie a numărului de salariați din cadrul IMM-urilor comerciale pe clase de mărime vis-a-vis de totalul salariaților din cadrul IMM-urilor comerciale în intervalul 2014-2015 a fost de 29,5% pentru întreprinderile mijlocii, 40,92% pentru cele mici, respectiv, de 29,5% pentru cele mici.

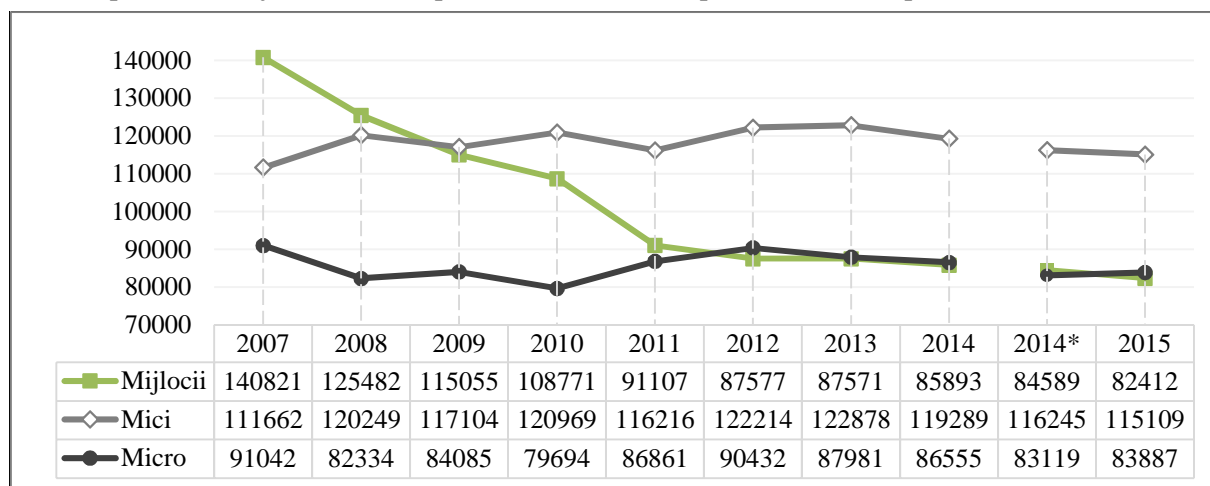

Figura 4. Dinamica numărului salariaților IMM-urilor pe clase de mărime, 2007-2015, persoane

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

Astfel, se poate afirma, că cel mai mare număr de salariați a fost înregistrat în cadrul întreprinderilor mici, media pentru intervalul anilor 2007-2014 a fost de 118,8 mii de salariați. Comparativ cu celelalte clase de IMM-uri numărul de salariați, care activau în cadrul acestor întreprinderi în 2014, a fost mai mare decât numărul de salariați din cadrul aceluiași întreprinderi în 2007. Numărul maxim de salariați din cadrul întreprinderilor mici a atins maxima pentru tot intervalul în 2013 și a constituit circa 122,89 mii de salariați. Tendința numărului salariaților din cadrul întreprinderilor mici comerciale în intervalul 2014-2015 a fost în descrescătoare însă numărul acestora a rămas la fel de decalat de numărul de salariați din cadrul celorlalte două clase de IMM-uri comerciale, media fiind de 115,7 mii de salariați.

Numărul de salariați din cadrul întreprinderilor mijlocii pentru intervalul 2007-2014 a înregistrat o medie de 105,3 mii de salariați. Începând cu anul 2007 evoluția acestuia a fost în continuă scădere până la sfârșitul perioadei analizate. Astfel, dacă în 2007 în cadrul întreprinderilor mijlocii activau 140,8 mii de salariați, numărul acestora s-a diminuat la cifra de 85,9 mii de salariați spre anul 2014, cu aproximativ 54,9 mii de salariați mai puțin decât la începutul intervalului. Salariații din cadrul întreprinderilor mijlocii strict comerciale în intervalul 2014-2015 au înregistrat o medie de 83,5 mii de salariați, iar tendința a rămas aceeași ca și pentru primul interval.

Cifra salariaților din cadrul întreprinderilor de talie mică a înregistrat o medie de 86,1 mii de salariați pentru anii 2007-2014. Numărul maxim de salariați din cadrul întreprinderilor micro a fost înregistrat în 2007 și a constituit 91 mii de salariați, în timp ce minima a fost stabilită în 2010 și a constituit 79,7 mii de salariați. Prin urmare numărul de salariați ce activau în cadrul întreprinderilor micro în 2014 era mai mic față de numărul salariaților din cadrul aceluiași întreprinderi din 2007. În intervalul 2014-2015, numărul salariaților din cadrul întreprinderilor micro strict comerciale a înregistrat o ușoară creștere, de la 83,1 mii de salariați la 83,9 mii, media fiind de 83,5 mii de salariați.

Venituri din vânzări. Evoluția veniturilor din vânzări înregistrate de IMM pentru intervalul cuprins între anii 2007-2015 poate fi delimitat în două cadrane (figura 5), după cum urmează :

1. Intervalul cuprins între anii 2007-2009, unde evoluția veniturilor din vânzări înregistrate de către IMM-uri a fost în descrescătoare, minima fiind de 57,48 miliarde de lei, atinsă în 2009, cu un recul de -13,93% față de anul 2007;

2. Anii 2009-2014 au marcat o creștere continuă, maxima fiind atinsă la sfârșitul intervalului, în 2014 și constituind 83,65 miliarde de lei. Tendința IMM-urilor strict comerciale pentru anii 2014-2015 poate fi asociată, de asemenea, la acest cadran dat fiind comportamentul crescător al acesteia.

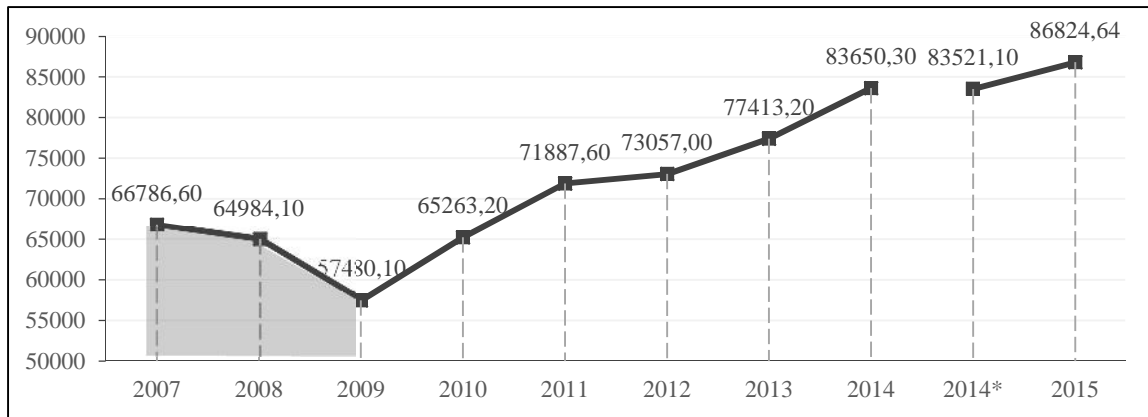

Figura 5. Evoluția veniturii din vânz ri ale IMM-urilor, 2007-2015, mil. lei

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

În raport cu totalul veniturilor la nivel de țar , veniturile din vânz ri înregistrate de IMM-uri în intervalul de timp 2007-2014 constituie în medie circa 36,5%, aceasta variind pe o arie de aproximativ 13,2%. Extrema de vîrf a fost înregistrat la începutul intervalului, în anul 2007, atunci cota veniturilor din vânz ri înregistrate de IMM-uri față de veniturile din vânz ri înregistrate de întreprinderile autohtone a constituit aproximativ 45%, minima fiind de 31,8%, înregistrat la finele intervalului, în 2014. Ponderea IMM-urilor comerciale pentru intervalul de timp cuprins între 2014-2015 față de totalul întreprinderilor comerciale autohtone au continuat tendința descresc toare de pân în anul 2014, astfel, în 2015 ponderea veniturilor din vânz ri înregistrate de IMM-urile comerciale în totalul veniturilor din vânz ri înregistrate de IMM-uri la nivel de țar era de 30,8%.

Dup cum se poate observa din figura 6, dintre toate IMM-urile, cele mai mari venituri din vânz ri au fost acumulate de c tre întreprinderile mici, media veniturilor din vânz ri în intervalul de timp 2007-2014 înregistrate de acestea a constituit 36,09 mld. lei. În afar de anul 2009, evoluția veniturilor din vânz ri înregistrate de întreprinderile mici a fost în continu cre tere, anul 2009 fiind unicul an în care cifra veniturilor din vânz ri a fost mai mic decât anul pe care îl preceda, astfel, dac în 2008 cifra veniturilor din vânz ri a fost de 33,6 mld. lei, în 2009 acesta a sc zut la 29,1 mld. lei, dup care, în 2010 a revenit la valoarea de 34 mld. lei. Prin urmare, în 2014 veniturile din vânz ri înregistrate de întreprinderile mici au fost de 44,55 mld. lei. În intervalul 2014-2015 veniturile din vânz ri al întreprinderilor mici comerciale a fost în medie de 45,67 mld. lei.

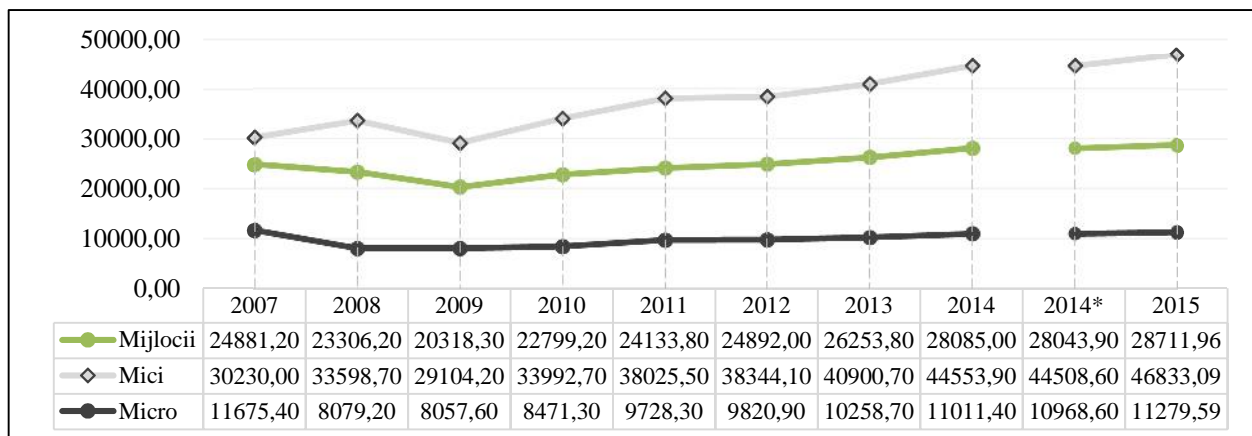

Figura 6. Evoluția veniturilor din vânz ri ale IMM-urilor pe clase de m rimi, 2007-2015, mil. lei

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

Evoluția veniturilor din vânz ri înregistrate de întreprinderile mijlocii pentru intervalul de timp 2007-2014 poate fi delimitat în dou intervale: intervalul 2007-2009, în care veniturile din vânz ri au fost în continu descre tere, de la 24,88 mld. lei în 2007 la 20,32 mld. lei în 2009 i intervalul 2009-2014, care, contrar primului interval a fost marcat de o continu cre tere a veniturilor din vânz ri: de la 20,32 mld. lei în 2009 la

28,09 în 2014 și, respectiv, 28,71 mld. lei pentru întreprinderile strict comerciale în 2015. Media veniturilor din vânzări înregistrate de către întreprinderile mijlocii pe intervalul 2007-2014 a fost de 24,33 mld. lei, iar pentru întreprinderile strict comerciale în intervalul 2014-2015 a fost de 28,38 mld. lei.

Întreprinderile micro au înregistrat o medie a veniturilor din vânzări în intervalul 2007-2014 de 9,64 mld. lei. Evoluția veniturilor din vânzări a înregistrat o scădere bruscă în intervalul 2007-2008: de la 11,68 mld. lei la 8,08 mld. lei, după care a urmat o creștere continuă până în 2014. Astfel, în 2014 veniturile din vânzări din cadrul întreprinderilor micro au constituit 11,01 mld. lei, în 2015, pentru întreprinderile strict comerciale această cifră era de 11,28 mld. lei.

Concluzii

Pe decursul anilor 2007-2015, în Republica Moldova, din zece întreprinderi ce activau în cadrul economiei naționale, în medie, mai mult de jumătate erau parte din categoria IMM-urilor, iar din zece IMM-uri, în medie, mai puțin de jumătate erau parte din categoria întreprinderilor mijlocii, două din categoria întreprinderilor de talie mică și aproximativ jumătate erau parte din categoria întreprinderilor micro. Pentru toată perioada, evoluția numărului IMM-urilor a fost foarte aproape de evoluția numărului total de întreprinderi din Republica Moldova.

Evoluția numărului de salariați din cadrul IMM-urilor în intervalul 2007-2014 și 2014-2015 pentru IMM-urile comerciale a fost în scădere față de începutul intervalului. De altfel această tendință se poate urmări și la nivel global pentru toate întreprinderile autohtone, astfel, trendul ponderii numărului salariaților din cadrul IMM-urilor a variat pe o suprafață relativ mică față de totalul salariaților din Republica Moldova. Prin urmare, din zece salariați ce activează în cadrul întreprinderilor autohtone, în intervalul 2007-2015, în medie, aproximativ aseștia activau în cadrul unui IMM, dintre care, în medie, trei din zece salariați ai IMM-urilor activau în cadrul unei întreprinderi mijlocii, patru în cadrul unei întreprinderi mici și trei în cadrul unei micro întreprinderi.

Veniturile din vânzări înregistrate de IMM-uri în intervalul 2007-2014 și 2014-2015 pentru IMM-urile comerciale, au fost în creștere după anul 2009. Ponderea medie a veniturilor din vânzări înregistrate de către IMM-uri în aceste intervale a fost de 36,5% și 31,3% față de totalul veniturilor din vânzări înregistrate de către întreprinderile din Republica Moldova. Din totalul IMM-urilor, în medie, trei părți ale veniturilor din vânzări au fost asigurate de către întreprinderile mijlocii, cinci de către întreprinderile mici și, respectiv, o parte de către întreprinderile micro.

Referințe bibliografice

1. Activitatea întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova în anul 2015. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Chișinău, 2016. [Accesat 23 septembrie 2016]. Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5258>.
2. ACULAI, Elena. Perfecționarea politicii de susținere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbunătățirea reglementării activității persoanelor cu profesii liberale. Perfecționarea politicii de susținere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbunătățirea reglementării activității persoanelor cu profesii liberale: raport științific. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2016. 435 p.
3. ACULAI, Elena et al. Tendințele de bază în dezvoltarea IMM-urilor în Republica Moldova: rezultatele obținute și resursele utilizate = Basic trends in the development of small and medium-sized enterprises in Moldova: achieved results and used resources. In: Economie și Sociologie = Economy and Sociology. 2014, nr. 1, pp. 16-28. ISSN 1857-4130.
4. IAIȚIN, Tatiana. Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova. In: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. 2016, ediția a VII-a, nr. 1, pp. 36-40. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.

Recomandat spre publicare: 13.02.2017

ANALIZA INDICATORILOR DE ACTIVITATE AI IMM-urilor DUP FORME DE PROPRIETATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA¹

**Mihail CIOBANU², cercet tor tiin ific,
Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova**

Sectorul IMM joac un rol foarte important în economia na ional , reprezentând majoritatea întreprinderilor, jum tate din for a de munc din țar i o treime din veniturile din vânz ri din țar . Starea economic actual a țarii depinde, în mare m sur , de activitatea IMM-urilor. Dat fiind diversitatea formelor de proprietate ale acestora, apare necesitatea de a determina contribu a companiilor cu diferite forme de proprietate în sectorul IMM. Scopul cercet rii este identificarea contribu iei acestor IMM-uri i evolu iei acesteia în dependen de formele de proprietate ale întreprinderilor în baza studierii indicatorilor lor de activitate. Metodele de cercetare utilizate includ: analiza datelor statistice, compara ia, indici în lan ț, grafice. Rezultatele ob inute au ar tat c întreprinderile private de in întâietatea, practic, la to i indicatorii de activitate, fiind urmate de cele cu capital în totalitate sau parțial str in și capital total sau parțial public.

Cuvinte-cheie: IMM, form de proprietate, Republica Moldova, venit din vânz ri, salariat, profit, pierdere.

The SME sector plays a very important role in the national economy, accounting for most enterprises, half of the workforce in the country and a third of sales revenue of the country. So, the current economic state of the country depends largely on the activity of SMEs. Given the diversity of their ownership forms, there is a need to determine the contribution of companies with different forms of ownership in the SME sector. The purpose of the study is to identify the contribution of these SMEs and its evolution, depending on the types of ownership forms of enterprises based on studying their activity indicators. Research methods that were used include: analysis of statistical data, comparison, chain indices, graphs. The results showed that private enterprises have primacy, virtually, at all activity indicators, followed by those with wholly or partly foreign capital and with wholly or partly public capital.

Keywords: SME, ownership form, Republic of Moldova, turnover, employee, profit, loss.

**JEL Classification: L11, L32, L33, M21.
CZU: 334.7.012.63/.64(478)**

Introducere. Sectorul IMM-urilor are un rol important în economia na ional , în special, deoarece cuprinde majoritatea companiilor din ar (97,2% în 2015), precum i din perspectiva ocup rii for ei de munc (55,1% din num rul de salaria i). De asemenea, el de ine o pondere important a veniturilor din vânz ri în total pe ar – 30,8%. Deci, situa ia economic actual din ar este determinat într-o mare m sur de evolu ia i de starea curent a acestui sector. inând cont de diversitatea formelor de proprietate ale IMM-urilor, este necesar de studiat indicatorii de activitate pentru a identifica cum aceste companii au influen at evolu ia sectorului IMM.

Indicatorii de activitate a întreprinderilor sectorului IMM-urilor. În Republica Moldova, în anul 2015, conform datelor Biroului Na ional de Statistic (BNS) [1], [2], activau oficial 49770 de companii ce fac parte din sectorul întreprinderilor mici, mijlocii și micro (IMM). Dintre acestea, cea mai mare parte o dețin întreprinderile micro, constituind 76,7% i num rând 38179 de unit i. Ele sunt urmate de companiile de m rime mic (9965 unit i sau 20,0%), precum i de cele mijlocii (1626 companii sau 3,3%). În sectorul IMM lucrau 281408 salaria i, dintre care cei mai mul i – în companiile mici (115109 persoane sau 40,9% din totalul pe sectorul IMM), urmate de cele micro (83887 de oameni sau 29,8%), iar cei mai pu ini – în cele mijlocii (82412 salaria i sau 29,3%). Sectorul IMM a acumulat în 2015 venituri din vânz ri în valoare de 86824,7 milioane de lei, iar cea mai mare parte din ele a fost ob inut de întreprinderile de m rime mic (46833,1 mil.

¹ **Not .** Acest articol a fost realizat în cadrul etapei anului 2016 „Perfec ionarea politicii de sus inere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbun t irea reglement rii activit ii persoanelor cu profesii liberale” din cadrul proiectului institu ional aplicativ: 15.817.06.05A „Armonizarea politicii de dezvoltare a IMM-urilor în Republica Moldova cu principiile „Small Business Act” pentru Europa” (2015-2018), Director de proiect – doctor habilitat în economie, conferen iar cercet tor, Aculai Elena [4].

² © Mihail CIOBANU, ciobanu.mihail.s@gmail.com

lei sau 53,9% din totalul pe IMM), urmate fiind de cele mijlocii (28712,0 mil. lei sau 33,1%) și micro (11279,6 mil. lei sau 13,0%).

După forma de proprietate cele mai numeroase au fost întreprinderile private (89,9% sau 44754 unități), care dețineau cea mai mare parte a forței de muncă din sector (78,9% din salariile IMM-urilor sau 222064 persoane) și cea mai mare pondere a veniturilor din vânzări (85,6% ori 74343,9 mil. lei). Companiile străine au ocupat poziția secundă, cu o pondere de 4,7% (2357 întreprinderi) și de înțind 5,6% din salariile (15730 persoane) și 5,8% din veniturile din vânzări (5049,7 mil. lei). Acestea au fost urmate de IMM-urile mixte (cu participarea capitalului străin) (parțial străine), reprezentând 3,4% din companii (1685 unități), constituind 3,7% din numărul total de salariile (10474 salariile) și 4,5% din veniturile din vânzări (3940,4 mil. lei). Următorul grup în clasament – companiile publice – reprezentau doar 1,8% dintre IMM-uri (889 unități), dar cuprindeau 10,9% (!) dintre angajații (30759 persoane), precum și 3,5% din veniturile din vânzări (3041,6 mil. lei). Ultimul loc îl ocupă IMM-urile mixte fără participarea străin (parțial publice) cu 0,2% din companiile din tot sectorul (85 întreprinderi), care constituiau 0,8% din forța de muncă (2381 persoane) și 0,5% din veniturile din vânzări (449,1 mil. lei).

În 2015 a fost înregistrat un rezultat financiar până la impozitare pozitiv în sectorul IMM (3037,6 mil. lei), datorat rezultatului pozitiv al întreprinderilor private (3500,2 mil. lei) și, în măsură mai mică, companiilor publice mijlocii și mici (166,4 mil. lei). În afară de acestea, întreprinderile din celelalte grupuri de proprietate, în total, au avut pierderi (parțial publice – -14,0 mil. lei, străine – -419,1 mil. lei, parțial străine – -188,1 mil. lei). La obținerea unui rezultat financiar pozitiv până la impozitare, în 2015, la nivel de întreprindere cel mai mult au contribuit companiile private mijlocii (~986 mii lei/companie), publice mijlocii (~847 mii lei/companie) și cele private mici (~242 mii lei/întreprindere), pe când companiile străine mijlocii au contribuit cel mai mult la reducerea acestuia (~ -1,831 mil. lei/companie). La nivel de salariat la acest rezultat total pozitiv au contribuit, în cea mai mare măsură, cei din companiile private mijlocii (~23 mii lei/salariat) și mici (~22 mii lei/salariat), iar cel mai mult la micșorarea acestuia au contribuit salariile din companii micro parțial publice (~ -57 mii lei/salariat), micro parțial străine (~ -54 mii lei/salariat) și mijlocii străine (~ -39 mii lei/salariat).

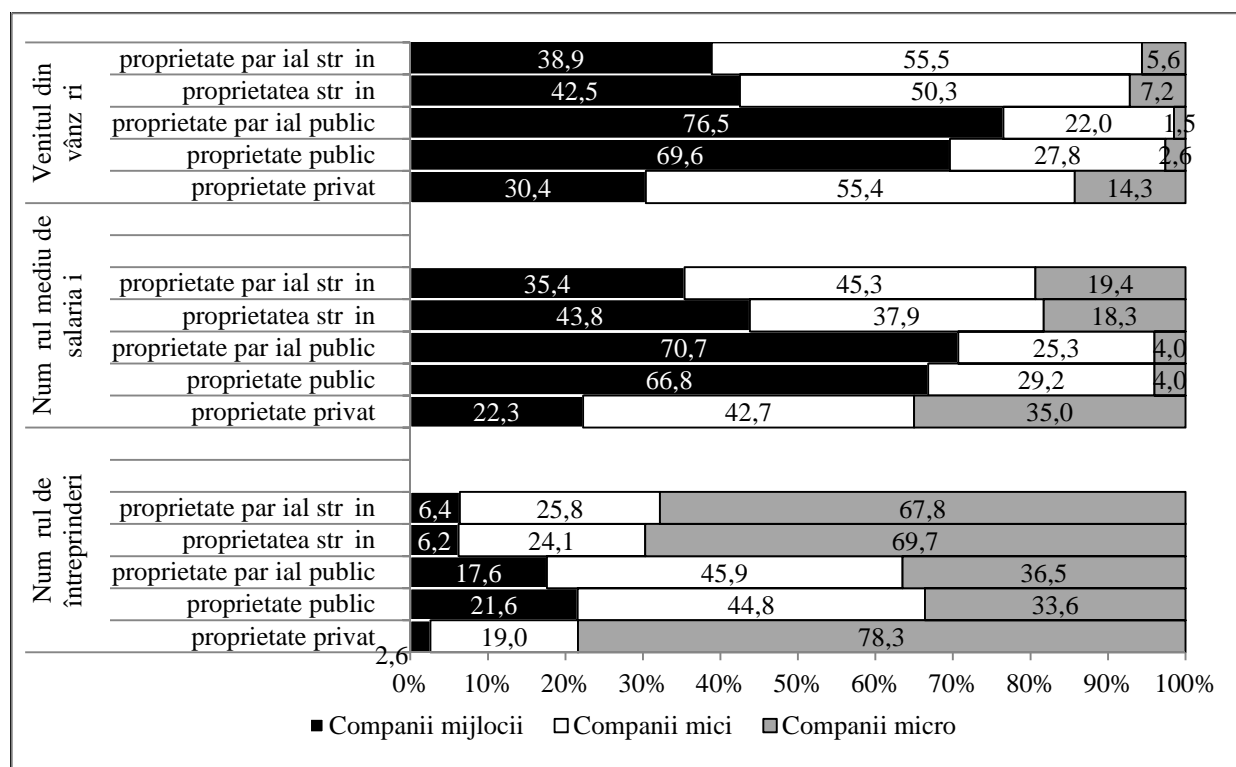

Figura 1. Structura numărului IMM-urilor, numărului mediu de salarii și a veniturilor din vânzări după forme de proprietate și clase de dimensiuni, în 2015

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

În figura 1 este prezentată structura numărului de IMM-uri, numărului mediu de salarii și a veniturilor din vânzări după forme de proprietate și clase de dimensiuni pentru anul 2015. Conform acesteia,

companiile mijlocii, pe lâng faptul c reprezint o parte mic în grupurile de proprietate respective, ele au o pondere mult mai mare de salaria i i din veniturile din vânz ri (care au o m rime relativ asem n toare): companii publice i par ial publice – în jur de 20% din unit i, circa 70% din salaria i i tot atât din veniturile din vânz ri; companii str ine i par ial str ine – aproximativ 6% din întreprinderi i în jur de 40% din salaria i i din veniturile din vânz ri; companii private – circa 3% din IMM-uri, ~20% din salaria i i ~30% din veniturile din vânz ri. Spre deosebire de companiile private, str ine i par ial str ine care însureaz majoritatea salaria ilor i veniturilor din vânz rile celor mijlocii i mici, în întreprinderile publice i par ial publice se remarc o concentrare înalt a salaria ilor i veniturilor din vânz ri în cele mijlocii fa de celelalte companii din aceste dou grupuri de proprietate, adic fa de cele mici i micro.

Spre deosebire de companiile publice i par ial publice mici, care au constituit fiecare câte circa 45% în cadrul formei lor respective de proprietate i au avut ponderi ale salaria ilor i ale veniturilor din vânz ri de circa 2 ori mai mici (în jur de 25%), la întreprinderile str ine, par ial str ine i publice situa ia este invers : ele, reprezentând aproximativ 20-25%, au posedat în jur de 40% din salaria i i au ob inut 50-55% din veniturile din vânz ri (de ~2 ori mai mult).

În cazul companiilor micro la toate tipurile de proprietate se observ c la o pondere mare a întreprinderilor din grupul de proprietate respectiv a revenit o pondere mai mic a num rului mediu de salaria i i alta, înc mai mic , a veniturilor din vânz ri: întreprinderi publice i par ial publice – ~30% din num rul total din grupul de proprietate respectiv, cu câte 4% din salaria i i în jur de 2% din veniturile din vânz ri fiecare; companii str ine i par ial str ine – ~70% din întreprinderi, ~20% din salaria i i în jur de 6% din veniturile din vânz ri fiecare; companii private – ~80% din companii, 35% din salaria i i ~14% din veniturile din vânz ri.

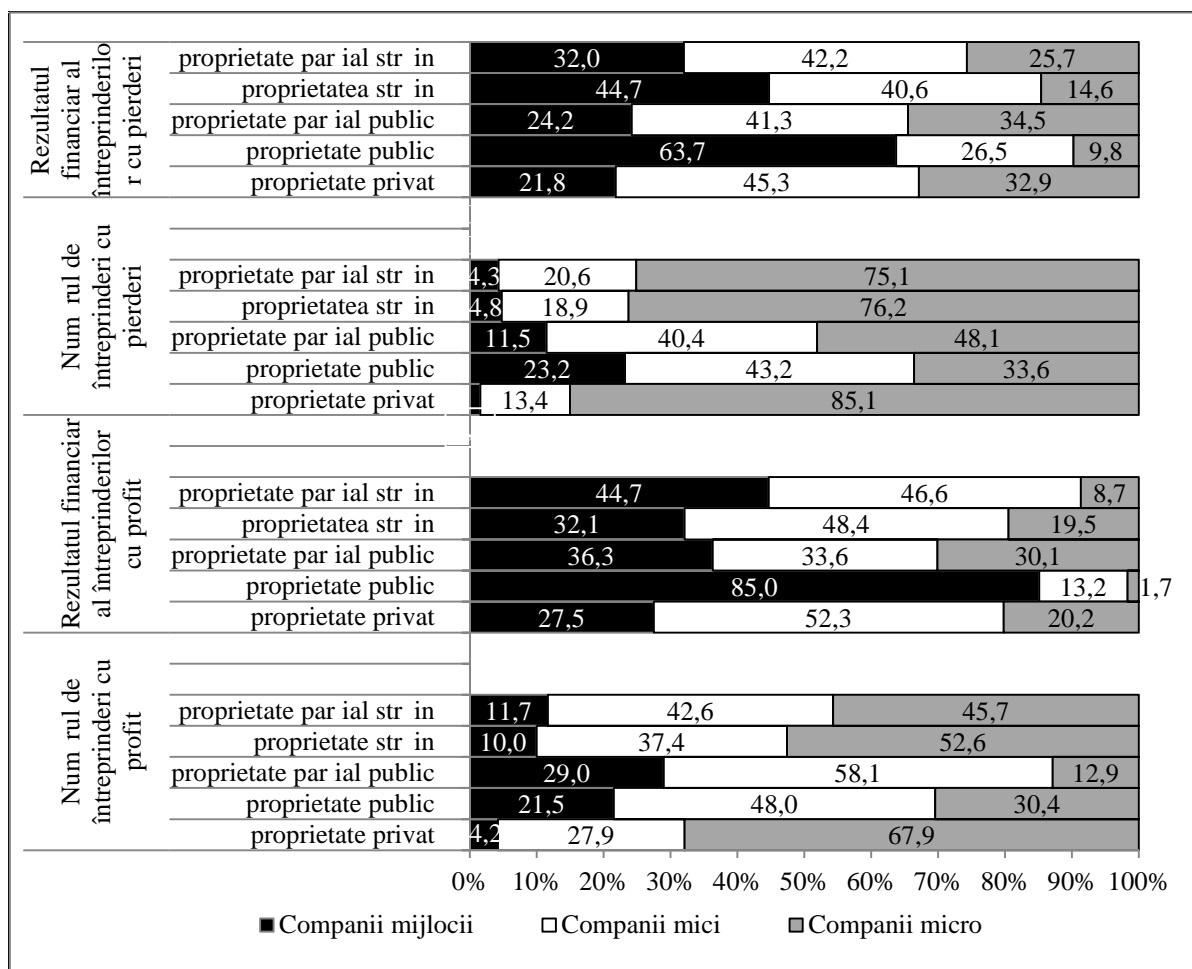

Figura 2. Structura companiilor cu profit i cu pierderi i a rezultatelor financiare ale companiilor respective dup clase de m rime i grupe de proprietate în anul 2015

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

Conform figurii 2, printre întreprinderile care au obținut profit au fost mai numeroase cele de mărime mică și micro. Întreprinderile micro au predominat asupra celor mici în cazul celor private (de ~2,4 ori mai multe), străine (de ~1,4 ori) și parțial străine (de ~1,1 ori). Întreprinderile mici au prevalat față de cele micro în cazurile celor publice (de ~1,6 ori) și parțial publice (de ~4,5 ori).

Cele mai mari ponderi ale profiturilor le-au deținut companiile mici, urmate de cele mijlocii în cele private (de ~1,9 ori mai multe cele mici, decât cele mijlocii), străine (de ~1,5 ori) și parțial străine (de ~1,04 ori). Ponderea, în cazul companiilor parțial străine mijlocii și mici, este aproximativ aceeași (circa 45%). Ponderea profitului a fost mai mare în companiile mijlocii decât în cele mici la întreprinderile publice (de ~6,4 ori) și parțial publice (de ~1,08 ori). Ponderea profitului în întreprinderile parțial publice este aproape aceeași, indiferent de mărimea companiilor – câte circa 30%.

În cadrul IMM-urilor publice cu pierderi au prevalat cele mici și cele micro (de ~1,3 ori mai multe cele mici decât cele micro). În companiile cu celelalte tipuri de proprietate au predominat cele micro față de cele mici (de ~6,5 ori – la cele private, de ~3,5 ori – la cele parțial străine, de ~4 ori – la cele străine și de ~1,2 ori – la cele parțial publice).

Ponderi mari ale pierderilor în cadrul sectorului IMM au avut întreprinderile de diverse mărimi și forme de proprietate. Au fost mai numeroase companiile mici și micro în cadrul întreprinderilor private (de ~1,4 ori mai multe cele mici față de cele micro) și la cele parțial publice (de ~1,2 ori). Erau mai multe întreprinderile mijlocii și mici în cazul celor străine (de ~1,1 ori mai multe cele mijlocii față de cele mici) și celor publice (de ~2,4 ori). La întreprinderile parțial străine au predominat cele mici față de cele mijlocii (de ~1,3 ori). Prin urmare, în majoritatea grupurilor de proprietate nu există diferențe majore ale pierderilor între companiile de diferite dimensiuni.

Deci, în general, companiile micro au fost mai numeroase în cadrul celor cu pierderi, decât în cele cu profit, având atât ponderi în profit, cât și ponderi în pierderi mai mici. Spre deosebire de acestea, cele mijlocii și mici au fost reprezentate într-o măsură mai mare în rândul companiilor cu profit, deținând ponderi mai mari atât în profit, cât și în pierderi.

În anul 2014 față de anul 2006, numărul de IMM-uri s-a majorat de la 35542 la 52335 de unități, adică cu 16793 de întreprinderi sau cu 47,2%. Aceasta s-a datorat creșterii numărului întreprinderilor private (+15326 unități), străine (+1182 unități), parțial străine (+307 unități) și publice (+202 unități), majorare atenuată de scăderea numărului celor parțial publice (-224 unități). Totodată, numărul de salariați în sectorul IMM s-a redus de la 332720 la 291737 persoane, adică cu 40983 de salariați sau cu 12,3%, datorită companiilor private (-35251 salariați), parțial publice (-9046 persoane) și celor parțial străine (-4018 persoane), pe când în companiile din celelalte grupuri de proprietate numărul lor s-a majorat (publice – +1870 salariați; străine – +5462 persoane). Raportat la numărul de întreprinderi, numărul salariaților s-a redus la companiile din toate grupurile de proprietate (tabelul 1).

Veniturile din vânzări, în termeni reali (anul de bază – 2006), în ansamblu, s-au redus de la 54280,9 la 45055,6 milioane de lei, din cauza reducerii acestora în toate grupurile de companii (mai puțin în cele publice): private (-6421,0 mil. lei); publice (-0,5 mil. lei); parțial publice (-447,9 mil. lei); străine (-205,0 mil. lei); parțial străine (-2150,9 mil. lei). Raportate atât la numărul de companii, cât și la numărul de salariați din grupurile de proprietate respective, se observă creșteri doar la companiile parțial publice, iar la celelalte – scăderi.

Rezultatul financiar până la impozitare, în valoare reală, a rămas pozitiv doar în companiile private (a crescut de la 1690,5 la 1816,4 mil. lei), iar la celelalte companii el a devenit sau a rămas negativ: publice (de la -51,4 la -19,2 mil. lei); parțial publice (de la -46,2 la -31,0 mil. lei); străine (de la 8,0 la -49,8 mil. lei); parțial străine (de la 147,2 la -93,7 mil. lei).

Dacă rezultatul financiar se raportează la numărul de companii, se observă o micșorare a acestuia la companiile private, o reducere a pierderii la întreprinderile publice și o creștere a pierderii per companie la celelalte IMM-uri. Fiind raportat la numărul de salariați, se atestă aceleași schimbări, cu excepția companiilor private, la care are loc o creștere a profitului per salariat.

În anul 2014 față de 2006 a avut loc o creștere atât a companiilor cu profit (de la 14086 la 21102 unități), cât și a celor cu pierderi (de la 17003 la 26082 unități), care sunt mai numeroase decât cele cu profit la toate grupurile de proprietate (în anul 2014: private – 23092 companii vs 19408 companii; publice – 425 unități vs 410 unități; parțial publice – 61 unități vs 36 unități; străine – 1400 unități vs 706 unități; parțial străine – 1104 unități vs 542 unități). O creștere mai mare a numărului de companii cu pierderi decât a celor cu profit a avut loc la întreprinderile private (+8186 întreprinderi vs +6584 întreprinderi), publice (+119 unități vs +83 unități), străine (+702 unități vs +358 unități), parțial străine (+187 unități vs +94 unități), iar la cele parțial publice a avut loc o scădere (mai mare la cele cu pierderi decât la IMM-urile cu profit): – 115 companii vs – 103 companii.

Tabelul 1

**Indicatorii principali de activitate ai IMM-urilor
pe forme de proprietate pe anii 2006 i 2014**

Forma de proprietate	Indicator	2006=100	2014	Indicii cre terii, %	Varia ia absolut	2014 ^{1#} =100	2015	Indicii cre terii, %	Varia ia absolut
privat	NS/NI	8,3	4,9	59,0	-3,4	4,9	5,0	102,0	0,1
	VV*/NI	1412,1	817,7	57,9	-594,4	1584,3	1462,6	92,3	-121,7
	VV*/NS	169,4	167,5	98,9	-1,9	321,1	294,8	91,8	-26,3
	RFpI*/ NI	53,0	38,5	(+)72,6	-14,5	74,7	68,9	(+)92,2	-5,8
	RFpI*/ NS	6,4	7,9	(+)123,4	1,5	15,1	13,9	(+)92,1	-1,2
	RFIPro*/NIPro	211,2	172,5	81,7	-38,7	322,1	309,6	96,1	-12,5
	RFIPie*/NIPie	-68,2	-66,3	97,2	1,9	-123,7	-128,3	103,7	-4,6
public	NS/NI	41,7	34,2	82,0	-7,5	34,2	34,6	101,2	0,4
	VV*/NI	2149,6	1652,8	76,9	-496,8	3072,0	3012,3	98,1	-59,7
	VV*/NS	51,5	48,3	93,8	-3,2	89,7	87,1	97,1	-2,6
	RFpI*/ NI	-76,4	-21,9	(-)28,7	54,4	-40,7	157,0	(+)385,5	197,8
	RFpI*/ NS	-1,8	-0,6	(-)33,3	1,2	-1,2	4,5	(+)375,0	5,7
	RFIPro*/NIPro	378,6	111,7	29,5	-266,9	207,1	595,1	287,3	388,0
	RFIPie*/NIPie	-572,5	-152,9	26,7	419,6	-283,8	-268,8	94,7	15,0
par ial public	NS/NI	36,1	26,9	74,5	-9,2	26,9	28,0	104,1	1,1
	VV*/NI	2213,5	2678,6	121,0	465,1	4972,8	4651,8	93,5	-321,0
	VV*/NS	61,2	99,4	162,4	38,2	184,6	166,1	90,0	-18,5
	RFpI*/ NI	-141,3	-301,0	(-)213,0	-159,7	-558,3	-144,7	(-)25,9	413,5
	RFpI*/ NS	-3,9	-11,2	(-)287,2	-7,3	-20,7	-5,2	(-)25,1	15,5
	RFIPro*/NIPro	189,2	211,1	111,6	21,9	391,7	319,4	81,5	-72,3
	RFIPie*/NIPie	-412,5	-632,8	153,4	-220,3	-1173,8	-426,9	36,4	746,9
str in	NS/NI	9,9	7,2	72,7	-2,7	7,2	6,7	93,1	-0,5
	VV*/NI	2451,5	1134,6	46,3	-1316,9	2121,2	1886,3	88,9	-234,9
	VV*/NS	247,8	156,5	63,2	-91,3	292,8	282,6	96,5	-10,2
	RFpI*/ NI	6,8	-21,1	(-)310,2	-28,0	-39,5	-156,6	(-)395,9	-117,0
	RFpI*/ NS	0,7	-2,9	(-)414,3	-3,6	-5,5	-23,5	(-)427,3	-18,0
	RFIPro*/NIPro	477,3	395,6	82,9	-81,7	735,5	732,5	99,6	-3,0
	RFIPie*/NIPie	-226,5	-235,1	103,8	-8,6	-436,4	-675,1	154,7	-238,7
par ial str in	NS/NI	10,5	6,4	61,0	-4,1	6,4	6,2	96,9	-0,2
	VV*/NI	2841,8	1149,0	40,4	-1692,8	2133,2	2058,9	96,5	-74,3
	VV*/NS	271,6	179,1	65,9	-92,5	332,5	331,2	99,6	-1,3
	RFpI*/ NI	99,5	-52,5	(-)52,7	-152,0	-97,4	-98,3	(-)100,9	-0,9
	RFpI*/ NS	9,5	-8,2	(-)86,3	-17,7	-15,2	-15,8	(-)103,9	-0,6
	RFIPro*/NIPro	663,6	303,1	45,7	-360,5	562,7	659,8	117,3	97,1
	RFIPie*/NIPie	-163,6	-233,8	142,9	-70,2	-434,0	-454,1	104,6	-20,1

Not : NI – num rul de întreprinderi (unit i); NS – num rul de salaria i (persoane); VV – veniturile din vânz ri (mii lei); RFpI – Rezultatul financiar pân la impozitare (mii lei); NIPro – Num rul de întreprinderi cu profit (unit i); RFIPro – Rezultatul financiar al companiilor cu profit (mii lei); NIPie – Num rul de întreprinderi cu pierderi (unit i); RFIPie – Rezultatul financiar al companiilor cu pierderi (mii lei); (-) sau (+) – sc derea sau cre terea pierderii sau profitului. Indicatorii nota i cu * sunt corectea i cu rata infla iei (ianuarie-decembrie 2006 – 14,10%, ianuarie 2006-decembrie 2014 – 85,66%, ianuarie-decembrie 2014 – 4,69%, ianuarie-decembrie 2015 – 13,58%) [3]

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

¹ **Not :** Unde se men ioneaz anii 2006 i 2014, datele respective includ organiza iile necomerciale, iar în cazul anilor 2014[#] i 2015 din indicatorii respectivi sunt excluse organiza iile necomerciale dup noua metodologie a Biroului Na ional de Statistic din anul 2015.

Rezultatul financiar al companiilor cu profit, în ansamblu, în valoare reală, s-a majorat de la 3321,4 la 3845,0 milioane de lei datorită companiilor private (+640,1 mil. lei) și străine (+113,2 mil. lei), în schimb la reducerea acestei creșteri au contribuit companiile cu celelalte forme de proprietate: publice (-78,0 mil. lei), parțial publice (-18,7 mil. lei), parțial străine (-133,0 mil. lei). Situația privind rezultatul financiar al companiilor cu pierderi, în ansamblu, în valoare reală s-a înrăutățit de la -1573,0 la -2222,0 milioane de lei, la scară derecruș au contribuit întreprinderile private (-514,3 mil. lei), străine (-171,0 mil. lei) și parțial străine (-108,1 mil. lei), iar la atenuarea acestei scăderi au contribuit IMM-urile publice (+110,2 mil. lei) și parțial publice (+34,0 mil. lei).

După cum se poate observa în tabelul 1, fiind raportate la numărul respectiv de companii cu pierderi sau profit, atât pierderea, cât și profitul au crescut doar în companiile parțial publice, în cele străine și parțial străine doar pierderea s-a majorat, iar profitul s-a redus, iar în celelalte companii s-au redus ambele (cel mai mult la cele publice).

În anul 2015, în comparație cu 2014[#], numărul de companii din sectorul IMM s-a redus nesemnificativ – cu 495 de unități sau cu 1% (de la 50265 la 49770 unități). La această scară derecruș cel mai mult au contribuit companiile private (-409 unități) și cele parțial străine (-101 unități). Numărul mediu de salariați s-a redus cu 2545 de persoane sau cu 0,9%, cel mai mult mic orându-se în companiile străine (-1217 persoane), parțial străine (-983 salariați) și private (-778 oameni). Această scară derecruș a fost atenuată de creșterea numărului de salariați în întreprinderile publice (+827 persoane). În același timp, în termeni reali (anul de bază – 2014[#]) veniturile din vânzări s-au micșorat la toate grupurile de companii, în cea mai mare măsură datorită scăderii veniturilor din vânzări în companiile private și cel mai puțin – la cele publice. Rezultatul financiar până la impozitare, în termeni reali, s-a redus cu 337,5 milioane de lei sau cu 11,2%. Această scară derecruș s-a datorat micșorării rezultatului financiar până la impozitare în întreprinderile private și în cele străine, în schimb această reducere a fost atenuată de creșterea rezultatului financiar până la impozitare în companiile publice, parțial publice și parțial străine. Numărul întreprinderilor cu profit s-a majorat cu 148 de unități sau cu 0,7%. Această majorare a avut loc, în special, din contul companiilor private și a celor străine. Această creștere a fost diminuată, în deosebi, de companiile parțial străine. Profitul, în termeni reali, al acestor IMM-uri s-a majorat într-o măsură mai mică (+20,1 milioane lei sau +0,3%). La acest lucru și-au adus contribuția IMM-urile publice, străine și parțial străine. Spre deosebire de numărul companiilor cu profit, numărul întreprinderilor ce au suferit pierderi s-a micșorat cu 167 de unități sau cu 0,6%, mai mult datorită celor private, străine și parțial străine. Rezultatul financiar al companiilor cu pierderi, în termeni reali, s-a micșorat, adică pierderea a crescut, cu 357,5 milioane de lei sau cu 8,7%. La reducerea pierderii au contribuit companiile publice și parțial publice.

Rezultate și concluzii. În cadrul sectorului IMM cele mai numeroase sunt întreprinderile private, urmate de companiile străine, parțial străine, publice și parțial publice. După numărul de salariați pe care îl au și după veniturile din vânzări obținute ele se situează în aceeași ordine (cu excepția companiilor publice, care, după numărul de salariați, se află imediat după companiile private). După mărimea întreprinderii cele mai numeroase au fost companiile micro, urmate de întreprinderile mici și mijlocii. Cei mai mulți salariați lucrează în companiile mici, după care urmează celele micro și mijlocii. Cele mai mari venituri din vânzări, în ansamblu, au obținut întreprinderile mici, apoi celele mijlocii și micro. Rezultatul financiar până la impozitare a fost pozitiv doar în companiile private, iar în 2015 – și în celele publice mijlocii și mici. Companiile micro, după numărul lor, dețin cele mai mari ponderi din sectorul IMM la toate formele de proprietate, deși după ponderile salariaților și ale veniturilor din vânzări ele sunt ultimele. Întreprinderile mijlocii ocupă cea mai mică pondere din sectorul IMM, în schimb ele au cea mai mare pondere a salariaților și a veniturilor din vânzări (în special, companiile publice și parțial publice). Companiile mici au avut o pondere relativ asemănătoare în sectorul IMM atât în ce privește numărul lor, cât și numărul de salariați și veniturile din vânzări. În cadrul companiilor cu pierderi cea mai mare pondere au avut-o companiile micro și mici la toate formele de proprietate, dar și celele mijlocii publice și parțial publice. Deși situația nu este radicală în cazul celor cu profit, companiile mijlocii și mici au ponderi mai mari, dar tot celele micro prevalează, în schimb în măsură mai mică. În cazul structurii profitului/pierderii după mărimea și forma de proprietate a companiilor prevalează celele mijlocii (categoric în cazul celor publice) și celele mici – la toate formele de proprietate.

Perioada 2006-2014 este caracterizată de:

1. Creșterea numărului de IMM-uri (în special datorită celor private și străine);
2. Scăderea numărului de salariați (în deosebi la celele private și parțial publice);
3. Reducerea, în ansamblu, în termeni reali, a veniturilor din vânzări (mai puțin la celele publice), în schimb, raportate la numărul de companii și la cel de salariați au avut loc creșteri la întreprinderile parțial publice;

4. Rezultat financiar pozitiv la companiile private i evolu ia c tre un rezultat financiar negativ a celorlalte companii, iar raportat la num rul de companii are loc o mic orare a rezultatului financiar pozitiv la IMM-urile private, o sc dere a pierderilor la cele publice i o majorare a pierderilor per companie – la celelalte întreprinderi, îns , dac este raportat la num rul de salaria i, la IMM-urile private cre te profitul per salariat, iar în cazul celorlalte companii au loc acelea i schimb ri;

5. Cre terea mai mare a num rului de companii cu pierderi în compara ie cu majorarea num rului de întreprinderi cu profit;

6. Cre terea profitului companiilor cu profit, datorit celor private i str ine i majorarea pierderilor companiilor cu pierderi, atenuat de sc derea lor în companiile publice i par ial publice, îns fiind raportate la num rul de companii cu pierderi ori profit, pierderilor s-a redus doar în cele private i mai mult – în cele publice, iar profitul a crescut doar în IMM-urile par ial publice.

Perioada 2014[#]-2015 este caracterizat de:

1. Reducerea nesemnificativ a num rului IMM-urilor (îndeosebi cele private i par ial str ine);
2. Reducerea num rului de salaria i (în special, la cele str ine, par ial str ine i private);
3. Reducerea, în termeni reali, a veniturilor din vânz ri la toate companiile;
4. Mic orarea rezultatului financiar pân la impozitare în întreprinderile private i în cele str ine;
5. Cre terea, îndeosebi, a num rului de companii private i str ine cu profit, i reducerea, în special, a num rului companiilor private, str ine i par ial str ine cu pierderi;
6. Majorarea profitului IMM-urile publice, str ine i par ial str ine cu profit i mic orarea pierderilor companiilor publice i par ial publice cu pierderi.

Referințe bibliografice

1. Activitatea agen ilor economici dup m rime i forme de proprietate, 2006-2014. Banca de date statistice Moldova. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20econo mica__24%20ANT__ANT030/ANT030300.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
2. Activitatea agen ilor economici dup m rime i forme de proprietate, 2014-2015. Banca de date statistice Moldova. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20econo mica_24%20ANT__ANT030/ANT030290.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
3. Calculatorul Indicelui Pre urilor de Consum. Biroul Na ional de Statistic al Republicii Moldova. [Accesat 16 ianuarie 2016]. Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/application/calculatoripc/>
4. ACULAI, Elena. Armonizarea politicii de dezvoltare a IMM-urilor în Republica Moldova cu principiile “Small Business Act” pentru Europa (2015-2018). Etapa anului 2016: Perfec ionarea politicii de sus inere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbun t irea reglement rii activit ii persoanelor cu profesii liberale: raport tiin ific. Institutul Na ional de Cercet ri Economice. Chi in u, 2016. 435 p.
5. ACULAI, Elena et al. Tendin ele de baz în dezvoltarea IMM-urilor în Republica Moldova: rezultatele ob inute i resursele utilizate = Basic trends in the development of small an medium-sized enterprises in Moldova: achieved results and used resources. In: Economie i Sociologie = Economy and Sociology. 2014, nr. 1, pp. 16-28. ISSN 1857-4130.
6. MAIER, Lidia, BÎRC , Iulita. Infrastructura de sus inere a transferului tehnologic i rolul ei în dezvoltarea IMM-urilor inovative în Republica Moldova. In: Analele Institutului Na ional de Cercet ri Economice. 2014, edi ia a IV-a, nr. 1, pp. 71-79. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.

Recomandat spre publicare: 20.02.2017

ANALIZA INDICATORILOR PRINCIPALI AI DEZVOLTĂRII IMM-urilor AGRICOLE

Vladimir CUCIREVII¹, doctor, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Conform datelor Biroului Național de Statistică, în articolul dat sunt analizate în dinamică: indicatorii care reflectă activitatea IMM-urilor în sectorul agricol; tendințele creșterii (descreșterii) numărului de întreprinderi, numărului de salariați în întreprinderile IMM-urile din sectorul agricol în comparație cu întreprinderile IMM-urile din toate sectoarele economiei; indicatorii care reflectă corelația dintre veniturile din vânzări, rezultatul financiar al întreprinderilor din agricultură cu acești indicatori în toate întreprinderile din sectorul economiei naționale. Datele analizei demonstrează că numărul întreprinderilor din agricultură, care au primit profit, este în creștere, iar ponderea IMM-urilor care au primit profit este o cifră impunătoare și se află în creștere. Dar, în dinamica întreprinderilor din agricultură, care au primit pierderi, este mereu în creștere. Numărul întreprinderilor mici, care au primit pierderi, s-a majorat de la 255 de unități, în 2007, până la 383 mii de unități, în anul 2015. Cel mai mare număr de întreprinderi care aduc pierderi sunt întreprinderile micro, numărul lor s-a majorat atât în valoare absolută, cât și ca pondere în totalul întreprinderilor din agricultură cu pierderi.

Cuvinte-cheie: venituri din vânzări, rezultat financiar, întreprinderi cu profit, întreprinderi cu pierderi.

In the given article, based on National Bureau of Statistics data, there are analyzed in dynamic: indicators that reflect the activities of SMEs in the agricultural sector; the trends of increasing (decreasing) number of enterprises, and the number of employees in enterprises and SMEs in the agricultural sector compared to enterprises and SMEs from all sectors of the economy have been analyzed; there are analyzed indicators reflecting the correlation between sales revenue, financial results of enterprises from agriculture to these indicators in all enterprises of the national economy. Data analysis shows that the number of enterprises in agriculture that have received profit is increasing and the share of SMEs that have received profit is an imposing figure and is growing. But the dynamics of enterprises in agriculture that have had losses is continuously growing. The number of small businesses that have had losses increased from 255 units, in 2007, to 383 000 units, in 2015. The largest numbers of businesses that bring losses are micro enterprises; their number has increased both in absolute terms and as share of total enterprises in agriculture with losses.

Keywords: sales revenue, financial result, profit enterprises, enterprises with losses.

JEL Classification: Q1, Q12, Q22, Q23.
CZU: 334.7.012.64+631.115](478)

Introducere. Procesele transformărilor structurale în economia Republicii Moldova au provocat apariția multiplelor întreprinderi pe baza proprietății private, care asigură atât procesul de producție, cât și prelucrarea și comercializarea produselor agricole.

Procesele demografice din Republica Moldova se reflectă negativ în la încadrarea forței de muncă în întreprinderile ocupate în sectorul agrar. Pilonul principal de dezvoltare și sursa de creștere economică este rețehnologizarea prin atragerea de investiții în întreprinderile care produc producție din sectoarele vegetală și animalieră, monitorizarea din partea organelor oficiale ale statisticii a eficienței activității agenților economici după mai multe genuri de activitate.

Din lucrare se vede că deși numărul IMM-urilor din sectorul agrar este mereu în creștere și alături de o pondere înaltă în totalul întreprinderilor, totuși o treime din vânzările revine întreprinderilor mari, ponderea corectă în numărul întreprinderilor este mică, iar vânzările lor sunt destul de mari. Destul de mare este ponderea IMM-urilor cu pierderi în toate întreprinderile din agricultură cu pierderi, deși factorii care influențează sunt diferiți, mai des factorii naturali (seceta, înghețurile), embargourile dar și factorii subiectivi – managementul defectuos din partea proprietarilor întreprinderilor.

Crearea IMM-urilor în agricultură contribuie la dezvoltarea activității economice în acest sector. Impactul sectorului IMM asupra structurii economiei se caracterizează, în primul rând, prin numărul și ponderea IMM-urilor; structura sectorului, evoluția indicatorilor respectivi.

¹ © Vladimir CUCIREVII, vladimir.cucirevii@gmail.com

Conform clasificatorului activit ilor din economia Moldovei al BNS – CAEM, edi ia a V-a, sectorul agrar include urm toarele denumiri:

A00 Agricultură, silvicultură i pescuitul total:
inclusiv:

A01 Agricultură, vân toarea i serviciile;

A02 Silvicultură i exploatarea forestier ;

A03 Pescuitul i acvacultura.

Con inutul de baz

Schimb ri radicale în num rul IMM-urilor din agricultur pot interveni în orice moment, de aceea un monitoring permanent al mi c rii num rului lor este de folos statului i grupurilor de economi ti, speciali ti în agricultur . Conform datelor BNS în anul 2015 activau 49,8 mii de unit i, dintre care în agricultur , silvicultur i pescuit – 3,17 mii.

Pe parcursul ultimilor ani num rul IMM-urilor pe genuri de activitate de întreprinz tor este în cre tere. În silvicultur , exploata ii forestiere i servicii se observ în dinamic cre terea ponderii IMM-urilor în num rul întreprinderilor pân la 88,4% în anul 2014 dup metodologia veche i 96,3% în anul 2015 dup metodologia nou . În subramurile pescuitul i piscicultura toate întreprinderile sunt IMM-uri.

Tabelul 1

Dinamica num rului întreprinderilor agricole: agricultură, silvicultură i pescuitul, mii un.

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Num rul de întreprinderi, total	2,21	2,22	2,32	2,38	2,46	2,54	2,71	2,95	3,05	3,17
IMM total, inclusiv:	2,14	2,15	2,25	2,32	2,40	2,47	2,65	2,88	2,98	3,09
întreprinderi mijlocii	0,46	0,35	0,32	0,30	0,23	0,22	0,22	0,23	0,228	0,22
întreprinderi mici	0,62	0,69	0,75	0,80	0,85	0,86	0,91	0,95	0,97	1,05
întreprinderi micro	1,05	1,10	1,19	1,22	1,31	1,39	1,51	1,70	1,79	1,82

Not : 2014* – calculat dup metodologia anului 2015, activitatea organiza iilor necomerciale nu a fost inclus în calcule spre deosebire de anii preceden i.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Num rul persoanelor care activeaz în IMM-uri în anul 2015 a constituit 281,4 mii persoane, ponderea salaria ilor din IMM-uri în total constituie 55,1%.

În perioada anilor 2007-2014 se observ o diminuare a num rului de salaria i în agricultur , silvicultur i pescuit de la 88,8 mii în anul 2007, pân la 46,7 mii în anul 2014, în perioada a doua pân la 47,0 mii în 2014* i 46,3 mii în anul 2015. Analogic, are loc în dinamic o descre tere a num rului de salaria i în IMM-urile din agricultur de la 49,2 mii de persoane în anul 2007 pân la 34,67 mii de persoane în anul 2014, în perioada a doua pân la 35,18 mii în 2014* i 35,5 mii în anul 2015 (tabelul 2).

Tabelul 2

Dinamica num rului mediu de salaria i în întreprinderile agricole: agricultură, silvicultură i pescuitul

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Num rul mediu de salaria i, total, mii pers.	88,8	78,7	71,3	64,8	50,5	47,9	47,5	46,7	47,0	46,3
IMM total, mii pers. Inclusiv:	49,2	53,8	51,0	48,1	37,7	36,2	35,7	34,67	35,18	35,5
întreprinderile mijlocii	43,8	36,0	32,3	29,5	19,1	17,7	17,0	16,5	16,5	15,8
întreprinderile mici	11,6	14,6	15,6	15,5	15,1	14,9	14,8	14,1	14,3	15,5
întreprinderile micro	4,3	3,3	3,4	3,1	3,5	3,7	3,7	4,0	4,3	4,2
Ponderea IMM-urilor în total salaria i,%	55,4	68,4	71,5	74,2	74,6	75,5	75,1	74,2	74,8	76,7

Not : 2014* – calculat dup metodologia anului 2015, activitatea organiza iilor necomerciale nu a fost inclus în calcule spre deosebire de anii preceden i.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Ponderea num rului de salaria i ai IMM-urilor în silvicultur în raport cu totalul silviculturii este în cre tere de la 47,2% pân la 75,8% în anul 2014, în perioada a doua – 78% în 2014* i 83,7% în anul 2015,

deoarece numărul salariilor în silvicultură descrește, iar al salariilor din IMM-urile din silvicultură este în creștere.

Aprecierea generală a măririi și evoluției **veniturilor din vânzări** are menirea de a examina dimensiunea lor absolut și relativ în comparație cu rezultatele anilor precedenți.

Sectorul agricol în comparație cu alte sectoare are o pondere mică a veniturilor din vânzări în venitul tuturor întreprinderilor – 2,8% în 2007, 4,2% în anul 2014, în perioada a doua de analiză – 4,1% în 2014* și 4,2% în anul 2015. Dinamica creșterii veniturilor din vânzări în agricultură are valori pozitive și este în permanentă creștere.

Ponderea veniturilor din vânzări a IMM-urilor în totalul veniturilor pe toate întreprinderile din agricultură este aproape constantă la nivel de 65,2-68,9% și de două ori mai mare decât ponderea IMM-urilor pe toate sectoarele. Cel mai mare volum de vânzări din IMM-uri au întreprinderile mijlocii, și întreprinderile mici (tabelul 3).

O parte considerabilă din volumul vânzărilor au **întreprinderile mijlocii** din agricultură, în anul 2014 ponderea lor în vânzările din agricultură alcătuia – 26,5%, în anul 2014* – 26,5%, iar în anul 2015 – 25,3%. **Întreprinderile mici** din agricultură au realizat măriri în servicii față de total în agricultură în anul 2014 – 33,7%, în anul 2014* – 33,8%, iar în anul 2015 – 35,6%. **Întreprinderile micro** au vânzări în raport cu totalul vânzărilor în agricultură în anul 2014 – 5,3%, în anul 2014* – 5,4%, iar în anul 2015 – 5,2%.

Tabelul 3

**Dinamica veniturilor din vânzări ale
întreprinderilor agricole: agricultura, silvicultura și pescuitul**

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Volumul vânzărilor, total, mil. lei	4184,2	5639,3	4807,0	7020,4	8307,8	7257,6	8931,6	10721	10749	11835
IMM total, mil. lei, inclusiv:	2871,3	3680,2	3161,6	4588,9	5615,6	4930,3	6157,7	7040,8	7071,1	7836,6
întreprinderi mijlocii	1748,4	2147,6	1652,7	2237,8	2486,8	2283,2	2613,7	2850,2	2850,2	3000,0
întreprinderi mici	865,1	1288,7	1258,6	1997,6	2723,0	2262,5	3057,7	3617,9	3639,3	4219,0
întreprinderi micro	257,8	243,9	250,3	353,5	405,8	384,6	486,3	572,7	586,6	617,5
Ponderea IMM în total vânzări, %	68,6	65,2	65,7	65,4	67,5	67,9	68,9	65,6	65,8	66,2

Not : 2014* – calculat după metodologia anului 2015, activitatea organizațiilor necomerciale nu a fost inclusă în calculele spre deosebire de anii precedenți.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

O pondere înaltă în venitul din vânzări au IMM-urile din silvicultură indiferent de oscilațiile datelor pe ani la rând. Cota ramurii **pisciculturii** din vânzări în întreprinderile din agricultură a atins în anul 2014 cifra de 0,26%, în anul 2014* – 0,26%, iar în anul 2015 – 0,24%. Întreprinderile din ramura pisciculturii toate sunt IMM-uri.

Datele prezentate în tabelul 4, atestă evoluția instabilă a **rezultatelor financiare** în sectorul agriculturii, silviculturii și pescuitului în perioada anilor 2007-2014 și 2014*-2015. În particular, este o dinamică pozitivă a rezultatelor financiare din agricultură.

Dacă ponderea din vânzări a sectorului agricol în toate întreprinderile este mai mică, apoi acest sector generează profituri mai mari în total pe genuri de activitate. Ponderea profiturilor din agricultură în totalul profiturilor constituie: în anul 2007 – 4,6%, în 2008 – 5,2%, în 2010 – 8,2%, în anul 2011 – 9%, în 2014 – 24,9%, iar în perioada a doua 2014* – 25,0% și în anul 2015 – 3,7%.

Datele din tabelul 4 reflectă depășirea ponderii profitului obținut de IMM – în agricultură, față de IMM-urile din toate întreprinderile pe anii analizați: în 2007 – de 2,15 ori, în 2008 – de 2,25 ori, în 2010 – de 2,06 ori, în 2011 – de 2,02, în 2013 – de 1,70 ori, în 2014 nu este depășit din partea IMM-urilor, în anul 2014*, de asemenea, nu este depășit, iar în anul 2015 este foarte mic profitul până la impozitare în agricultură și raportul dat nu caracterizează tendințele anterioare.

În anul secetos 2012 volumul producției vegetale a fost 11958 milioane de lei ceea ce constituie 87,9% față de anul 2010 și 76,0% față de anul 2011, de aceea, sectorul agricol a obținut un profit scăzut de 101

milioane de lei ceea ce este de 13 ori mai mic fa de anul precedent, iar IMM-urile din acest sector au ob inut pierderi de 53,4 milioane de lei.

Tabelul 4

**Rezultatul financiar al întreprinderilor
din agricultur pân la impozitare, profit (+), pierderi (-)**

Indicatorii	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Rezultatul financiar total, mil. lei	497,2	802,0	-191,1	1088,2	1311,3	101,0	470,8	914,6	913,3	128,0
IMM total, mil. lei Inclusiv:	380,4	635,5	-39,8	863,3	951,8	-53,4	389,7	687,9	686,4	328,6
întreprinderi mijlocii	216,7	388,9	-74,8	389,8	382,7	29,1	195,9	279	279,4	109,5
întreprinderi mici	129	215,4	32,3	396,6	498,7	-41,6	187	366,3	365,4	214,5
întreprinderi micro	34,7	32,2	2,7	77	70,4	-40,9	6,8	42,1	41,6	4,6
Pondereea IMM în rezultatele financiare, %	76,5	79,2	-57,4	79,3	70,0	-52,8	82,7	75,2	75,7	256

Not : 2014* – calculat dup metodologia anului 2015, activitatea organiza iilor necomerciale nu a fost inclus în calcule spre deosebire de anii preceden i.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

În silvicultur ponderea IMM-urilor în rezultatele financiare ale silviculturii este destul de mare. În piscicultur , cu excep ia anului 2007, când a fost ob inut profit în valoare de 78 milioane de lei, în ceilal i ani sunt pierderi.

Analiza num rului de întreprinderi care au primit profit. Datele tabelului 5 demonstreaz c num rul întreprinderilor din agricultur care au primit profit este în cre tere, iar ponderea IMM-urilor care au primit profit este o cifr impun toare i se afl în cre tere.

Num rul întreprinderilor din agricultur care au generat profituri c tre num rul total de întreprinderi din agricultur constituie în anul 2007 – 49,3%, în 2009 – 39,7%, în 2011 – 58,3%, în 2012 – 39%, în anul 2013 – 51,0%, în 2015 – 49,8%. Cum se vede diapazonul oscila iilor întreprinderilor rentabile este destul de mare – între 39% i 58,3%, la rezultatele c rora au influen at i criza economico-financiar mondial din anul 2009 i seceta din 2012.

În silvicultur num rul de întreprinderi, care au generat profituri, în anul 2010 constituie – 58,3%, în 2011 – 53,8%, în 2012 – 77,8%. În anul 2015 silvicultura dispunea de 50% din num rul de întreprinderi, care au ob inut profituri, pe când în întregime pe ramura agriculturii – 49,5%.

Tabelul 5

Dinamica num rului de întreprinderi din sectorul agrar care au primit profit

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Num r de întreprinderi total, mii un.	1,074	1,161	0,922	1,40	1,43	0,976	1,38	1,61	1,64	1,579
Num rul IMM, mii un.	1,025	1,123	0,805	1,35	1,37	0,937	1,34	1,56	1,59	1,54
Pondereea IMM în total întreprinderi din agricultur , %	95,4	96,3	97,0	96,0	96,0	96,0	97,1	97,0	97,0	97,5

Not : 2014* – calculat dup metodologia anului 2015, activitatea organiza iilor necomerciale nu a fost inclus în calcule spre deosebire de anii preceden i.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Analiza rezultatelor financiare ale întreprinderilor cu profit. În perioada anilor 2007-2014 în toate întreprinderile m rimea medie a profitului pe o întreprindere, care a primit profit, a constituit 795,7 mii lei, iar în întreprinderile din sectorul agrar media profitului pe o întreprindere este de 843,04 mii lei sau cu 5,9% mai mare. În IMM-urile din toate sectoarele care au primit profit, media profitului pe o întreprindere constituie 411 mii lei, iar în IMM-urile din agricultur , care au primit profit, la o întreprindere îi revine în mediu 765 mii lei profit sau de 1,86 ori mai mult în raport cu IMM-urile din toate ramurile. Întreprinderile mici, în mediu, în perioada anilor 2007-2014, au primit 375,5 milioane de lei, ponderea lor în totalul întreprinderilor din agricultur , care au primit profit, constituie 34,6%, întreprinderile mijlocii, în mediu, au primit 327 milioane de lei cu o pondere de 30,4% din total i întreprinderile micro, consecutiv, în această perioad , au primit 81,4 milioane de lei, profit cu o pondere de 7,5%.

Tabelul 6

Rezultatul financiar al întreprinderilor din sectorul agrar cu profit, mil. lei

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Rezultatul financiar, total, mil. lei	790,1	1034,9	531,9	1328,4	1650,1	726,4	1026,5	1484,7	1489,3	1178,4
IMM total, mil. lei, inclusiv:	603,6	799,5	412,8	1031,3	1165,2	437,5	739,2	1001,1	1005,7	896,0
întreprinderi mijlocii	318,0	455,7	166,1	497,9	440,0	195,0	297,9	383,4	383,4	285,0
întreprinderi mici	211,6	277,5	188,2	486,8	611,3	200,0	362,4	517,8	521,0	518,5
întreprinderi micro	74,0	66,3	58,5	106,6	113,9	42,5	78,9	99,9	101,3	92,5
Pondere IMM în rezultatele financiare, %	76,4	77,3	77,6	77,6	70,6	60,2	72,0	67,4	67,5	76,0

Not : 2014* – calculat după metodologia anului 2015, activitatea organizațiilor necomerciale nu a fost inclusă în calculele spre deosebire de anii precedenți.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Analiza numărului de întreprinderi care au suferit pierderi. Sursele generatoare de pierderi în sectorul agricol sunt următoarele:

Prima sursă. Producătorii care exportă produse agricole în Rusia recunosc că embargourile impuse au efecte dureroase asupra mai multor ramuri ale sectorului agricol (vinificația, horticultura, legumicultura).

A doua sursă, care influențează pierderile în întreprinderile din sectorul agricol, este seceta, în Republica Moldova odată în 3-4 ani, dar mai des bănuiește seceta atunci când brusc scade producția vegetală și animalieră.

A treia sursă, care contribuie la generarea pierderilor, sunt înghețurile la sol primăvara sau toamna târziu, mai ales care au avut loc în luna aprilie 2016, când în rezultatul unui ciclon a înghețat roada de mere și prune a fermierilor și procesatorilor din nordul Moldovei.

A patra sursă, care este cauza obinerii pierderilor de către întreprinderi, este managementul defectuos, care ar putea fi una dintre cauzele situației create în întreprinderile din sectorul agrar și capitalizarea fondurilor minime a firmelor mici.

A cincea sursă este costul înalt al producției și prețurile mici de livrare, precum și achizițiile întârziate pentru produsele agricole.

A șasea sursă sunt prejudiciile aduse de ploaie cu piatră, vânturi puternice, furtuni, inundații. Pierderile declarate de firme îngreunează, totodată, finanțarea de către bănci, întrucât întreprinderile respective nu pot oferi garanții pentru bani împrumutați.

A șaptea sursă este impedimentul pentru firmele mici privind accesul redus la resursele „ieftine” de finanțare. Structurile de creditare aplică, de multe ori, o dobândă exagerată.

Sectorul din agricultură necesită investiții de lungă durată și monitorizare frecventă de piață. Firmele pot fi capitalizate prin fonduri europene.

Datele tabelului 7 demonstrează că numărul întreprinderilor din agricultură, care au suferit pierderi este în creștere, mai ales numărul IMM-urilor în anii 2012, 2013, 2014 este în creștere semnificativ. Numărul întreprinderilor din agricultură care au generat pierderi este numărul total de întreprinderi din agricultură constituie în anul 2007 – 47,8%, în 2008 – 41,4%, 2009 – 56%, 2010 – 36,2%, 2011 – 37,3%, 2012 – 56,0%, 2013 – 43,7%, 2014 – 40%, 2014* – 41,6%, în 2015 – 45,7%. Dinamica întreprinderilor din agricultură care au avut pierderi este mereu în creștere. În anul 2014 indicele creșterii în raport cu 2007 este de 1,20, în anul 2015 – 1,43. Ponderea IMM-urilor în agricultură în numărul întreprinderilor din agricultură care au primit pierderi a crescut în anul 2014 comparativ cu anul 2007 cu 2,3 p.p. de la 97,0% până la 99,3%, iar numărul lor – de la 980 unități până la 1180 unități, pe când în anul 2015 creșterea lor a fost de un punct procentual, iar numărul – de la 980 unități până la 1410 unități.

Numărul întreprinderilor mici care au obținut pierderi în valoare absolută s-a majorat de la 255 unități în 2007 până la 284 unități în anul 2014, până la 293 mii unități în 2014* și până la 383 mii unități în anul 2015. Cel mai mare număr de întreprinderi care aduc pierderi sunt întreprinderile micro. În perioada anilor 2007-2014 numărul lor a crescut cu 277 unități de la 565 unități până la 842 unități în 2014 sau cu 49%, în anul 2015 până la 971 unități, iar ponderea lor în totalul întreprinderilor din agricultură cu pierderi s-a majorat cu 13,55 p.p. (de la 56,0% până la 70%) în anul 2014 și până la 70% în 2015.

În silvicultură situația este cu mult mai bună, numai două din cele 24 de întreprinderi care activează au obținut pierderi. Numărul întreprinderilor din piscicultură care au suferit pierderi constituie circa 57 de unități și toate sunt IMM-uri.

Tabelul 7

Dinamica numărului de întreprinderi din sectorul agrar care au suferit pierderi

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Numărul de întreprinderi total, mii un.	1,01	0,92	1,30	0,88	0,94	1,44	1,20	1,20	1,27	1,45
Numărul IMM, mii un.	0,98	0,90	1,25	0,86	0,92	1,42	1,18	1,18	1,25	1,41
Ponderele IMM în totalul întreprinderi, %	97,0	97,8	96,2	99,4	98,2	98,5	98,5	99,3	98,4	98,0

Not : 2014* – calculat după metodologia anului 2015, activitatea organizațiilor necomerciale nu a fost inclusă în calculele spre deosebire de anii precedenți.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Rezultatul financiar al întreprinderilor care au suferit pierderi. În sectorul agricol, întreprinderile agricole în dinamica indicatorilor analizați generează pierderi din ce în ce mai mari, mai ales în anul de criză 2009, și anul cu condiții nefavorabile în agricultură – 2012. În IMM-urile din agricultură, de asemenea, sunt generate pierderi, ponderea celor în toate pierderile în întreprinderile din agricultură care au suferit pierderi sunt în diapazonul de 62,6-78,5%, sume mai mari decât ponderea IMM-urilor din toate sectoarele. Cele mai mari pierderi în IMM-urile din agricultură sunt fixate în anul 2009, an de criză financiară globală și în anul 2012, când a bătut seceta în țară.

Mai multe pierderi generează întreprinderile mici și mijlocii din agricultură. Suma pierderilor în silvicultură nu este atât de mare și, după anul 2010, ea descrește în fiecare an, atingând suma de 0,8 milioane de lei în anul 2014, iar în anul 2015 din nou a crescut până la 4,1 milioane de lei. Aceste pierderi le-au obținut IMM-urile.

În subramura pescuitului numărul întreprinderilor care suferă pierderi au constituit 63,6% în anul 2007 și 77,6% în anul 2015. Pierderile pe care le primesc întreprinderile din această ramură sunt moderate, cu excepția anului 2010, când ramura a primit 77,6 milioane de lei pierderi.

Tabelul 8

Rezultatul financiar al întreprinderilor din sectorul agrar cu pierderi (-)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014*	2015
Rezultatul financiar, total, mil. lei	-292,9	-232,9	-723,0	-240,2	-338,8	-625,5	-555,6	-570,1	-576,0	-1050,0
IMM total, mil. lei Inclusiv:	-223,0	-162,9	-452,7	-168,0	-213,4	-491,0	-349,4	-313,4	-319,4	-567,5
întreprinderi mijlocii	-101,3	-66,8	-240,9	-48,2	-57,3	-165,9	-102,0	-104,0	-104,0	-175,5
întreprinderi mici	-82,5	-62,1	-155,9	-90,2	-112,6	-241,7	-176,3	-151,5	-155,6	-304,1
întreprinderi micro	-39,2	-34,0	-55,9	-29,6	-43,5	-83,4	-72,1	-57,9	-59,8	-87,9
Ponderele IMM în rezultatele financiare, %	76,2	70,2	62,6	70,0	63,0	78,5	63,0	54,9	55,4	54,0

Not : 2014* – calculat după metodologia anului 2015, activitatea organizațiilor necomerciale nu a fost inclusă în calculele spre deosebire de anii precedenți.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Concluzii

1. În perioada anilor 2007-2014 numărul IMM-urilor din agricultură este în creștere. Ritmurile medii anuale de creștere a acestor întreprinderi sunt moderate.

2. În această perioadă are loc o diminuare a numărului de salariați în toate întreprinderile, dar și în IMM-uri. Se observă descreșterea numărului de salariați din agricultură, silvicultură și pescuit în comparație cu anul 2007 – cu 52,1%.

3. Dinamica creșterii veniturilor din vânzări în agricultură are valori pozitive și este în permanență în creștere.

4. Dinamica creșterii profiturilor în întreprinderile agricole este instabilă (sub influența diferiților factori naturali și legate de embargo), au loc oscilații mari ale marimii profiturilor, iar IMM-urile din agricultură

permanent generează profituri, cu excepția anului 2012 când a influențat seceta. În anul 2015 IMM-urile din sectorul agrar au obținut profituri în suma totală de 328 mii lei, pe când în total întreprinderile din agricultură – 128 mii lei, generatoare de pierderi au fost întreprinderile mari, care au avut 200 mii lei pierderi.

5. Dacă ponderea din vânzări a sectorului agricol în toate întreprinderile este mai mică, apoi acest sector generează profituri mai mari în total pe genuri de activitate. Datele statistice reflectă depășirea ponderii profitului obținut de IMM-uri în agricultură, în raport cu IMM-urile din toate întreprinderile pe anii analizați.

6. Numărul întreprinderilor din agricultură, care au primit profit, este în creștere, iar ponderea IMM-urilor, care au primit profit, este o cifră impunătoare, de asemenea, se află în creștere. În anul 2015 silvicultura dispunea de 50% din numărul de întreprinderi, care au obținut profituri, pe când în întregime pe ramura agriculturii – 49,5%.

7. Ponderea IMM-urilor din agricultură în numărul întreprinderilor din agricultură care au primit pierderi este în creștere. Ponderea IMM-urilor cu pierderi în toate întreprinderile din agricultură cu pierderi se află în diapazonul 62,6-78,5%, sume mai mari decât ponderea IMM-urilor în întreprinderile din toate sectoarele care au suferit pierderi.

Mai multe pierderi generează întreprinderile mici și mijlocii din agricultură. Suma pierderilor în silvicultură descrește în fiecare an, atingând suma de 0,8 mil. lei în anul 2014, iar în anul 2015 au crescut până la 4,1 mil. lei. Aceste pierderi le-au avut IMM-urile.

Pierderile pe care le primesc întreprinderile din subramura pescuitului sunt moderate, cu excepția anului 2010, când ramura a avut 77,6 milioane de lei pierderi.

Referințe bibliografice

1. Activitatea agenților economici după forme și forme de proprietate, 2006-2014. Banca de date Statistice Moldova. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_24%20ANT_ANT030/ANT030300.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
2. Activitatea agenților economici după forme și forme de proprietate, 2014-2015. Banca de date Statistice Moldova. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_24%20ANT_ANT030/ANT030290.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
3. In: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică. 2012, ediția a II-a, pp. 40-47. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.
4. SHAMIN, A. Baza metodologică pentru calcularea dimensiunilor optime ale organizațiilor agricole = Methodological basis for calculating the optimal sizes of agricultural organizations. In: Economie și Sociologie = Economy and Sociology. 2014, nr. 1, pp. 46-49. ISSN 1857-4130.

Recomandat spre publicare: 23.01.2017

ANALIZA INDICATORILOR INVESTIȚIILOR BRUTE ALE SECTORULUI IMM-urilor ÎN ANII 2007-2015

Svetlana IVANOV¹, cercet tor tiin ific,
Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova

Actualitatea temei const în importan a investițiilor pentru viitoarea dezvoltare a afacerilor. Scopul principal al acestui studiu este de a calcula i de a analiza investițiile brute în active materiale pe termen lung, realizate de sectorul IMM în Republica Moldova. În cadrul studiului au fost aplicate urm toarele metode de prelucrare a datelor statistice: metodele de ajustare a datelor, gruparea, serii de timp, indici de lanț. Rezultatul analizei arat c , în ultimii doi ani analiza i, a avut loc o sc dere a volumului investi ilor brute în active materiale pe termen lung ale sectorului IMM.

Cuvinte-cheie: investi ii brute, sectorul IMM, clase de m rime a întreprinderii, tipuri de activitate, forme de proprietate, Republica Moldova.

The actuality of article consists in the importance of investments for the future business development. The aim of this study is to calculate and analyze the gross investments in long term tangible assets realized by the SME sector in Republic of Moldova. In the study were used the following methods of processing statistical data: data adjustment methods, grouping, time series, chain indices. The result of analysis shows that in two last years analyzed has been a decrease in gross investment in long term tangible assets of the SME sector.

Keywords: gross investments, SME sector, enterprise size classes, type of activity, forms of property, Republic of Moldova.

JEL Classification: D92, E22.

CZU: 330.322.014.2+334.7.012.63/64](478)

Introducere. Investițiile în capitalul fix prezint un indicator important, care determin dezvoltarea afacerilor întreprinz torilor pe viitor. De aceea, o mare importanț pentru dezvoltarea pe termen lung i durabil a sferei IMM-urilor constituie analiza investițiilor brute în active materiale pe termen lung. Rezultatele activit ții de producție și a celei economice și financiare a IMM-urilor, în mare parte, depind de proveniența fondurilor ce sunt investite în activele pe termen lung i activele curente, de cantitatea lor în domeniul producției și domeniul circulației, în numerar și în natur [1].

Scopul principal al articolului este de a calcula i de a analiza investițiile brute în active materiale pe termen lung, realizate de sectorul IMM în Republica Moldova pentru perioada anilor 2007-2015. Pentru efectuarea analizei investi iilor brute ale sectorului IMM au fost utilizate datele BNS al Republicii Moldova: Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi pentru perioada anilor 2007-2015 [2].

În procesul cercet rii a fost utilizat informa ia, metodologia i rezultatele din Raportul tiin ific privind: „Perfec ionarea politicii de sus inere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbun t irea reglement rii activit ții persoanelor cu profesii liberale”, anul 2016, realizat de INCE [3].

Caracteristica general a investițiilor brute ale IMM-urilor. În anul 2015, în general pe economie, s-a redus volumul mijloacelor investite în capitalul fix: sc derea fa de anul precedent a constituit 6,3 mld. lei sau 25,6%. În sectorul IMM, de asemenea, a avut loc o reducere a investițiilor brute – cu 2,2 mld. lei sau 15,0% faș de abul 2014 (tabelul 1). Tendința de sc dere a investi ilor brute ale sectorului IMM pentru prima dat a fost men ionat în 2009. Începând cu anul 2011 pân în 2013 se observ o cre tere anual a investițiilor, valoarea c rora a variat de la 8,6 mld. lei (2011) la 17,9 mld. lei (2013). Îns , în anii 2014-2015 s-a conturat o tendin de sc dere a investi iilor brute. Volumul total al investițiilor sectorului IMM, în 2015, a constituit 12580,0 mil. lei.

Pondere sectorului IMM în volumul total al investițiilor brute ale economiei naționale, în anul 2015, a constituit 68,6%, fiind în cre tere cu 8,4 . . fa de anul precedent.

În anul 2015, volumul investițiilor a sc zut semnificativ în grupul de întreprinderi mijlocii ale sectorului IMM – cu 31,4% i în grupul de micro-întreprinderi – cu 7,0%. Totodat , a avut loc majorarea volumului investi iilor în grupul de întreprinderi mici – cu 4,3% comparativ cu anul precedent (tabelul 1).

¹ © Svetlana IVANOV, svetlana.ivanov.2@mail.ru

Tabelul 1

Principalii indicatori ce caracterizează contribuția IMM-urilor în realizarea investițiilor

Anii	Investiții brute în active materiale pe termen lung, mil. lei					Pondere investițiilor IMM în suma totală, %
	Total pe economie	IMM				
		total	micro	mici	mijlocii	
2007	11104,2	7122,6	1868,2	2401,6	2852,8	64,1
2008	25500,0	7457,8	1616,7	2814,1	3027,0	60,6
2009	10508,1	6809,2	1017,1	3340,5	2451,6	64,8
2010	10787,6	6211,3	738,4	1986,0	3486,9	57,6
2011	13884,3	8560,8	1091,3	2912,7	4556,8	61,7
2012	24709,4	16176,7	3777,5	4818,0	7581,2	65,5
2013	29482,6	17938,0	3176,8	6159,3	8601,9	60,7
2014	24590,2	14795,8	2855,6	4858,1	7082,1	60,2
2015	18336,7	12580,0	2656,5	5065,9	4857,6	68,6

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [2].

Reducerea semnificativă a volumului investițiilor totale ale sectorului IMM, precum și a volumului investițiilor realizate de grupul întreprinderilor mici are un efect negativ asupra rezultatelor activității de producție și a celei economice și financiare a IMM-urilor.

Structura investițiilor, în funcție de tipul mijloacelor fixe, în care acestea au fost direcționate, s-a modificat neesențial. Cea mai mare parte a investițiilor din sectorul IMM-urilor este direcționată, în principal, în clădirile și construcțiile ingineresti speciale, echipament. Ponderele echipamentelor în investiții au crescut constant începând cu anul 2011 până în 2013: de la 30,3% în 2011, la 34,7% în 2013 (tabelul 2). În următorii ani are loc scăderea ponderii acestora până la 27,6% în 2015. În același timp, în 2015, ponderea investițiilor în sectorul IMM-urilor, direcționate în clădirile și construcțiile ingineresti, a crescut, constituind 47,1% și s-a apropiat de nivelul cel mai mare înregistrat al ponderii acestui indicator – 47,7% (2012).

Tabelul 2

Structura investițiilor brute în active materiale

Anii	Total		Clădirile și construcțiile ingineresti speciale		Echipament	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
2009	6809,2	100,0	4746,9	45,2	2933,7	27,9
2010	6211,3	100,0	2479,1	39,9	1657,8	26,7
2011	8560,8	100,0	2930,9	34,2	2596,7	30,3
2012	16176,8	100,0	7716,9	47,7	5038,6	31,1
2013	17938,0	100,0	8059,0	44,9	6229,3	34,7
2014	14795,8	100,0	6468,5	43,7	4805,1	32,5
2015	12580,0	100,0	5927,5	47,1	3466,7	27,6

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [2].

Distribuția investițiilor de către IMM-uri pe clase de mărime. Analiza distribuției investițiilor în rândul IMM-urilor de diferite dimensiuni arată că în 2015 ponderea predominantă a investițiilor a fost realizată de întreprinderile de mărime mică (40,3% din totalul investițiilor IMM-urilor). La întreprinderile mijlocii au fost atrase și realizate 38,6%, la întreprinderile micro – 21,1% (tabelul 3).

Tabelul 3

Structura investițiilor brute ale IMM-urilor pe clase de mărime a întreprinderii, %

Indicatorii	Rata de creștere, %									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
IMM total, din care:										
Mijlocii	40,1	40,6	36,0	56,1	53,2	46,9	48,0	47,9	38,6	
ici	33,7	37,7	49,1	32,0	34,0	29,8	34,3	32,8	40,3	
icr	26,2	21,7	14,9	11,9	12,8	23,4	17,7	19,3	21,1	

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [2].

Dinamica investițiilor brute în active materiale pe termen lung la întreprinderile de diferite dimensiuni în anul 2015, comparativ cu 2014, a fost diversă. În termeni relativi, în 2015, clasa de întreprinderi mici a majorat semnificat ponderea investițiilor – cu 7,5 p.p., iar de microîntreprinderi – cu 1,8 p.p. comparativ cu anul precedent.

Distribuția întreprinderilor pe tipuri de activitate. Principalele direcții ale investițiilor sectorului IMM au fost: comerțul (23,4%), industria prelucrătoare (22,7%), tranzacțiile imobiliare (16,1%), construcțiile (11,5%), transportul și depozitarea; informațiile și comunicațiile (9,7%) (tabelul 4).

Începând cu luna ianuarie 2014 este implementat în practică versiunea nouă a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (CAEM Rev.2), armonizat integral cu Nomenclatorul de activități Economice din Comunitatea Europeană (NACE Rev.2). De aceea, analiza structurii investițiilor brute ale IMM-urilor pe tipuri de activitate a fost efectuată pentru anii 2014-2015.

Totodată, s-a remarcat o creștere nesemnificabilă a ponderii investițiilor în capitalul fix în sectoare, ca: industria prelucrătoare (cu 2,8 p.p.), tranzacțiile imobiliare (cu 2,8 p.p.), comerțul (cu 0,2 p.p.), activitățile de cazare și alimentație publică (cu 3,7 p.p.), iar ponderea altor sectoare a scăzut. Volumul investițiilor brute în capitalul fix, comparativ cu anul 2014, a scăzut în construcții (cu 4,5 p.p.), transport și depozitare (cu 2,9 p.p.), activități profesionale, științifice și tehnice (cu 2,1 p.p.) (tabelul 4).

Tabelul 4

Structura investițiilor brute ale IMM-urilor pe tipuri de activitate, %

Tipul de activitate	2014	2015
Total pe sectoare IMM, din care:	100	100
Industria extractivă	1,3	1,0
Industria prelucrătoare	19,9	22,7
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	0,9	1,1
Distribuția apei; salubritate și gestionarea deeurilor, activități de decontaminare	3,5	4,7
Construcții	16,0	11,5
Comerț	23,2	23,4
Transport și depozitare	10,4	7,5
Activități de cazare și alimentație publică	1,6	5,3
Informații și comunicații	2,4	2,2
Tranzacții imobiliare	13,3	16,1
Activități profesionale, științifice și tehnice	5,7	3,6
Activități de servicii de administrare și activități de suport	1,1	0,6
Alte activități de servicii	0,7	0,3

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [2].

Distribuția întreprinderilor pe forme de proprietate. Ponderea predominantă a investițiilor, ca și în anii precedenți, a fost realizată de întreprinderile cu proprietatea privată (63,1%) (tabelul 5). Totodată, în structura investițiilor brute ale IMM-urilor pe forme de proprietate s-au produs unele schimbări: în anul 2015 a scăzut comparativ cu 2014 ponderea investițiilor în sectorul privat – cu 9,3 p.p., precum și ponderea investițiilor în sectorul public – cu 1,4 p.p. În același timp, ponderea investițiilor afacerilor străine a crescut semnificativ cu 7,9 p.p. în comparație cu anul precedent. În afaceri, realizate integral sau parțial în baza capitalului străin, în totalitate în 2015, au fost atrase și realizate 28,6% de investiții. Ponderea investițiilor întreprinderilor mixte (RM + străin) a crescut de la 9,3% la 11,1%.

Tabelul 5

Structura investițiilor brute ale IMM-urilor pe forme de proprietate, %

Forme de proprietate	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total pe sectoare IMM, din care:	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Proprietatea publică	6,4	3,6	4,3	13,6	11,5	15,0	8,7	8,2	6,8
Proprietatea privată	66,2	65,5	63,2	63,6	70,9	62,9	66,7	72,4	63,1
Proprietatea mixtă (publică + privat) fără capital străin	0,3	0,3	0,9	1,0	0,5	0,9	2,6	0,5	1,5
Proprietate străină	14,3	8,5	12,2	11,7	8,2	11,7	13,7	9,6	17,5
Proprietatea întreprinderilor mixte (RM + străin)	12,7	22,1	19,5	10,2	8,9	9,5	8,3	9,3	11,1

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [2].

Volumul investițiilor brute, în medie pe 1 salariat în sectorul IMM pe parcursul perioadei analizate, se modifica semnificativ. În perioada anilor 2009-2010 acest indicator scade ușor, dar constant. Începând cu anul 2011 a existat o tendință de creștere continuă a investițiilor. Însă, în 2015 investițiile brute, în medie pe 1 salariat în sectorul IMM, au scăzut cu 8,4 mii lei (sau 14,9%) și au constituit 48,1 mii lei (tabelul 6).

Tabelul 6

Principalii indicatori ce caracterizează utilizarea investițiilor brute în active materiale pe termen lung, realizate de IMM-uri

Anii	Investiții brute în medie pe 1 salariat, mii lei	Investiții brute în % față de cifra de afaceri
2007	22,2	7,4
2008	22,7	6,3
2009	20,9	7,0
2010	19,4	5,3
2011	27,5	6,0
2012	49,5	11,3
2013	54,6	11,1
2014	56,5	8,6
2015	48,1	6,5

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [2].

Investițiile brute, în % față de cifra de afaceri, indică o tendință instabilă în perioada anilor 2007-2015. Mărimea cea mai mică a acestui indicator s-a înregistrat în anul 2010. În anul 2015 raportul dintre investițiile brute în capitalul fix și cifra de afaceri a acestora a constituit 6,5%, în timp ce în 2014 acest raport a fost mai mare – 8,6%.

Concluzii

Valoarea investițiilor brute în active materiale pe termen lung, realizate de sectorul IMM, în anul 2015, a constituit 12,6 mld. lei. Ponderea investițiilor sectorului IMM în volumul total al investițiilor brute în economia țării a constituit 68,6%, fiind în creștere cu 8,4 p.p. comparativ cu anul 2014. Reducerea investițiilor sectorului IMM în ansamblu a constituit 15,0%.

În 2015 volumul investițiilor a scăzut semnificativ în grupul de întreprinderi mijlocii ale sectorului IMM – cu 31,4% și în grupul de microîntreprinderi – cu 7,0%. Totodată, a avut loc majorarea volumului investițiilor în grupul de întreprinderi mici – cu 4,3% comparativ cu anul precedent.

În structura investițiilor predomină direcțiile de construcții inginerești speciale (47,1%). Ponderea echipamentelor în investiții a crescut constant începând cu anul 2011 (30,3%) până în 2013 (34,7%). În 2015 ponderea acestui indicator a constituit 27,6%.

Principalele direcții ale investițiilor sectorului IMM au fost: comerțul (23,4%), industria prelucrătoare (22,7%) și tranzacțiile imobiliare (16,1%). Cea mai mare creștere a ponderii investițiilor brute este remarcată în sectorul activități de cazare și alimentație publică (cu 3,7 p.p.). Ponderea investițiilor în sectorul de producție al IMM-urilor (industria prelucrătoare) s-a majorat cu 2,8 p.p. și a constituit mai puțin de 1/4 din totalul investițiilor.

Ponderea predominantă a investițiilor a fost realizată de întreprinderile cu proprietatea privată (63,1%). În anul 2015 a scăzut ponderea investițiilor în sectorul privat și în sectorul public – cu 9,3 p.p. și, respectiv, cu 1,4 p.p. comparativ cu 2014. Totodată, ponderea investițiilor afacerilor străine a crescut semnificativ – cu 7,9 p.p. în comparație cu anul precedent. În afaceri, realizate integral sau parțial în baza capitalului străin, în totalitate în 2015 au fost atrase și realizate 28,6% de investiții.

Astfel, analiza dinamicii investițiilor brute în active materiale pe termen lung ale sectorului IMM indică creșterea acestora la totalurile perioadei 2007-2013. În același timp, în anul 2015 se observă încetinirea indicatorilor de realizare și utilizare a investițiilor brute în active materiale pe termen lung ale sectorului IMM.

Referințe bibliografice

- HRISTIUC, L., IVANOV, S. Analiza activelor sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și utilizarea acestor active. In: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. 2016, ediția a VII-a, nr. 1, pp. 22-29. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.

2. Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi. Biroul Na ional de Statistic . [Accesat 5 ianuarie 2017]. Disponibil: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2207>
3. ACULAI, Elena. Perfec ionarea politicii de sus inere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbun t irea reglement rii activit ii persoanelor cu profesii liberale. Perfec ionarea politicii de sus inere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbun t irea reglement rii activit ii persoanelor cu profesii liberale: raport tiin ific. Institutul Na ional de Cercet ri Economice. Chi in u, 2016. 435 .
4. NITENCO, V. Dezvoltarea întreprinderilor agricole mari în sistemul produc iei agricole în Ucraina = Development of the largescale agricultural holdings in the system of agricultural production in Ukraine. In: Economie i Sociologie = Economy and Sociology. 2013, nr. 4, pp. 22-24. ISSN 1857-4130.

Recomandat spre publicare: 31.03.2017

EVALUAREA PRINCIPALILOR INDICATORI AI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ ÎN SFERA MICULUI ANTREPRENORAT DIN REPUBLICA MOLDOVA

Anatolii ROJCO¹, doctor, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Zoia STREMENOVSCAIA², cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Actualitatea temei se datorează faptului că micii antreprenori joacă un rol important în dezvoltarea economică a Republicii Moldova. Între timp, situația privind ocuparea forței de muncă în sfera micului antreprenorat în Republica Moldova nu a primit o evaluare științific argumentată adecvat. Prin urmare, scopul studiului constă în efectuarea estimării numărului și structurii micilor antreprenori, ce reprezintă atât un interes științific, cât și practic. În studiu au fost utilizate următoarele metode: monografică, analogiilor, comparația, statistică. Ca rezultat al studiului s-a obținut o analiză a numărului și structurii micilor antreprenori după sex, locul de reședință, tipuri de activități economice și amplasarea locului de muncă.

Cuvinte-cheie: populație ocupată, micii antreprenori, lucrători pe cont propriu, patroni, rata sărăciei.

The relevance of the topic lies on the fact that small entrepreneurs play an important role in the economic development of the Republic of Moldova. Meanwhile, the situation with employment in the area of small entrepreneurship in the Republic of Moldova has not received an adequate scientifically-proved assessment. That's why, the objective of the article lies in appraisal process of the number and of small entrepreneurs' number structure that represents both scientific and practical interest. In the research were used the following methods: monographic, analogues, comparisons, statistics, etc. As a research result, there was received an analysis of the number and structure of small entrepreneurs by criteria of: sex, place of residence, type of economic activity and location of work place.

Keywords: employed population, small entrepreneurs, own account workers, patrons, poverty level.

JEL Classification: I3, R2.
CZU: 334.7.012.64+331.526](478)

Introducere. Pentru a identifica micii antreprenori se utilizează clasificarea populației ocupate după statutul său profesional. Principalele criterii, care determină statutul ocupării, sunt considerate comportamentul față de mijloacele de producție și posibilitatea de a lua decizii manageriale. Spre deosebire de salariați, care, având un contract de muncă scris sau oral, primesc o remunerație, angajatorii nu întotdeauna este legat direct de rezultatele activității întreprinderii, iar la îndeplinirea obligațiilor de serviciu activează în conformitate cu instrucțiunile proprietarului sau a reprezentantului lui, micii antreprenori pe deplin răspund de organizarea producerii și rezultatele economice ale activității sale și în mod independent iau toate deciziile în activitatea de producere. Mărimea venitului câștigat este determinat direct prin rezultatele economice ale muncii lor.

În Republica Moldova, conform Clasificării Naționale referitoare la statutul profesional, armonizate cu ICSE-1993 **statutul profesional** se determină de poziția ocupată de persoană, în funcție de modul obținerii venitului în procesul realizării activității economice. În conformitate cu statutul profesional se deosebesc: salariați (angajați), patroni (angajatori), lucrători pe cont propriu, lucrători familiari neremunerați, membri ai cooperativelor [3, p.37-38].

Acest studiu este o continuare logică a articolului [4] în care sunt utilizate rezultatele studiului efectuat de autori în cadrul Proiectului aplicativ 15.817.06.05A „Armonizarea politicii de dezvoltare a IMM-urilor în Republica Moldova cu principiile ”Small Business Act” (2015-2018), Etapa a.2016 „Perfecționarea politicii de susținere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbunătățirea reglementării activității persoanelor cu profesii liberale”.

¹ © Anatolii ROJCO, rojco@mail.ru

² © Zoia STREMENOVSCAIA, zoia713@mail.ru

În studiul dat se accept conven ional, c la **micii antreprenori, care activeaz în sectorul IMM**, se atribuie „*lucr torii pe cont propriu*” i „*patronii*”. Principala surs de date cu privire la micii antreprenori, ca parte a num rului total al popula iei ocupate, este o cercetare selectiv a gospod riilor casnice pe problemele ocup rii (a a numitul sondaj în baza anchetei for ei de munc).

Dinamica num rului micilor antreprenori. În anul 2015, num rul micilor antreprenori constituia 370,1 mii de persoane, ceea ce este cu 16,4 mii (sau cu 4,2%) mai pu in decât în 2007 (tabelul 1). În acela i timp, num rul lucr torilor pe cont propriu, a fost de 362,8 mii de persoane (cu 3,3% mai pu in decât în anul 2007), num rul patronilor – 7,3 mii (cu 35,4% mai pu in decât în 2007). Reducerea num rului micilor antreprenori avea loc cu ritmuri mai mari, decât reducerea popula iei ocupate totale, num rul c rora a sc zut numai cu 3,5%. În structura num rului micilor antreprenori ponderea patronilor s-a mic orat cu 5,3 p.p. (de 3,8 ori). Dacă în anul 2007, raportul dintre num rul lucr torilor pe cont propriu i a patronilor a constituit 97,1% : 2,9%, atunci în 2015 – 98,0% : 2,0%.

Pe fonul reducerii num rului total al micilor antreprenori, dinamica în **profil „urban-rural”** a fost inegal . Dacă în mediul rural num rul micilor antreprenori s-a mic orat cu 6,8%, atunci în ora e – s-a majorat cu 7,2%. În mediul urban această majorare a fost inerent numai lucr torilor pe cont propriu. Num rul lor a crescut cu 15,9%, în timp ce num rul patronilor a sc zut cu 51,7%, adic , în jum tate. În mediul rural, a avut loc o sc dere a num rului lucr torilor pe cont propriu cu 7,1% i o cre tere simultan a num rului patronilor cu 31,8%.

În **aspect gender** a avut loc o reducere semnificativ a num rului micilor antreprenori-femei (cu 14,7%), în timp ce num rul micilor antreprenori-b rba i s-a majorat cu 3,8%. Majorarea num rului micilor antreprenori-b rba i a avut loc pe fonul cre terii num rului lucr torilor pe cont propriu (cu 5,3%) i a unei reduceri semnificative a num rului patronilor (cu 40,0%). În ceea ce prive te micii antreprenori-femei, reducerea num rului lor s-a condi ionat atât unei sc deri a num rului lucr toarelor pe cont propriu (cu 14,3%), cât i unei reduceri semnificative a num rului patronilor (cu 27,9%).

Tabelul 1

Dinamica num rului micilor antreprenori

Indicatorii	Popula ia ocupat , mii pers.								a. 2015 în % fa de a.2007			
	a.2007				a.2015				total popula ia ocupat	din care mici antreprenori		
	total	din care mici antreprenori			total	din care mici antreprenori				total	inclusiv	
		total	lucr tori pe cont propriu	patroni		total	lucr tori pe cont propriu	patroni			lucr tori pe cont propriu	patroni
Total	1247,2	386,5	375,2	11,3	1203,6	370,1	362,8	7,3	96,5	95,8	96,7	64,6
Sex												
B rba i	621,5	217,9	210,9	7,0	599,7	226,2	222,0	4,2	96,5	103,8	105,3	60,0
Femei	625,7	168,6	164,3	4,3	603,9	143,8	140,8	3,1	96,5	85,3	85,7	72,1
Mediu												
Urban	548,6	70,8	61,7	9,1	555,3	75,9	71,5	4,4	101,2	107,2	115,9	48,3
Rural	698,6	315,7	313,5	2,2	648,3	294,2	291,3	2,9	92,8	93,2	92,9	131,8

Sursa: Calculat conform [1, p.48-49; 2, p.35-36].

Repartizarea num rului micilor antreprenori. Ritmurile mai mari de reducere a num rului micilor antreprenori au determinat o sc dere a ponderii lor în num rul total al popula iei ocupate. Dacă în anul 2007 ponderea micilor antreprenori în num rul popula iei ocupate a constituit 31,0%, atunci în 2015 – 30,7% (tabelul 2). Totodat ponderea micilor antreprenori în totalul popula iei ocupate în mediul rural în 2007 a constituit 45,2%, iar în 2015 – 45,4% (adic s-a majorat cu 0,2 p.p.). În mediul urban ponderea micilor

antreprenori s-a majorat cu 0,8 p.p. Astfel, din totalul numărului populației ocupate în localitățile urbane, fiecare a zecea persoană este mic antreprenor, în timp ce în mediul rural – practic fiecare a doua.

Tabelul 2

Repartizarea numărului micilor antreprenori, în % față de „total”

Indicatorii	a.2007				a.2015			
	Total populația ocupată	din care mici antreprenori			Total populația ocupată	din care mici antreprenori		
		total	inclusiv			total	inclusiv	
	lucrători pe cont propriu		patroni		lucrători pe cont propriu		patroni	
Total	100,0	31,0	30,1	0,9	100,0	30,7	30,1	0,6
Sex								
Bărbați	100,0	35,0	33,9	1,1	100,0	37,7	37,0	0,7
Femei	100,0	26,9	26,3	0,6	100,0	23,8	23,3	0,5
Mediu								
Urban	100,0	12,9	11,2	1,7	100,0	13,7	12,9	0,8
Rural	100,0	45,2	44,9	0,3	100,0	45,4	44,9	0,5

Sursa: Calculat conform [1, p.48-49; 2, p.35-36].

În Republica Moldova, în aspect de gen, ponderea micilor antreprenori-bărbați în numărul bărbaților ocupați (37,7%) este mai mare decât ponderea micilor antreprenori-femei în numărul femeilor ocupate (23,8%). Astfel, pentru anii 2007-2015 ponderea micilor antreprenori-femei s-a redus cu 3,1 p.p., în timp ce ponderea micilor antreprenori-bărbați a crescut cu 2,7 p.p.

În Republica Moldova, ponderea mai mare a micilor antreprenori-bărbați decât cea a micilor antreprenori-femeilor oferă motiv pentru a afirma, că pentru forța de muncă bărbatească antreprenoriatul mic este o sferă de aplicare a muncii mai importantă decât pentru femei.

Structura numărului micilor antreprenori. Numărul covârșitor al micilor antreprenori (79,5%) este concentrat în mediul rural (tabelul 3). Destul de semnificativ este prevalența s tenilor în rândul lucrătorilor pe cont propriu – 80,3%. Totodată, comparativ cu anul 2007, a scăzut diferențierea structurală în profilul „urban-rural”. În special, comparativ cu anul 2007, în 2015 ponderea s tenilor în structura micilor antreprenori (79,5%) s-a redus cu 2,2 p.p. și cu aceeași mărime a crescut ponderea orfenilor.

În structura de gen a micilor antreprenori predomină bărbații – 61,1%, în timp ce femeile reprezintă 38,9%. În același timp, în anii 2007-2015 în structura micilor antreprenori ponderea bărbaților a crescut cu 4,7 p.p. (și, corespunzător, ponderea femeilor s-a redus cu 7,0 p.p.). În profilul categoriilor micilor antreprenori, bărbații constituie 61,2% din toți lucrătorii pe cont propriu, în timp ce femeile – 38,8%. Printre patroni, la fel, predomină bărbații – 57,5%, iar femeile formează 42,5%.

Tabelul 3

Structura numărului micilor antreprenori, %

Indicatorii	a.2007				a.2015			
	Total populația ocupată	din care mici antreprenori			Total populația ocupată	din care mici antreprenori		
		total	inclusiv			total	inclusiv	
	lucrători pe cont propriu		patroni		lucrători pe cont propriu		patroni	
Sex	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Bărbați	49,8	56,4	56,2	61,0	49,8	61,1	57,5	
Femei	50,2	43,6	43,8	38,1	50,2	38,9	42,5	
Mediu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Urban	44,0	18,3	16,4	80,5	46,1	20,5	19,7	
Rural	56,0	81,7	83,6	19,5	53,9	79,5	80,3	

Sursa: Calculat conform [1, p.48-49; 2, p.35-36].

Activitatea economic a micilor antreprenori. Dinamica num rului micilor antreprenori pe tipuri de activit i economice are un caracter neuniform. Cu toate acestea, din cauza lipsei de veridicitate a datelor privind num rul patronilor în func ie de tipul activit ii lor economice analiza se efectueaz doar cu referire la lucr torii pe cont propriu. În perioada anilor 2007-2015, pe fonul reducerii num rului total al lucr torilor pe cont propriu, num rul lor în agricultur , economia vânatului i piscicultur s-a redus cu 5,9% (tabelul 4). Cea mai mare reducere a num rului lucr torilor pe cont propriu a avut loc în comer ul cu ridicata i cu am nuntul – 22,5%. Pentru anumite tipuri de activit i economice este caracteristic majorarea num rului lucr torilor pe cont propriu: în alte activit i – cu 52,4%, în construc ii – 29,0%, transporturi i comunica ii – 22,2%.

Tabelul 4

Activitatea economic a micilor antreprenori

Tipuri de activit i economice	Popula ia ocupat , mii pers.								a.2015 în % fa de a.2007			
	a.2007				a.2015				Total popula ia ocupat	din care mici antreprenori		
	total	din care mici antreprenori			total	din care mici antreprenori				total	inclusiv	
		total	lucr tori pe cont propriu	patroni		total	lucr tori pe cont propriu	patronii			lucr tori pe cont propriu	patroni
Total	1247,2	386,5	375,2	11,3	1203,6	370,1	362,8	7,3	96,5	95,8	96,7	64,6
Agricultura, economia vânatului, piscicultura	408,5	...	290,6	0,0	381,9	...	273,5	0,0	93,5	...	94,1	...
Industria	158,1	...	5,0	0,0	148,3	...	4,4	0,0	93,8	...	88,0	...
Construc ii	75,7	...	29,0	0,0	65,4	37,4	37,4	-	86,4	...	129,0	...
Comer cu ridicata i cu am nuntul; Hoteluri i restaurante	197,9	44,9	37,4	7,5	189,6	34,1	29,0	5,1	95,8	75,9	77,5	68,0
Transporturi i comunica ii	68,7	...	6,3	0,0	76,3	...	7,7	0,0	111,1	...	122,2	...
Administra ie public ; Înv mânt; S n tate i asisten social	250,5	...	0,6	0,0	235,8	...	0,0	0,0	94,1	...	-	...
Alte activit i	87,8	...	6,3	0,0	106,4	...	9,6	0,0	121,2	...	152,4	...

Sursa: Calculat conform [1, p.59-60; 2, p.44-45].

În Republica Moldova, activitatea economic a lucr torilor pe cont propriu este predeterminat de ac iunea mai multor factori. În primul rând, prin faptul, c în economia rii un rol important (inclusiv dup ponderea popula iei ocupate) apar ine sectorului agricol. În al doilea rând, la r spândirea fenomenului activit ii pe cont propriu contribuie într-o m sur semnificativ existen a a anumitor sectoare cu o valoare ad ugat sc zut , care nu necesit investi ii capitale ini iale mari i o for de munc înalt calificat . La aceste sectoare, f r îndoial , se refer sectorul agricol.

Prin aceasta este condi ionat faptul, c cea mai mare pondere a lucr torilor pe cont propriu în num rul lor total este caracteristic pentru sectorul agricol, economia vânatului i piscicultur . Dacă în total pe economia rii, ponderea acestora în num rul total al popula iei constituie 30,1%, atunci în sectorul agricol – 71,6% (tabelul 5). Al doilea loc dup ponderea lucr torilor pe cont propriu în num rul total al popula iei ocupate îl de in construc iile – 57,2%, al treilea – comer ul cu ridicata i cu am nuntul, hoteluri i restaurante – 15,3%. Men ion m, c în sfera agrar i comer are loc o mic orare a ponderii celor care lucreaz pe cont propriu în

aspect temporal. Comparativ cu anul 2007, în 2015 ponderea lor în numărul total al populației în agricultură, economia vânătoriei și piscicultură a scăzut cu 6,0 p.p., iar în comerțul cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante – cu 3,6 p.p.

Tabelul 5

Repartizarea numărului micilor antreprenori pe tipuri de activități economice, în % față de „total”

Tipuri de activități economice	a.2007				a.2015			
	total	din care mici antreprenori			total	din care mici antreprenori		
		total	inclusiv			total	inclusiv	
			lucrători pe cont propriu	patroni			lucrători pe cont propriu	patroni
Total	100,0	32,4	30,1	2,3	100,0	30,7	30,1	0,6
Agricultura, economia vânătoriei și piscicultura	100,0	...	71,1	0,0	100,0	...	71,6	...
Industria	100,0	...	3,2	0,0	100,0	...	3,0	...
Construcții	100,0	...	38,3	0,0	100,0	...	57,2	-
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, Hoteluri și restaurante	100,0	22,7	18,9	3,8	100,0	18,0	15,3	2,7
Transporturi și comunicații	100,0	...	9,2	0,0	100,0	...	10,1	...
Administrație publică; învățământ; Sănătate și asistență socială	100,0	...	0,2	-	100,0
Alte activități	100,0	...	7,2	0,0	100,0	...	9,0	...

Sursa: Calculat conform [1, p.59-60; 2, p.44-45].

Dinamica pozitivă în distribuția celor care lucrează pe cont propriu după tipul de activitate economică este caracteristică domeniului „transport și comunicații”. Din numărul total de persoane ocupate în acest sector lucrătorii pe cont propriu au constituit 10,1%, majorându-se față de anul 2007 cu 0,9 p.p.

Particularitățile structurii populației ocupate (prima poziție pe care o ocupă agricultura, economia vânătoriei și piscicultura) și specificul repartizării lucrătorilor pe cont propriu pe tipuri de activitate economică (lucrătorii pe cont propriu constituie majoritatea persoanelor ocupate în agricultură, economia vânătoriei și piscicultură), au condiționat și structura lucrătorilor pe cont propriu. În anul 2015, 75,4% sau 3/4 din lucrătorii pe cont propriu, au fost concentrate în agricultură, economia vânătoriei și piscicultură (tabelul 6). Menționăm, comparativ cu anul 2007, ponderea lucrătorilor agricoli pe cont propriu în numărul total al lucrătorilor pe cont propriu s-a redus cu 2,1 p.p.

Tabelul 6

Structura numărului micilor antreprenori după tipul activității economice, %

Tipuri de activități economice	a.2007				a.2015			
	total populația ocupată	din care mici antreprenori			total populația ocupată	din care mici antreprenori		
		total	inclusiv			total	inclusiv	
			lucrători pe cont propriu	patroni			lucrători pe cont propriu	patroni
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Agricultura, economia vânătoriei și piscicultura	32,8	78,5	77,5	92,1	31,7	...	75,4	...
Industria	12,7	1,3	1,3	0,7	12,3	...	1,2	...
Construcții	6,1	7,2	7,7	0,3	5,4	10,1	10,3	-
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; hoteluri și restaurante	15,9	9,7	10,0	6,6	15,8	9,2	8,0	70,0
Transporturi și comunicații	5,5	1,6	1,7	0,0	6,3	...	2,1	...
Administrație publică; învățământ; sănătate și asistență socială	20,1	0,1	0,2	-	19,6
Alte activități	7,0	1,6	1,7	0,3	8,8	...	2,6	...

Sursa: Calculat conform [1, p.59-60; 2, p.44-45].

În num rul total al lucr torilor pe cont propriu 10,3%, deci fiecare al zecelea lucr tor, efectueaz o activitate economic în construc ii. În structura lucr torilor pe cont propriu s-a mic orat ponderea persoanelor, care î i desf oar activitatea economic în sectorul serviciilor. Pe parcursul anilor 2007-2015 în structura lucr torilor pe cont propriu a diminuat ponderea persoanelor, care desf oar activitatea economic în domeniul „comer cu ridicata i cu am nuntul; hoteluri i restaurante” (de la 10,0% pân la 8,0%).

Amplasarea locului de munc al micilor antreprenori. Specificul micilor antreprenori ai Republicii Moldova se reflect i asupra amplas rii locului s u de munc . Prin urmare, pe fonul reducerii num rului micilor antreprenori, are loc i o reducere a num rului lor la majoritatea locurilor de munc . Din cauza lipsei de fiabilitate a datelor privind num rul patronilor analiza se efectueaz numai referitor la num rul lucr torilor pe cont propriu. Cea mai mare reducere a num rului lucr torilor pe cont propriu a avut loc numai privind persoanele, care nu au un loc de munc fix. Comparativ cu anul 2007 în 2015 num rul lor s-a redus cu 35,9% (tabelul 7). Reducerea a atins i num rul lucr torilor pe cont propriu, locurile de munc ale c rora se aflau la locuin a proprie, ferme sau terenuri agricole, în pie e în aer liber sau taraba în strad . În acela i timp, semnificativ a crescut num rul lucr torilor pe cont propriu, locul de munc al c rora este locuin a clientului/patronului (cu 57,0 %) i întreprindere, uzin , fabric etc. (cu 3,2%).

Tabelul 7

Amplasarea locului de munc al micilor antreprenori

Amplasarea locului de munc	Popula ia ocupat , mii pers.								a.2015 în % fa de a. 2007			
	a.2007				a.2015				Total popula ia ocupat	din care mici antreprenori		
	total	din care mici antreprenori			total	din care mici antreprenori				total	inclusiv	
		total	lucr tori pe cont propriu	patroni		total	lucr tori pe cont propriu	patroni			lucr tori pe cont propriu	patroni
Total	1247,2	386,5	375,2	11,3	1203,6	370,1	362,8	7,3	96,5	95,8	96,7	64,6
Locuin a proprie	9,8	...	8,1	0,0	7,0	...	5,8	0,0	71,4	...	71,6	...
Locuin a clientului/patronului	37,4	...	24,9	0,0	45,4	39,1	39,1	-	121,4	...	157,0	-
Întreprindere, uzin , fabric etc.	786,4	19,5	9,4	10,1	673,4	16,0	9,7	6,3	85,6	82,0	103,2	62,4
Ferma i teren agricol	344,3	...	285,5	0,0	367,1	...	273,8	0,0	106,6	...	95,9	...
antierul de construc ii	11,0	...	4,4	0,0	9,7	...	0,0	-	88,2	-
Pia a în aer liber sau taraba în strad	41,5	...	28,4	0,0	29,9	...	23,4	0,0	72,0	...	82,4	...
F r un loc fix	16,8	14,5	14,5	-	70,6	9,3	9,3	-	420,2	64,1	64,1	-

Sursa: Calculat conform [1, p.155-156; 2, p.119-120].

Repartizarea num rului micilor antreprenori dup amplasarea locului de munc . Cei care lucreaz pe cont propriu ocup un loc dominant printre popula ia ocupat , locul de munc al c ruia este locuin a clientului/patronului. Din num rul total de ocupa i, locul de munc al c rora este locuin a clientului/patronului, 86,1% constituie lucr torii pe cont propriu (tabelul 8), în plus ponderea acestora în anul 2015 s-a majorat cu 20,5 p.p. comparativ cu 2007. Într-o m sur mai mare (cu 9,9 p.p.) a crescut ponderea lucr torilor pe cont propriu, locurile de munc ale c rora sunt pie e în aer liber sau taraba în strad : de la 68,4% – în 2007 pân la 78,3% – în 2015. R mâne a fi înalt ponderea lucr torilor pe cont propriu, în rândul ocupa ilor, locul de munc a c rora este locuin a proprie (82,9%) i ferma sau terenul agricol (74,6%), de i comparativ cu anul 2007 a avut loc reducerea: ponderea lucr torilor pe cont propriu, locul de munc a c rora este locuin a proprie, s-a

redus cu 0,6 p.p., iar ponderea lucrătorilor pe cont propriu, locul de muncă acasă este ferma sau terenul agricol – cu 8,3 p.p. În perioada anilor 2007-2015 de 6,5 ori s-a redus ponderea lucrătorilor pe cont propriu față de un loc fix. În același timp, lucrătorii pe cont propriu lipsesc pe antierile de construcție, iar ponderea lor în întreprinderi, uzine, fabrici etc., constituie doar 1,4%.

Tabelul 8

**Repartizarea numărului micilor antreprenori după amplasarea
locului de muncă, în % față de „total”**

Amplasarea locului de muncă	a.2007				a.2015			
	total populația ocupată	din care mici antreprenori			total populația ocupată	din care mici antreprenori		
		total	inclusiv			total	inclusiv	
			lucrători pe cont propriu	patroni			lucrători pe cont propriu	patroni
Total	100,0	31,0	30,1	0,9	100,0	30,7	30,1	0,6
Locuință proprie	100,0	...	83,5	...	100,0	82,9	82,9	-
Locuință clientului/patronului	100,0	...	66,6	...	100,0	86,1	86,1	-
Întreprindere, uzină, fabrică, etc.	100,0	2,5	1,2	1,3	100,0	2,4	1,4	1,0
Ferma și teren agricol	100,0	...	82,9	...	100,0	...	74,6	...
antierul de construcții	100,0	...	40,0	...	100,0	-
Piață în aer liber sau tarabă în stradă	100,0	...	68,4	...	100,0	...	78,3	...
Fără un loc fix	100,0	86,3	86,3	-	100,0	13,2	13,2	-

Sursa: Calculat conform [1, p.155-156; 2, p.119-120].

Structura numărului micilor antreprenori după amplasarea locului de muncă. În numărul total al lucrătorilor pe cont propriu predomină persoanele ale căror locuri de muncă sunt ferma sau terenul agricol (75,5%) – tabelul 9. Cea mai mică pondere în structura lucrătorilor pe cont propriu o ocupă persoanele ale căror locuri de muncă sunt propriile locuințe (1,6%). Pe antierile de construcții nu există nici un loc de muncă, ocupat de cei, care lucrează pe cont propriu.

Tabelul 9

Structura numărului micilor antreprenori după amplasarea locului de muncă, %

Locul de muncă	a.2007		a.2015	
	Mici antreprenori			
	lucrători pe cont propriu	patroni	lucrători pe cont propriu	patroni
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
Locuință proprie	2,2	...	1,6	...
Locuință clientului/patronului	6,6	...	10,8	-
Întreprindere, uzină, fabrică, etc.	2,5	89,4	2,7	86,3
Ferma și teren agricol	76,1	...	75,5	...
antierul de construcții	1,2	...	-	-
Piață în aer liber sau tarabă în stradă	7,6	...	6,4	...
Fără un loc fix	3,9	-	2,6	-

Sursa: Calculat conform [1, p.155-156; 2, p.119-120].

Menționăm, că o astfel de tendință în structura lucrătorilor pe cont propriu după amplasarea locului de muncă este aproximativ aceeași, atât în anul 2007 cât și în 2015. Totuși, au loc unele schimbări structurale. Astfel, în comparație cu anul 2007 a scăzut ponderea fermei și a terenului agricol (cu 0,6 p.p.), piețele în aer liber sau a tarabei din stradă (cu 1,2 p.p.), a locuinței proprii (cu 0,6 p.p.). Totodată, în structura lucrătorilor pe cont propriu după amplasarea locului de muncă a crescut ponderea locuinței clientului/patronului de la 6,6% la 10,8% (adică de 1,6 ori) și ponderea întreprinderii, uzinei, fabricii etc. – de la 2,5% până la 2,7% (de 1,1 ori).

Rata s r ciei micilor antreprenori. În anul 2015, rata s r ciei a membrilor gospod riilor casnice, capii c rora sunt lucr torii pe cont propriu în sectorul agricol, a constituit 21,2%, deci fiecare al cincilea membru al acestor gospod rii casnice este om s rac (tabelul 10). S r cia în astfel de gospod rii casnice este de 2,2 ori mai mare decât m rimea medie pe toate gospod riile casnice. Vulnerabilitatea gospod riilor casnice, conduse de lucr torul pe cont propriu în sectorul agricol, este chiar mai mare decât cea a gospod riilor casnice, ai c rora sunt pensionarii (rata s r ciei în acestea este de 2,1 ori mai mare decât în gospod rii casnice-pensionari). Numai în gospod riile casnice, capii c rora sunt salarii în sectorul agricol, situa ia este mai rea: în anul 2015 rata s r ciei în acestea a atins 27,7%, ceea ce este de 1,3 ori mai mult, decât în gospod riile casnice cu capii auto-ocupa i (cauza – m rimea cea mai mic a salariului în agricultur dintre tipurile activit ii economice). Totu i aceast tendin nu a fost întotdeauna astfel: în anul 2011 s r cia în gospod riile casnice conduse de lucr torii pe cont propriu în sectorul agricol a fost mai mare, decât în gospod riile casnice, în fruntea c rora se afla un salariat în sectorul agricol (atunci rata s r ciei a fost de 33,6%, ceea ce este de 1,04 ori mai mult decât în gospod riile casnice conduse de salarii în sectorul agricol).

Tabelul 10

Rata s r ciei în dependen de statutul socio-economic al capilor GC, %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Salarii în sectorul agricol	42,8	48,1	44,9	32,4	37,1	31,3	25,5	27,1
Salarii în sectorul non-agricol	14,4	12,3	10,1	7,6	6,9	5,9	6,8	4,7
Lucr torii pe cont propriu în sectorul agricol	36,9	47,0	36,5	33,6	27,8	21,7	19,8	21,2
Pensionari	37,3	35,6	28,1	22,3	22,6	14,7	14,6	10,1
Total	26,4	26,3	21,9	17,5	16,6	12,7	11,4	9,6

Sursa: Biroul Na ional de Statistic , calculat conform datelor CBGC.

Concluzii. În defini ia micilor antreprenori, acceptat în articolul dat, se încadreaz 2 categorii de persoane: *lucr torii pe cont propriu i patronii*. În totalitate acestea includ cea mai mare parte din popula ia care lucreaz : rani, lucr torii pe terenurile de pe lâng cas ; „celnoki”, mici comercian i; avoca i priva i, repetitori; al i antreprenori.

Evaluarea num rului i evolu iei micilor antreprenori arat urm toarele:

- în anii 2007-2015 a avut loc o reducere a num rului micilor antreprenori. În acela i timp, ritmul de reducere a num rului micilor antreprenori a dep it sc derea num rului popula iei ocupate în ansamblu;
- deosebit de important a fost reducerea num rului patronilor: num rul lor s-a redus cu mai mult de 1/3;
- în mediul rural num rul micilor antreprenori a sc zut, în timp ce în ora e – a crescut;
- num rul micilor antreprenori-femei a sc zut, în timp ce num rul micilor antreprenori-b rba i a crescut.

Repartizarea micilor antreprenori atest c :

- ponderea micilor antreprenori în num rul popula iei s te ti ocupate este semnificativ mai mare, decât printre popula ia urban ocupat ;
- pentru for a de munc a b rba ilor micul antreprenoriat este o sfer mult mai important de aplicare a muncii decât pentru femei.

Structura micilor antreprenori reflect urm toarele:

- majoritatea covâr itoare a micilor antreprenori sunt concentra i în localit ile rurale;
- în structura de gen a micilor antreprenori prevaleaz b rba ii.

Activitatea economic a micilor antreprenori î i g se te reflectare în urm toarele:

- 3/4 din lucr torii pe cont propriu sunt concentra i în sfera agriculturii, economiei vânatului i pisciculturii;
- fiecare al doisprezecelea lucr tor pe cont propriu î i desf oar activitatea economic în domeniul serviciilor (comer ul cu ridicata i cu am nuntul, hoteluri i restaurante), iar fiecare al zecelea – în construc ii;
- în structura num rului celor care lucreaz pe cont propriu este extrem de sc zut ponderea persoanelor ocupate în sfera transporturilor i comunica iilor (2,1%), în industrie (1,2%), iar în sistemele: administra ia public , înv mânt, s n tate i asisten a social ei lipsesc complet.

Amplasarea locului de muncă la micile întreprinderi se caracterizează prin următoarele:

➤ pe fondul scăderii numărului celor care lucrează pe cont propriu, la majoritatea locurilor de muncă a crescut semnificativ numărul lucrătorilor pe cont propriu, locul de muncă al căror titular este locuința clientului/patronului;

➤ în structura numărului total al lucrătorilor pe cont propriu prevalează persoanele, locul de muncă al căror titular este ferma sau terenul agricol, iar cea mai mică pondere o ocupă persoanele, locul de muncă al căror titular este locuința proprie.

Rata șomerilor la micile întreprinderi:

➤ în 2015 rata șomerilor la micile întreprinderi gospodăriei casnice, capii căror titulari sunt lucrători pe cont propriu în sectorul agricol a constituit 21,2%, deci fiecare al cincilea membru al gospodăriei casnice este o persoană șomeră. Șomeria în astfel de gospodării casnice este de 2,2 ori mai mare decât media tuturor gospodăriilor casnice. Vulnerabilitatea gospodăriilor casnice conduse de lucrătorii pe cont propriu în sectorul agricol este chiar mai mare decât în gospodăriile casnice, în fruntea căror titulari se află pensionarii.

➤ riscul înalt de șomerie în rândul celor care lucrează pe cont propriu arată rentabilitatea joasă a acestui tip de activitate a populației Republicii Moldova.

Referințe bibliografice

1. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Forța de Muncă în Republica Moldova: ocupare și omaj în anul 2008 = Labour force in the Republic of Moldova: Employment and Unemployment, 2008. Chișinău: Statistica, 2008. 317 p.
2. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Forța de Muncă în Republica Moldova: ocupare și omaj în anul 2016 = Labour Force in the Republic of Moldova: employment and unemployment, 2016. Chișinău, 2015. 164 p.
3. ACULAI, Elena. Perfecționarea politicii de susținere a IMM-urilor în Republica Moldova: îmbunătățirea condițiilor pentru dezvoltarea întreprinderilor familiale” (2015-2018): raport științific. Institutul Național de Cercetări Științifice. Chișinău, 2015. 252 p.
4. SHARFELDIN, M.I.M. Synthesis of economic environment and classification levels of development.. In: Economie și Sociologie = Economy and Sociology. 2016, nr. 3, pp. 69-75. ISSN 1857-4130.
5. „...”. In: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2015, ediția a VI-a, nr. 2, pp. 86-94. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.

Recomandat spre publicare: 20.04.2017

ECONOMIE

PREȚUL DE PIAȚĂ AL TERENURILOR AGRICOLE SUB PRESIUNEA CRIZEI ECONOMICO-FINANCIARE

Tudor BAJURA¹, doctor habilitat, profesor,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Svetlana GANDACOVA², cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Piața funciară a Republicii Moldova, fiind un fragment de importanță majoră al mecanismului general de gospodărire de piață, este puternic dependentă de starea generală a economiei naționale. Criza economică și financiară a anilor 2008-2009, furtul masiv al banilor direct de la sistemul bancar (anii 2012-2014) au provocat atât micșorarea veniturilor nete ale agricultorilor autohtoni, cât și creșterea dramatică a procentelor privind creditarea businessului, drept consecință fiind descrescerea nu mai puțin radicală a prețului de piață al terenurilor agricole în Republica Moldova. Actualitatea temei abordate este stipulată prin faptul că, fiind două fragmente relativ și absolut noi ale mecanismului general de gospodărire de piață, atât piața funciară, cât și cea a forței de muncă în perioada anilor de criză (de la 2009 încolo) au manifestat lipsă deplină de stabilitate. Pe piața funciară sunt identificate atât micșorări radicale ale numărului tranzacțiilor de vânzare-cumpărare rare (evidente, ale suprafețelor tranzacționate), cât și ale prețului de piață al terenurilor agricole. Pe piața forței de muncă au fost evidențiate micșorări la fel de radicale ale numărului lucrătorilor cu potențial de angajare, în primul rând – femeilor. Scopul lucrării îl constituie identificarea, în baza analizei detaliate a tendințelor de dezvoltare a pieței funciare, a criteriilor dimensiunilor și prețurilor de piață ale terenurilor agricole în condițiile crizei economico-financiare actuale. Metodele aplicate sunt formarea rândurilor dinamice, metodele de comparație, de analiză și sinteză, de evaluare a prețului de piață în baza fluxurilor bănești etc.

Cuvinte-cheie: pre de piață, piață funciară, criză economică, cerere și ofertă, forță de muncă, valoare adăugată, structura semănăturilor, lucrători angajați, sectorul corporativ de producție.

The land market of the Republic of Moldova, being a fragment of the major importance of the general mechanism of the market economy, is strongly dependent of the general state of the national economy. The economic and financial crisis of the years 2008-2009, the massive theft of money directly from the banking system (years 2012-2014) have caused both the decrease of the net income of farmers and dramatic increase of the rates on the lending money, the consequence being the no less radical decrease of market price of agricultural land in the Republic of Moldova. The actuality of the subject is stipulated by the fact that both the land and the labor force markets during the crisis years (from 2009 onwards) showed a complete lack of stability. The land market identifies both radical decreases in the number of sale-purchase transactions (of course, in the traded area) and the market price of agricultural land. On the labor market, there were pointed out equally radical decreases in the number of workers with employment potential, primarily women. The aim of the paper is to identify, on the basis of detailed analysis of trends in the development of the land market, the criteria regarding to dimensions of market itself and market prices of agricultural land in the conditions of current economic and financial crisis in special. The methods applied are the formation of dynamic rows, methods of comparison, analysis and synthesis, assessment of market price based on cash flows, etc.

Keywords: the market price, land market, economic crisis, supply and demand, labor force, value added, structure of the crops, employees, the corporate sector of production.

JEL Classification: Q10, Q15, Q19, Q24.
CZU: 631.164.25(478)

Introducere. Algoritmul clasic de evaluare al prețului de piață al terenurilor agricole îl constituie corelația simplă dintre venitul net (profitul curat), potențial existent ca rezultatul utilizării raționale a lotului respectiv de teren agricol și „prețul banilor”, reflectat ca procentul mediu anual de deservire a creditelor bancare. Altfel spus, prețul de piață al lotului de teren agricol este direct proporțional cu venitul net, obținut de la acest lot, și procentului bancar, stabilit ca rată a creditării agenților economici, pentru interval egal de timp (de obicei – anul).

¹ © Tudor BAJURA, bajuraiefs@rambler.ru

² © Svetlana GANDACOVA, msgandacov@mail.ru

Material i metoda. În Republica Moldova, ca i în alte ri ale lumii, algoritmul eviden iat mai sus nu este respectat în mod absolut. Explica ia este simpl . Al turi de corela ia dintre veniturile nete i „pre ul banilor” exist înc un ir de factori, care influen eaz pozitiv sau negativ m rimea pre ului de pia al terenurilor agricole, de exemplu – corela ia dintre cerere i ofert . Doar este bine cunoscut, c îns i pia a funciar constituie un sistem multifactorial al rela iilor dintre vânz tori, cump r tori i intermediari, deci, este un sistem inert, în care influen a fiec rui factor se manifest , în primul rând, ca tendin i nu cauza principal a schimb rilor, cu atât mai mult – schimb rilor imediate.

Cu toate c este rezultatul interac iunii unui ir întreg de variabile, pre ul de pia al terenurilor agricole nu trebuie s fie perceput ca o enigm , ascuns dup „apte u i”. Bazându-se pe metodele moderne de evaluare i prognozarea a pre urilor, este posibil de planificat m rimea pre urilor de pia ale terenurilor agricole pentru o perspectiv apropiat (cel pu în pentru urm torii 2-3 ani) cu m rimea medie a gre elii la nivel de 3-5%.

Ne întoarcem, îns , c tre analiza retrospectiv a situa iei de pe pia a funciar autohton , care, pentru perioada ini ial de func ionare a acestei pie e (anii 2000-2015), este reflectat în tabelul 1 (pre uri curente).

Tabelul 1

Indicatorii principali de func ionare a pie ei funciare în Republica Moldova

Anii	Suprafa a terenurilor agricole, vândute-cump rate în anul respectiv, ha	Num rul de tranzac ii, un	Pre ul de pia , lei/ha	Suprafa a lotului în calcul la o tranzac ie de vânzare-cump rare, ha	Suma total a tranzac iilor de vânzare-cump rare, mii lei/annual
2000	7338	9753	3687	0,75	27055,2
2005	21825	47382	4778	0,46	104279,9
2010	19021	69072	16502	0,28	313884,5
2011	19930	71035	13444	0,28	267938,9
2012	10159	52138	13719	0,19	139371,3
2013	12906	37710	16785	0,34	216627,2
2014	15653	23282	19876	0,67	311119,0
2015	18380	30805	17757	0,60	326373,7

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor [1] i Agen iei Rela ii Funciare i Cadastru.

Imaginea grafic a principalilor indicatori privind func ionarea pie ei funciare este reflectat în figura 1 (anexa1).

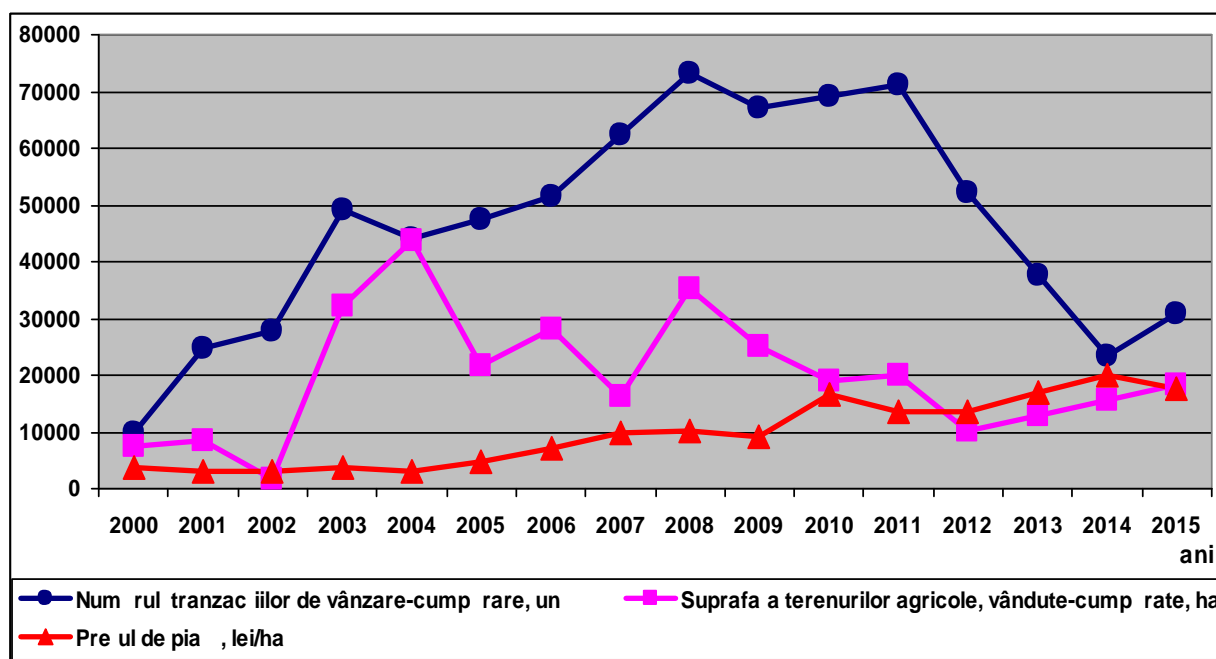

Figura 1. Dinamica i tendin ele dezvolt rii pie ei funciare autohtone

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor [1] i Agen iei Rela ii Funciare i Cadastru.

Analizând situația actuală a veniturilor și cheltuielilor în agricultură, menționăm conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova scăderea dramatică a veniturilor bănești de la activitatea agricolă sub influența crizei economico-financiare actuale s-a răsfârțat, în primul rând, asupra gospodăriilor casnice auxiliare. De exemplu, venitul brut de la activitatea agricolă a constituit în anul 2015 abia 15560 lei/ha sau 74,7% față de anul precedent. Având în vedere faptul că cheltuielile materiale și plata serviciilor achitate în anul 2015, practic, au rămas la același nivel ca și în anul precedent, putem constata că veniturile bănești nete ale producătorilor mici s-au micșorat și mai esențial, constituind 5954 lei/ha în anul 2015 față de 11022 lei/ha în anul 2014, ceea ce înseamnă o reducere circa de 2 ori [2].

De menționat, că pentru gospodăriile casnice auxiliare este specifică situația că mai mult de 2/3 din încasările obținute le constituie banii din vânzarea produselor animaliere. La rândul său, vânzarea produselor vegetale contribuie numai cu 25,9 la sută privind încasările din vânzarea produselor și/sau serviciilor agricole.

O mare parte a terenurilor agricole, conform situației la 01.01.2015 – 884,0 mii ha sau 39,5 la sută, în Republica Moldova se prelucrează în cadrul sectorului corporativ, reprezentat de către întreprinderile și organizațiile agricole, ponderea cîrora, în anul 2014, a constituit 39,6 la sută în structura producției agricole brute (12209 lei/ha).

Luând în considerație faptul că în cadrul acestor întreprinderi pe larg se utilizează munca lucrătorilor angajați, în primul rând – mecanizatorilor, corelația dintre veniturile nete și cheltuieli în sectorul corporativ este mai mică în comparație cu sectorul individual de producție. Al doilea factor de influență negativă asupra veniturilor nete în agricultura corporativă îl constituie lipsa, aproape totală, a producției animaliere și ponderea relativ mică a volumelor de producție a culturilor intensive, inclusiv: legumelor, cartofului, pomelor etc. Drept consecință, majoritatea covârșitoare a datoriei sectorului agrar (în total – 11,66 mld. lei conform situației la 01.01.2015) este acumulată pe conturile întreprinderilor agricole, din care cauză ultimii nu sunt în stare de:

- a lua credite, inclusiv credite bancare pentru procurarea terenurilor agricole;
- a efectua alte modalități de investiții, a intensifica procesul de producție, a implementa tehnologii noi, a diversifica producția agricolă etc.

Evident, toate fenomenele susmenționate și încunieră întreg de alte evenimente analogice influențează negativ asupra pieței funciare autohtone. Se are în vedere, în primul rând, mărimea relativă și absolută scăzută a prețului de piață al terenurilor agricole, care ani la rând rămân sub orice nivel de critică. Vânzătorii (proprietarii), după cum a fost menționat mai sus, din cauza veniturilor nete, la fel absolut și relativ scăzute, sunt în stare permanentă de lipsă de bani, iar cumpărătorii potențiali, tot din această cauză, nu au acces la credite investiționale.

Dacă situația aceasta va deveni una de lungă durată, piața funciară autohtonă poate să se transforme într-o piață deflaționistă, adică într-un fragment al mecanismului general de gospodărie de piață în care prețurile rămân stagnante sau chiar sunt în descreștere. Drept exemplu poate servi piața autohtonă a apartamentelor și a altor obiecte rezidențiale, care se află în stare de deflație începând cu anul 2009.

Nivelul înalt al probabilității acestui scenariu nedorit poate fi confirmat și prin analiza corelației dintre cei doi factori principali de activitate agricolă – terenuri și forță de muncă.

Este de subliniat, că odată cu finalizarea procesului de privatizare în masă a terenurilor agricole (vara anului 2000) toți lucrătorii din sectorul agrar s-au divizat în două grupe mari – proprietarii terenurilor agricole și lucrătorii angajați. Chiar dacă este destul de convențional, această divizare înseamnă apariția în spațiul rural a unui contingent de lucrători angajați, care pot fi ocupați în câmpul muncii fie prin invitația de către managerii întreprinderilor agricole mari, fie de către proprietarii (fermierii) întreprinderilor agricole mici. Dacă nici o parte din întreprinzătorii agricoli nu manifestă intenții de angajare a persoanelor terțe în câmpul muncii, atunci acestea din urmă rămân omeți.

Cu privire de rîu, statistica oficială nu duce evidența omeților pe fragmente (urban-rural) aparte, din care cauză este greu de apreciat ponderea agricultorilor în numărul total al omeților. La rândul lor, atât indemnizațiile de omaj, cât și plata muncii, ambele fiind aproape simbolice și destul de volatile, în sectorul agrar are loc exodul masiv al forței de muncă, în primul rând, a oamenilor tineri din spațiul rural.

Datele statistice mai detaliate privind modul și dinamismul mișcării forței de muncă în spațiul rural, în perioada anilor post reformare, sunt reflectate în tabelul 2 (figura 2, anexa 2).

Tabelul 2

Pia a for ei de munc în spa iul rural

Anii	Num rul popula iei rurale, total, mii pers.	În % fa de popula ia total a rii	Popula ia ocupat în agricultur , silvicultur i pescuit, mii pers.	inclusiv lucr tori angaja i în agricultur , silvicultur i pescuit, mii pers.	din care: femei, mii pers.
2000	2129,9	58,5	765,0	184,9	82,9
2005	2124,4	59,0	537,0	113,4	47,6
2010	2087,0	58,6	315,0	55,8	19,7
2011	2078,7	58,4	323,0	59,6	20,2
2012	2073,8	58,3	303,0	55,6	18,7
2013	2067,3	58,1	338,0	52,3	16,8
2014	2054,6	57,8	361,0	51,8	15,7
2015	2047,9	57,6	382,0	49,2	14,9

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Anuarului Statistic al Republicii Moldova, 2016.

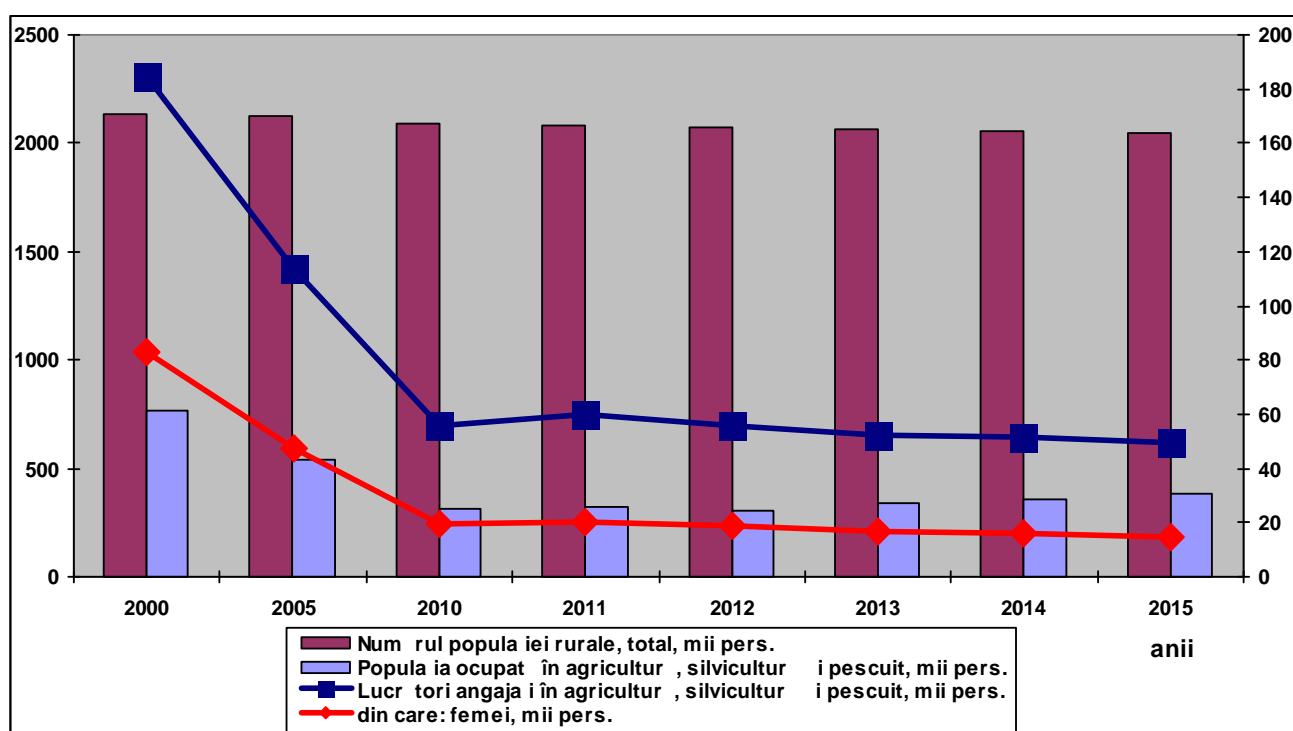

Figura 2. Pia a for ei de munc în spa iul rural

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Anuarului Statistic al Republicii Moldova, 2016.

Din informa ia sus-reflectat putem concluziona c cele mai accelerate ritmuri de mic orare a num rului persoanelor, ocupate în sectorul agrar, le manifest lucr torii angaja i, în primul rând, femeile angajate.

Dac în ultimii 16 ani (anii 2000-2015), pentru care dispunem de informa ia respectiv , num rul persoanelor ocupate în sectorul agrar (agricultura, silvicultura i pescuitul) s-a mic orat de 2,00 de ori (de la 765,0 pân la 382 mii pers.), atunci num rul persoanelor angajate în acest sector s-a redus de 3,76 de ori (de la 184,9 mii pers. pân la 49,2 mii pers. sau cu 135,7 mii pers. mai pu in). Tot în aceast perioad num rul femeilor angajate în agricultur s-a redus de 5,56 de ori (de la 82,9 pân la 14,9 mii pers. sau cu 68,0 mii pers. mai pu in).

Anume din aceast cauz a fost simplificat la maximum structura produc iei agricole în sectorul corporativ, mai mult de 80 la sut din care (dup suprafe ele îns mân ate) ocup culturile cerealiere, floarea-soarelui i, la caz, soia i rapi a. De subliniat înc odat – sectorul corporativ de produc ie agricol , în prezent, este orientat spre culturile agricole cu consumul minim al for ei de munc . Se formeaz un cerc vicios: dintr-o parte – lipsa locurilor de munc în spa iul rural, din alt parte – întreprinderile agricole, tot mai

accentuat, se specializează în acele domenii de producție agricolă, în care se consumă cel mai mic volum al forței de muncă.

Consecințele formării acestui cerc vicios sunt bine cunoscute – sectorul agricol, în primul rând, partea lui corporativă, produce tot mai mult și mai mult produse cu valoarea adăugată scăzută, precum: grâul, orzul, porumbul, floarea-soarelui etc. Produsele cu valoarea adăugată înaltă – legume, fructe, pomii oare, tot spectrul de producție animalieră – invers, se produc tot mai puțin. De aici și rezultatele finale relativ și absolut scăzute atât ale activității agricole la general, cât și în ceea ce privește prețul de piață al terenurilor agricole în particular.

Concluzii și generalizări

Piața terenurilor agricole în Republica Moldova constituie un fragment important al mecanismului general de gospodărire de piață.

După componența sa naturală, terenurile agricole ale Republicii Moldova (ciornoziomuri) reprezintă cele mai bogate soluri din lume. Bonitatea medie a ciornoziomurilor moldovenești constituie 63 de baluri. Relativ prielnice sunt precipitațiile atmosferice (554,0 mm anual) și durata de strălucire a soarelui – 2334,5 ore anual. Cu toate acestea, în studiu se constată nivelul relativ și absolut scăzut al prețului de piață al terenurilor agricole. Cauza principală o constituie veniturile nete la fel scăzute ale agricultorilor, precum și procentul înalt al creditării fie a sectorului agrar în particular, fie a economiei naționale în general. Ambii factori, în prezent, formează o bază adevărată a subaprecierii terenurilor agricole autohtone. Al treilea după număr, dar nu și după importanță, este factorul corelației dintre cerere și ofertă. Luând în considerare faptul îmbătrânirii populației rurale în ritmuri mult mai accelerate comparativ cu zonele urbane, tot mai mare parte a locuitorilor satelor înaintează spre vânzare loturile sale de terenuri agricole, provocând și mai accentuat devalorizarea lor, datorită faptului că în calcul pentru un cumpărător pe fiecare piață locală se va găsi cel puțin în 5-6 vânzători, ba chiar și mai mult.

Anexa 1

Anii	Numărul de tranzacții de vânzare-cumpărare, un	Suprafața terenurilor agricole, vândute-cumpărate, ha	Prețul de piață, lei/ha	Suma totală a tranzacțiilor, mii lei/anual	Suprafața medie a unui lot de teren, ha	Ponderele tranzacțiilor de vânzare-cumpărare în produsul brut al agriculturii, %
2000	9753	7338	3687	27055,2	0,75	0,33
2001	24625	8539	2958	25258,4	0,35	0,29
2002	27759	1616	3138	5071,0	0,06	0,05
2003	49165	32323	3693	119368,8	0,66	1,15
2004	44134	43878	3216	141111,6	0,99	1,19
2005	47382	21825	4778	104279,9	0,46	0,87
2006	51483	28096	6965	195688,6	0,55	1,43
2007	62487	16303	9962	162410,5	0,26	1,27
2008	73193	35146	10155	356907,6	0,48	2,16
2009	67109	25214	9259	233456,4	0,38	1,76
2010	69072	19021	16502	313884,5	0,28	1,58
2011	71035	19930	13444	267938,9	0,28	1,18
2012	52138	10159	13719	139371,3	0,19	0,70
2013	37710	12906	16785	216627,2	0,34	0,91
2014	23282	15653	19876	311119,0	0,67	1,14
2015	30805	18380	17757	326373,7	0,60	1,20
Total (în mediu)	Total n=741132	Total S=316327 ha	In mediu 9313 lei/ha	2945922,6 mii lei	In mediu 0,43 ha	x

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Anuarului Statistic al Republicii Moldova, 2016.

Anexa 2

Anii	Num rul popula iei rurale, total, mii pers.	In % fa de popula ia total a rii	Popula ia ocupat în agricultur , silvicultur i pescuit, mii pers.	inclusiv lucr tori angaja i în agricultur , silvicultur i pescuit, mii pers.	din care: femei, mii pers.
2000	2129,9	58,5	765,0	184,9	82,9
2001	2148,7	59,1	764,0	165,7	71,8
2002	2142,6	59,1	747,0	157,7	67,7
2003	2134,2	59,0	583,0	137,4	59,4
2004	2129,9	59,0	533,0	126,7	54,0
2005	2124,4	59,0	537,0	113,4	47,6
2006	2120,1	59,1	422,0	92,3	37,4
2007	2103,1	58,7	409,0	78,9	31,5
2008	2096,6	58,7	389,0	70,0	26,8
2009	2091,4	58,6	334,0	63,9	23,9
2010	2087,0	58,6	315,0	55,8	19,7
2011	2078,7	58,4	323,0	59,6	20,2
2012	2073,8	58,3	303,0	55,6	18,7
2013	2067,3	58,1	338,0	52,3	16,8
2014	2054,6	57,8	361,0	51,8	15,7
2015	2047,9	57,6	382,0	49,2	14,9

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Anuarului Statistic al Republicii Moldova, 2016.

Referin e bibliografice

- CATAN, Petru, POPESCU, Silvia. Eficientizarea func ion rii pie ei funciare în Republica Moldova. Chi in u, 2011. 240 p. ISBN 978-9975-4176-3-1.
- Activitatea agricol a micilor produc tori agricoli în Republica Moldova în anul 2015 = 2015 . Biroul Na ional de Statistic al Republicii Moldova. Chi in u, 2016. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Activitatea_agricola/Activitatea_agricola_2016.pdf
- Cadastrul funciar al Republicii Moldova. Agen ia Rela ii Funciare i Cadastru a Republicii Moldova. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: <http://date.gov.md/ckan/dataset/4770-cadastrul-funciar-al-republicii-moldova>
- BAJURA, T., BOTNARENCO, I., MOROZ, V. Îndrum tor pentru proprietarii cotelor de p mânt i ai loturilor de pe lâng cas . Chi in u: Editura ARC, 1997. 107 p.
- Anuarul Statistic al Republicii Moldova = Statistical Yearbook of the Republic of Moldova 2016. Biroul Na ional de Statistic al Republicii Moldova. Chi in u, 2016. 688 p. ISBN 978-9975-53-418-5.
- BOTNARENCO, I. The value of lands – a reflection of the economy. In: GEOMAT-2013: scientific conference with international participation, 14-16 noiembrie 2013. Ia i, 2013, pp. 23-32.
- BAJURA, T., GANDACOVA, S. Pia a funciar a Republicii Moldova ca obiectul investi iilor autohtone i a celor str ine. In: Analele Institutului de Economie, Finan e i Statistic . 2013, edi ia a III-a. pp. 36-39. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.
- BAJURA, T., POPESCU, S. Pia a funciar autohton : starea actual i perspectivele dezvolt rii. In: Economie i Sociologie = Economy and Sociology. 2010, nr. 3, pp. 37-42. ISSN 1857-4130.

Recomandat spre publicare: 22.11.2016

**POLITICI SOCIALE,
DEMOGRAFIE**

ABORD RILE METODOLOGICE DE M SURARE I ANALIZ A OMAJULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

**Anatolii ROJCO¹, doctor, conferen iar cercet tor,
Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova
Svetlana IVANOV², cercet tor tiin ific,
Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Republica Moldova**

Actualitatea temei este determinat de gravitatea problemei omajului i necesitatea evalu rii diferitor aspecte ale omajului în Republica Moldova. Scopul studiului const în evaluarea abord rilor pentru m surarea gradului i nivelului omajului i efectuarea analizei diferitor indicatori care caracterizeaz omajul în Republica Moldova. În cadrul cercet rii au fost utilizate urm toarele metode: analogic , comparativ , monografic i statistic . Rezultatul studiului const în determinarea abord rilor metodologice pentru m surarea omajului i analiza aspectelor omajului, elaborat prin metodologia BIM.

Cuvinte-cheie: rata omajului, abord ri metodologice pentru m surarea omajului, omajul total i înregistrat, omerii conform metodologiei BIM, omeri înregistra i.

The relevance of the topic is conditioned by the gravity of the unemployment problem and the need to make an assessment of the various aspects of unemployment in Republic of Moldova. The aim of this study is to evaluate approaches for measuring the degree and the level of unemployment and the analysis of various indicators describing unemployment in Republic of Moldova. Use the following methods: analogy, comparing, monographic, statistical. The result of the study was to determine the methodological approaches to the measurement of unemployment and analysis aspects of unemployment defined by ILO methodology.

Keywords: unemployment rate, the methodological approaches to the measurement of unemployment, unemployed according to the ILO methodology, general and registered unemployment, the registered unemployed.

**JEL Classification: J64.
CZU: 331.56(478)**

Introducere. Problema de m surare i analiz a omajului este foarte relevant în Republica Moldova. În literatura de specialitate autohton această problem i-a g sit reflectare doar în examinarea anumitor aspecte, în special, analiza omajului în rândul tinerilor [1, pp.171-176]. Practica arat c utilizarea diferitelor principii metodologice de m surare a omajului poate duce la rezultate contradictorii. Prin urmare, exist o necesitate obiectiv a delimit rii clare între aceste principii i definirea domeniului de aplicare a acestora.

Expertii Organizației Internaționale a Muncii eviden iaz patru abord ri alternative de m surare a dimensiunilor i ratei de omaj, întâlnite în practicile statistice din diferite ț ri: (1) dup rezultatele recens mintelor popula iei sau sondaje aleatoare regulate ale for ei de munc ; (2) pe baza estim rilor oficiale, calculate de c tre organele statisticii de stat prin combinarea datelor din diverse surse disponibile; (3) dup înregistrarea în serviciile de utilizare a forței de munc ; 4) dup num rul de persoane care beneficiaz de prestații de asigur ri de omaj [2, pp. 429-430].

În multe ț ri, publicațiile oficiale conțin toate cele patru tipuri de evaluare. Aceste abord ri reflect diferite aspecte ale funcțion rii pieței forței de munc i pân la o anumit m sur se completeaz reciproc. Îns , de baz pot fi considerate dou moduri de m surare a omajului – primul în care statutul de omer se determin conform anchetei prin sondaj al forței de munc , reie ind din criteriile Biroului Internațional al Muncii (în conformitate cu practicile anterioare, în astfel de cazuri vom folosi „metodologia BIM”) i al doilea, în care persoana este recunoscut ca omer prin decizia organelor serviciului de stat pentru utilizarea forței de munc . Respectiv, se calculeaz doi indicatori complementari reciproc – **omaj total i omaj înregistrat**.

¹ © Anatolii ROJCO, rojco@mail.ru

² © Svetlana IVANOV, svetlana.ivanov.2@mail.ru

În comparații interstatale, preferința se oferă indicatorului *omaj total*, ce se bazează pe rezultatele cercetării forței de muncă. El se calculează după o metodologie unică și într-o măsură mai mare este liber de influența denaturată a practicilor administrative de evidențiere a omerilor.

Estimările omajului total se formează în conformitate cu principiile metodologice elaborate de BIM. Aceste principii sunt utilizate cu mici modificări în majoritatea țărilor lumii. În anchetele prin sondaj privind ocuparea forței de muncă a populației, efectuate de Biroul Național de Statistică, omerii sunt considerate persoanele cu vârsta de 15 ani și peste, care în perioada de referință satisfac cel puțin trei criterii:

- nu aveau loc de muncă (activitate remunerată);
- se aflau în căutarea locului de muncă – apelau la serviciul de stat sau comercial pentru ocuparea forței de muncă, utilizau sau plasau anunțuri de presă, apelau direct la administrarea întreprinderii sau angajator, utilizau contacte personale etc. sau întreprindeau măsurile de organizare a propriei afaceri;
- erau dispuse să înceapă lucrul într-o anumită perioadă de timp.

În ceea ce privește *omajul înregistrat*, baza de măsurare a lui constituie informația administrativă cu privire la clienții serviciilor publice de ocupare. Indicatorii șomajului înregistrat dispun de avantajul că se bazează pe o observare statistică exhaustivă continuă și se disting printr-un grad ridicat de operativitate (sunt calculați lunar). Aceștia îndeplinesc o funcție instrumentală importantă, asigurând o bază informațională pentru formarea politicii de stat pe piața forței de muncă și deschizând noi oportunități pentru evaluarea anvergurii și gradului de eficiență a acesteia.

Principiile de bază de înregistrare a omerilor în Republica Moldova sunt stabilite prin Legea nr. 102 din 13 martie 2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă (cu modificările și completările ulterioare) [3]. Potrivit acestei legi, oficial, sunt recunoscute omerii cetățeni apti de muncă, care nu au loc de muncă și cățiguri, sunt înregistrați la agenția pentru ocuparea forței de muncă în scopul de a găsi un loc de muncă potrivit, căutând un loc de muncă și sunt disponibili să înceapă lucrul. Deși în această definiție se menționează criteriile de lipsă a locului de muncă, căutarea lui și disponibilitatea de a începe lucrul, estimarea metodologică a omajului înregistrat diferă de estimarea omajului total. Nu oricine, care poate fi clasificat ca șomer în conformitate cu definiția standardă a BIM, are dreptul de a primi statutul oficial de omer.

Experiența altor țări arată că rezultatele analizei omajului total și cel înregistrat au unele diferențe [4]. Aceleași diferențe sunt tipice și pentru Republica Moldova. Prin urmare, pentru a obține rezultate consistente, în acest articol se utilizează indicatorul *omajul total*, și anume omajul determinat prin metodologia BIM.

Principalilor indicatori ai omajului este caracteristică dinamica inegală. Pentru perioada anilor 2010-2014 numărul omerilor (după metodologia BIM) s-a redus de la 92,0 mii persoane până la 47,5 mii persoane, adică cu 44,5 mii persoane (sau cu 48,4%), figura 1. Rata omajului total (ponderea numărului omerilor în numărul populației economice active) a scăzut de la 7,4%, în anul 2010, până la 3,9%, în anul 2014, adică aproape cu 3,5 p.p. (de 1,9 ori). Cu toate acestea, în anul 2015 a avut loc o creștere a numărului omerilor până la 62,1 mii persoane, adică cu 14,6 mii persoane sau cu 30,7%. Rata omajului total a crescut până la 4,9%, adică cu 1,0 p.p. (sau de 1,3 ori).

După mediul de reședință a omerilor (ora /sat), tendința de scădere a avut loc până în anul 2014. Cu toate acestea, spre deosebire de mediul urban, unde numărul de omeri a scăzut în mod constant de la an la an, în mediul rural pe fondul tendinței de scădere a numărului de omeri în anul 2013 a avut loc o creștere a numărului de omeri atât în orașe, cât și în sate. Comparativ cu 2014, numărul omerilor orașeni a crescut cu 8,9 mii persoane (sau cu 30,3%), iar rata omajului total în mediul urban – cu 1,2 p.p. (de 1,2 ori). Numărul omerilor săteni a crescut cu 5,7 mii persoane (sau cu 31,5%), rata omajului total în mediul rural a crescut de la 2,7% la 3,5%, adică cu 0,8 p.p. (de 1,3 ori). Astfel, în anul 2015 rata omajului total în mediul rural a crescut cu ritmuri mai mari decât în mediul urban.

În general, în perioada anilor 2010-2015 numărul de omeri orașeni a scăzut de la 57,4 mii persoane la 38,3 mii persoane, adică cu 19,1 mii persoane sau cu 33,3%. Rata omajului total din mediul urban a scăzut de la 9,6% la 6,4%, adică cu 3,2 p.p. sau de 1,5 ori. Numărul omerilor săteni a scăzut la 34,6 mii persoane până la 23,8 mii persoane, adică cu 10,8 mii persoane (sau cu 31,2%). Rata omajului total în mediul rural a scăzut de la 5,45% la 3,5%, adică cu 1,9 p.p. sau de 1,54 ori.

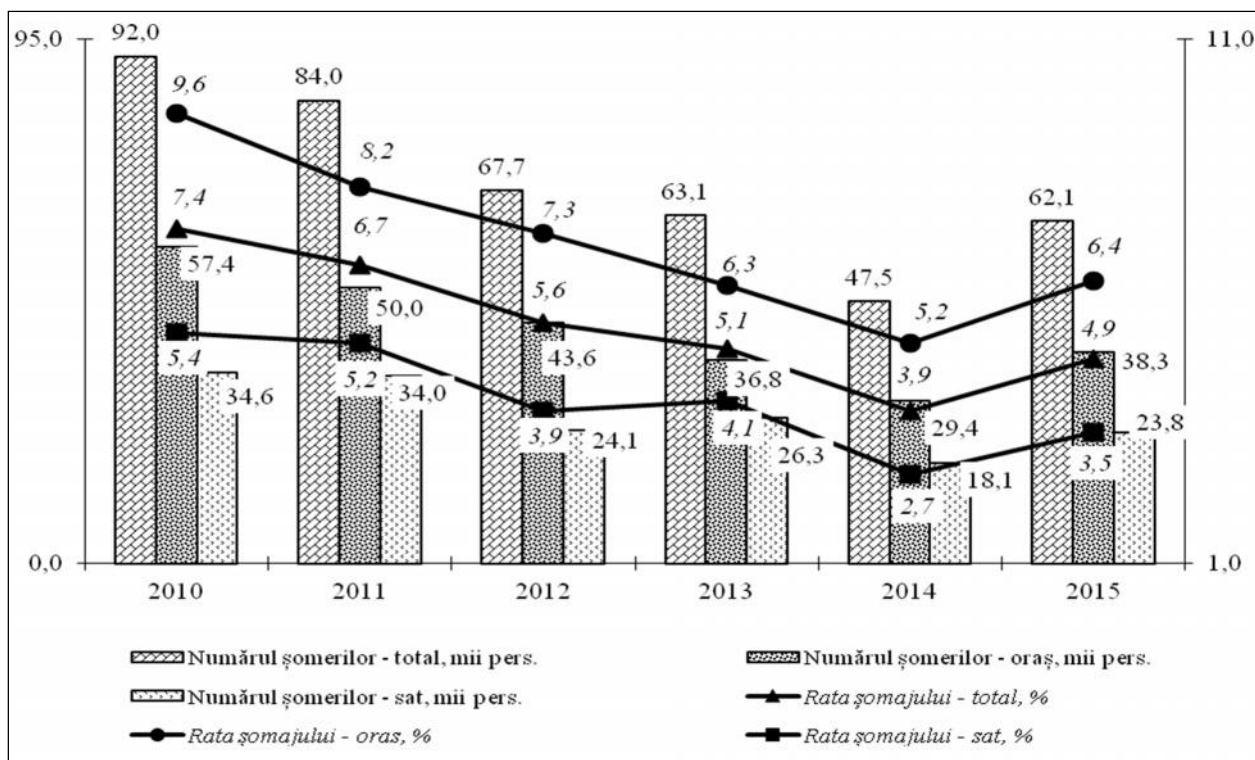

Figura 1. Num rul omerilor (BIM) i rata omajului total

Sursa: Calculat conform datelor [5].

Datele din figura 1 indică, de-a lungul perioadei analizate, rata șomajului rural a fost mai mică decât în mediul urban. Cauzele nivelului mai scăzut al șomajului în mediul rural comparativ cu mediul urban, se explică prin următoarele:

În primul rând, rolul de amortizare l-a jucat scurgerea intensă în inactivitate economică. Numărul de lucrători migrați din mediul rural, care au plecat la muncă în străinătate, este de 2,2 ori mai mare decât numărul locuitorilor mediului urban. În plus, printre cei care nu doresc să lucreze din cauza că se pregătesc pentru revenirea la locul de muncă în străinătate, populația rurală este de 10% mai mult decât cea urbană. În al doilea rând, în caz de pierdere a locului de muncă formal, locuitorii din mediul rural le este mult mai ușor decât celor din mediul urban de a trece la producția de bunuri și servicii în gospodăriile casnice. În al treilea rând, prețul forței de muncă din mediul rural a fost la un punct extrem de scăzut, ceea ce într-o anumită măsură a stabilizat cererea forței de muncă, ce permitea evitarea scăderii bruște a ocupării forței de muncă (salariile în sectorul agricol sunt cele mai scăzute în economia Republicii Moldova [5]). În cele din urmă, în producția agricolă este realizată o anumită urnire de la utilizarea unor tehnologii capital-intensive la utilizarea celor de muncă intensivă. Toate acestea împiedică potențialul de sporire a șomajului rural.

În numărul total de șomeri prevalează șomerii urbani. Ponderea acestora în totalul șomerilor a variat de la 58,3%, în anul 2013, până la 64,4%, în 2012, tabelul 1. În consecință, ponderea locuitorilor din mediul rural în numărul total de șomeri s-a schimbat de la 35,6%, în anul 2012, până la 41,7%, în 2013. În anul 2015, raportul „or eni-s teni” în totalul populației a fost de 61,7%: 38,3%. Astfel, din 10 șomeri: 6 persoane – or eni și 4 – s teni.

Tabelul 1

Structura șomajului total, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
șomeri - total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>inclusiv:</i>						
- or eni	62,4	59,5	64,4	58,3	61,9	61,7
- s teni	37,6	40,5	35,6	41,7	38,1	38,3
- b rba i	62,3	59,0	62,7	60,2	60,8	63,3
- femei	37,7	41,0	37,3	39,8	39,2	36,6

Sursa: Calculat conform datelor [5].

Pe piața forței de muncă din Republica Moldova, riscul de a nimeri în rândurile „persoanelor inutile”, ca regulă, este mai mare pentru acele grupe care pretutindeni sunt considerate a fi cele mai vulnerabile. Una dintre cele mai vulnerabile grupe sunt femeile, omajul cîrora, în majoritatea țărilor, depășește omajul în rândul bărbaților. Însă, situația din Republica Moldova este extrem de contrară. Numărul de omeri femei este mult mai mic decât numărul omierilor bărbați. Ponderea femeilor în numărul total de omeri în diferiți ani a fost de 37-41%, iar a bărbaților, respectiv, de 59-63%, tabelul 1.

În perioada anilor 2010-2014 a avut loc o scădere constantă de la an la an atât a numărului omierilor bărbați, cât și a omierilor femei. Dar, în anul 2015 situația s-a schimbat – numărul omierilor bărbați a crescut de la 28,9 mii persoane la 39,3 mii persoane, adică cu 36,0%, figura 2. În aceeași perioadă, numărul de omeri femei a crescut de la 18,6 mii persoane până la 22,7 mii persoane, adică cu 22,0%. Tendința de creștere este tipică pentru rata omajului în rândul bărbaților și femeilor. Totodată, în anul 2010 rata omajului la bărbați a fost de 1,6 ori mai mare decât la femei, iar în anul 2015 această depășire a fost de 1,7 ori.

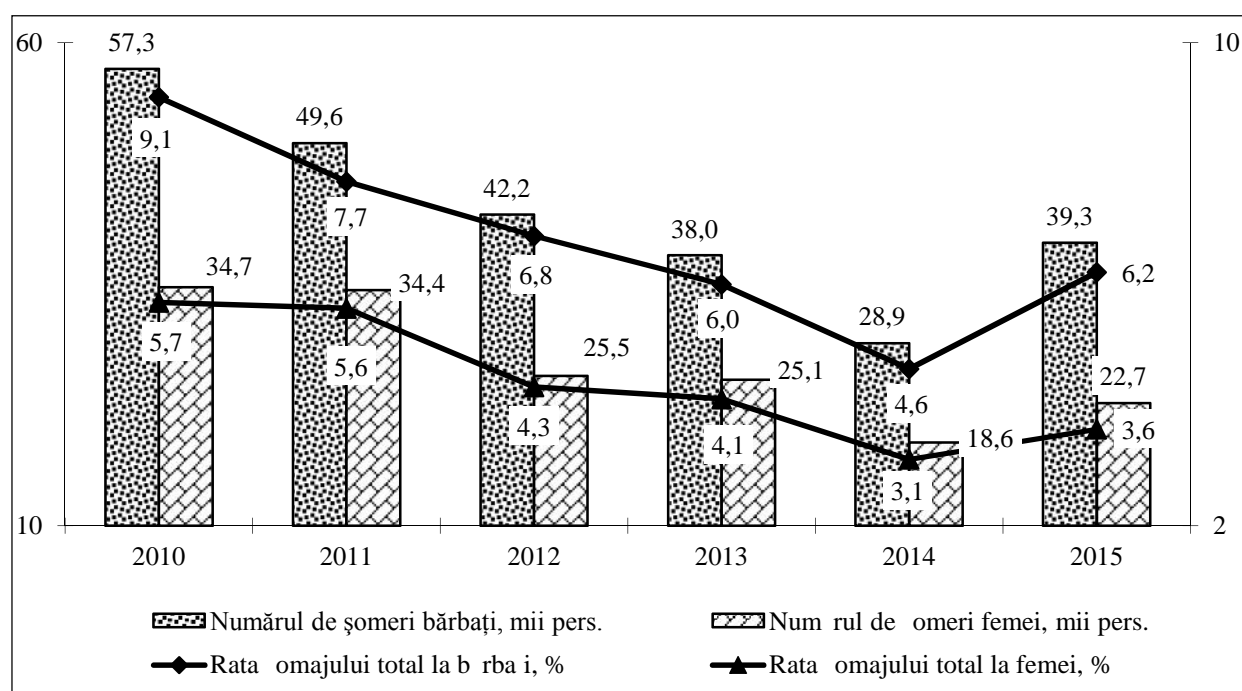

Figura 2. Numărul de omeri și rata omajului în profilul „ora-sat”

Sursa: Calculat conform datelor [5].

Modificarea ratei omajului pe grupe de vârstă arată că nivelul maxim se atinge în cea mai tânără grupă de vârstă 15-24 ani – 12,8%, ceea ce este de 2,6 ori mai mult decât media pe țară, iar apoi scade monoton pe măsură înaintării în vârstă a omierilor, tabelul 2.

Tabelul 2

Structura și rata omajului pe grupe de vârstă, a.2015, %

	Total	Ora	Sat	Bărbați	Femei
	Ponderea în numărul total de omeri				
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>inclusiv pe grupe de vârstă :</i>					
15-24 ani	22,2	19,6	26,4	20,1	25,9
25-54 ani	69,9	73,1	64,8	71,0	68,0
55+ ani	7,9	7,3	8,8	8,9	6,1
	Rata omajului				
Total	4,9	6,4	3,5	6,2	3,6
<i>inclusiv pe grupe de vârstă :</i>					
15-24 ani	12,8	16,6	10,1	12,4	13,5
25-54 ani	4,7	6,2	3,3	6,2	3,2
55+ ani	2,4	3,3	1,7	3,1	1,6

Sursa: Calculat conform datelor [5].

Rata omajului în rândul tinerilor (15-24 ani) în ora e (16,6%) este mai mare decât în mediul rural (10,1%). Îns , în ceea ce prive te rata medie a omajului situa ia cu omajul în rândul tinerilor în mediul rural este mai rea decât în mediul urban: rata omajului în rândul tinerilor în ora dep e te valoarea medie de 2,6 ori, în timp ce în mediul rural această dep ire constituie 2,9 ori. Caracteristic, în cazul în care rata omajului feminin este mai mic decât la b rbați, atunci la femeile tinere, dimpotriv , rata omajului (13,5%) este mai mare decât la b rbații tineri (12,4%).

În ceea ce prive te persoanele în vârst activ , rata omajului în rândul acestui grup era aproape identic cu nivelul mediu pe ar . Îns , anume ei au format principalul masiv al omajului: ace tia au reprezentat aproximativ 3/4 din to i omerii.

Unul din principalii factori care determin poziția lucr torului pe piața forței de munc este *nivelul de instruire*. Stocul de capital uman acumulat este cu atât mai mare, cu cât mai mic este riscul de a nimeri în rândurile „persoanelor inutile”. Îns , această legitate poate fi urmărit destul de clar numai pe piața forței de munc urban , tabelul 3. Astfel, în anul 2015, rata omajului total în rândul persoanelor cu studii superioare a fost cu 0,1 puncte procentuale mai mic decât media pe ar . În schimb, printre cei cu studii gimnaziale ea a fost de 1,7 ori mai mare decât media pe țar , iar printre cei cu studii primare sau f r – de 0,6 ori mai mare.

Tabelul 3

Structura i rata omajului dup nivelul de instruire, a.2015, %

	Total	Ora	Sat	B rba i	Femei
	Ponderea în num rul total de omeri				
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>inclusiv dup nivelul de instruire:</i>					
- superior	24,0	33,2	9,3	21,4	28,6
- mediu de specialitate	11,8	13,0	9,7	10,2	14,5
- secundar profesional	21,8	16,4	30,4	26,7	13,5
- liceal, mediu general	16,4	17,8	14,3	15,8	17,6
- gimnazial	25,5	19,6	35,0	25,4	25,6
- primar sau f r	0,5	...	1,3	0,5	0,5
	Rata omajului				
Total	4,9	6,4	3,5	6,2	3,6
<i>inclusiv dup nivelul de instruire:</i>					
- superior	4,8	5,4	3,0	6,2	3,8
- mediu de specialitate	4,1	5,1	2,9	5,9	3,0
- secundar profesional	4,8	5,7	4,2	5,7	3,1
- liceal, mediu general	4,1	6,6	2,3	5,3	3,0
- gimnazial	6,6	15,5	4,3	7,8	5,2
- primar sau f r	4,3	-	4,7	4,7	3,7

Sursa: Calculat conform datelor [5, 6].

În ceea ce prive te înv mântul universitar, acesta nu ofer nici un beneficiu pentru b rba ii i femeile din mediul rural. Rata omajului în rândul b rba ilor cu studii superioare din mediul rural (6,2%) este aceea i, ca i media la b rba i din mediul rural, dar la femei (3,8%) – mai mare, decât media la femei din mediul rural. Faptul dat sugereaz c pe pia a for ei de munc din Republica Moldova este un exces semnificativ de ofert de for de munc , având studii superioare, asupra cererii la ea. Ca urmare, în structura omerilor ponderea persoanelor cu studii superioare, este cea mai mare atât în ansamblu pe ar (24,0%), cât i în ora e (33,2%) i la femei (28,6%). Astfel, fiecare al patrulea omer în ar – persoan cu studii superioare, iar în ora e i în rândul femeilor – aproape fiecare a treia persoan .

Compararea Republicii Moldova cu rile UE i CSI arat diferite tendin e în dinamica ratei omajului. Dacă , în Republica Moldova, ca i în alte ri CSI, rata omajului, în ultimii ani, a sc zut în mod consecvent, atunci în media pentru cele 28 de ri UE, dinamica acestui indicator a fost multidirec ional . Pe parcursul anilor 2010-2014, rata omajului cre tea din an în an (de la 9,7% la 10,2%) i doar în a.2015 a sc zut până la 9,4%. Astfel, în media pe rile UE fiecare a zecea persoan economic activ este omer.

Printre cele 28 de ț ri UE exist o diferențiere semnificativ dup rata omajului. În cea mai grav situație se afl Grecia, cu o rat a omajului de 24,9% (de 2,6 ori mai mare decât valoarea medie); Spania, unde rata șomajului este de 22,1% (de 2,4 ori mai mare decât valoarea medie pe UE) și Croația – rata omajului de 16,3% (de 1,7 ori mai mare decât valoarea medie) (tabelul 4). Astfel, În Grecia i Spania, fiecare a patra persoan economic activ este șomer, iar în Croația fiecare a șasea persoan . În România, rata omajului este

de 6,8% (ceea ce este cu 1/3 mai pu în decât valoarea medie pe UE), în timp ce în Letonia rata șomajului este peste valoarea medie. În Bulgaria și Lituania, rata șomajului este sub valoare medie pe UE. În cea mai bună situație se află Austria, unde rata șomajului este de 5,7%.

În țările CSI, rata șomajului este semnificativ mai mică decât în țările UE. Dar și aici, ca și în țările UE, de asemenea are loc o diferențiere după acest indicator. Situația cea mai dificilă este în Armenia, Ucraina și Kirgizstan, unde rata șomajului a depășit valoarea medie pe CSI. În Armenia, rata șomajului a constituit 18,5% (de 2,9 ori mai mare decât valoarea medie), în Ucraina – 9,1% (de 1,4 ori mai mare decât valoarea medie pe CSI), în Kirgizstan – 7,6% (de 1,2 ori mai mare decât valoarea medie). În Republica Moldova este cea mai mică rată a șomajului (4,9%) atât printre țările UE, cât și în țările CSI.

În medie pe țările UE rata șomajului este mai mare în rândul femeilor (9,5%) decât la bărbați (9,3%). Excepție sunt fostele țări socialiste, unde rata șomajului este mai mică la femei decât la bărbați (tabelul 4). Motivul acestei tendințe este nivelul tradițional ridicat de participare a femeilor la forța de muncă, care de zeci de ani a fost menținut în fostele economii planificate. În multe țări ale lumii marea majoritate a femeilor, fie nu intră pe piața forței de muncă, ocupându-se de menaj, fie fac în activitatea de muncă întreruperi îndelungate, dedicându-le nașterii și îngrijirii copiilor. Ca urmare, experiența de lucru acumulată este inferioară celei la bărbați, ceea ce slăbește inevitabil capacitatea acestora de a concura în condiții egale pentru locurile de muncă disponibile. Spre deosebire de aceasta, în economiile planificate politica statului a fost orientată spre mobilizare maximală a potențialului muncitoresc al forței de muncă de sex feminin: salariul mic în cea mai mare parte a familiei cu un singur întreținător de familie neatractiv economic sau imposibil; întreruperi pentru nașterea copiilor deseori nu durau mult; după nivelul de instruire, femeile întreceau bărbații, ce le orienta suplimentar pentru o carieră profesională etc. Ca rezultat, femeile au acumulat o experiență de muncă pu în inferioară după durata experienței bărbaților. În opinia noastră, anume acest fapt a contribuit la consolidarea pozițiilor lor pe piața forței de muncă, permițând limitarea șomajului în rândul femeilor.

Tabelul 4

Rata șomajului în țările UE și CSI, a.2015, %

	Total	Sexe		Grupe de vârstă	
		Bărbați	Femei	Până la 25 ani	Peste 25 ani
UE (28 de țări)	9,4	9,3	9,5	20,4	8,3¹
<i>din care:</i>					
Grecia	24,9	21,7	28,8	49,8	23,4
Spania	22,1	20,8	23,6	48,3	20,2
Croația	16,3	15,7	17,0	43,0	13,8
...					
Letonia	9,9	11,1	8,6	16,3	9,3
Lituania	9,1	10,1	8,2	16,3	8,4
...					
Bulgaria	9,1	9,8	8,4	21,6	8,4
România	6,8	7,5	5,8	21,7	5,6
...					
Estonia	6,2	6,2	6,1	13,1	5,6
Austria	5,7	6,1	5,3	10,6	5,0
țările CSI	6,3	6,3²	2,6²	15,4	...
<i>din care:</i>					
Armenia	18,5	17,6	19,5	32,5	14,9 ³
Ucraina	9,1	10,1	8,1	22,4	7,8
Kirgizstan	7,6	6,5	9,0	15,0	5,8
Rusia	5,6	5,8	5,3	16,0	4,6
Kazahstan	5,0	4,3	5,7	4,1	5,4 ²
Azerbaidjan	5,0	4,1	5,9	13,4	3,8
Republica Moldova	4,9	6,2	3,6	12,8	...

Not : ¹ 25-74 ani; ² a.2013; ³ a.2014

Sursa: Calculat conform datelor [7, 8, 9, 10].

Acest fapt se referă la unele dintre țările CSI (Republica Moldova, Rusia, Ucraina). În Moldova, cea mai mică printre țările CSI și în UE, rata șomajului pentru femei este de 2,6%. În alte țări CSI (Kirgizstan, Kazahstan, Azerbaidjan, Armenia), rata șomajului în rândul femeilor este mai mare decât la bărbați. Deosebit de mare este rata șomajului în rândul femeilor din Armenia – 19,5% (adică, în această țară este omer fiecare

a cincea femeie economic activ). În rile UE, cel mai înalt nivel al ratei omajului feminin este în Grecia (28,8%), Spania (23,6%) și Croația (17,0%).

Rata omajului în rândul tinerilor este, ca regul , mai mare decât în rândul altor grupe de vârst . În media pe rile UE, acest exces constituie 2,2 ori. Deosebit de important este nivelul omajului în rândul tinerilor din Grecia i Spania, unde mai mult de jum tate din persoane în vârst sub 25 de ani sunt omeri. În ț rile CSI rata omajului tinerilor este de 2,4 ori mai mare decât valoarea medie pe CSI. O rat mai ridicat a omajului în rândul tinerilor este tipic pentru toate ț rile CSI (cu excepția Kazahstanului).

În Republica Moldova, rata omajului în rândul tinerilor este de 12,8%, ceea ce este de 2,6 ori mai mult decât media pe ar .

Concluzii. Rezultatele studiului:

1. La m surarea i analiza omajului sunt utiliza i indicatorii *omajul total* (conform metodologiei BIM) i *omajul înregistrat*. Dacă primul indicator se utilizează pentru analiza omajului, atunci al doilea – pentru elaborarea m surilor de reducere a s r ciei.
2. În Republica Moldova, în perioada anilor 2010-2014 a existat o tendinț de reducere a num rului de omeri (conform metodologiei BIM), precum i reducerea ratei omajului total. Cu toate acestea, în anul 2015 a avut loc o cre tere a acestor indicatori.
3. În num rul total al omerilor predomin omerii urbani, omeri b rba i i persoane în vârst activ . Cea mai înalt rat a omajului total este caracteristic pentru populația din mediul urban, b rbați și tineri.
4. Compararea Republicii Moldova cu ț rile UE indic spre tendințele disparate ale dinamicii șomajului. În Republica Moldova s-a înregistrat cea mai sc zut rat a omajului atât printre rile UE, cât i printre ț rile CSI.

În urma analizei efectuate se propun unele **recomand ri** privind reducerea omajului:

- stimularea activit ții întreprinderilor, care creează noi locuri de munc – oferirea avantajelor fiscale pentru întreprinderi, care mențin și creează locuri de munc viabile economic;
- promovarea auto-ocup rii omerilor;
- perfec ionarea sistemului de orientare profesional i formarea profesional a tinerilor.

Referin e bibliografice

1. SAVELIEVA, G., TOMCEAC, A. Aspectul social al situa iei tinerilor pe pia a for ei de munc în Republica Moldova. In: Analele institutului de Economie, Finan e i Statistic . 2011, pp. 171-176. ISBN 978-9975-4176-4-8.
2. Yearbook of Labour Statistics 2000. 59th issue. International Labour Organization. Geneva, 2000. 1300 p. ISBN 9 220 11371 6.
3. Legea Republicii Moldova privind ocuparea for ei de munc i protec ia social a persoanelor aflate în c utarea unui loc de munc (cu modific rile i complet rile ulterioare): nr. 102 din 13.03.2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003, nr. 70-72. [Accesat 2 noiembrie 2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312729&lang=1>
4. , 2002. 48 . [Accesat 2 noiembrie 2016]. Disponibil: <http://demoscope.ru/weekly/2004/0149/analit02.php>
5. Banca de date statistice a Moldovei. [Accesat 24 octombrie 2016]. Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/?rxid=52870c18-923c-45b6-9d6c-95413178c4bf>
6. For a de munc în Republica Moldova: ocupare i omaj = Labour force in the Republic of Moldova: employment and unemployment 2016. Biroul Na ional de Statistic al Republicii Moldova. Chi in u, 2016. 164 p. [Accesat 24 octombrie 2016]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/AFM_2016_rom.pdf
7. Eurostat Database. [Accesat 24 octombrie 2016] Disponibil: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
8. International Labour Organization. [Accesat 24 octombrie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/ilostat/faces/wcnav_defaultSelection?_afzLoop=12239991265726&_afzWindowMode=0&_afzWindowId=52981#!%40%40%3F_afzWindowId%3D52981%26_afzLoop%3D12239991265726%26_afzWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D68huwi23p_4
9. 2015 (2016). [Accesat 24 octombrie 2016]. Disponibil: <http://vkp.ru/docs/47/652.html>
10. . [Accesat 24.10.2016]. Disponibil: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list>
11. SHARFELDIN, M.I.M. Synthesis of economic environment and classification levels of development. In: Economie i Sociologie = Economy and Sociology. 2016, nr. 3, pp. 69-75. ISSN 1857-4130.

Recomandat spre publicare: 08.12.2016

:

1,

2,

În acest articol autorii au încercat să cerceteze una dintre principalele probleme socio-economice din Republica Moldova – omajul. A fost efectuată analiza tendințelor de dezvoltare a șomajului, inclusiv sub aspectul sexului, locului de reședință, nivelului de educație și tipurilor omajului existent. În articol sunt analizate cauzele omajului și metodele posibile de a evalua omajul. Obiectivul principal al studiului este de a determina cauzele și tipurile de omaj, care vor fi utilizate pentru a elabora propuneri de dezvoltare a unor politici socio-economice pentru a asigura ocuparea mai completă a forței de muncă. Metode utilizate: analiza, sinteza, monografiile, comparația și monitorizarea. Rezultate: au fost identificate problemele existente ce vizează omajul, elaborate concluzii și propuneri privind îmbunătățirea situației în domeniu. Articolul va fi util pentru autoritățile publice, studenții și cercetătorii care se ocupă cu științele economice, precum și specialiștii care elaborează politicile sociale.

Cuvinte-cheie: omaj, tensiunea pieței muncii, omaj structural, frictional și ciclic, omaj înregistrat, rata omajului calculat conform metodologiei BIM.

The authors have tried to examine one of the important socio-economic problems in the Republic of Moldova – unemployment. The analysis of tendencies of unemployment, including gender, area, level of education and its types is presented. The causes of unemployment and possible methods to assess unemployment have been discussed. Determination of the causes and types of unemployment, which will be used to form proposals for elaboration of socio-economic policies to provide the full employment of the working age population. Methods: analysis, synthesis, monographs, comparisons and monitoring. Results: existing problems associated with unemployment have been identified, conclusions and suggestions for improving this situation have been elaborated. The given article will be useful for public authorities, students and researchers of economic sciences, as well as for socio-economic policy-makers.

Keywords: unemployment, labour market tensions, structural, frictional and cyclical unemployment types, registered unemployment, unemployment rate, calculated according to ILO methodology.

JEL Classification: H55, J18, J19, P46.
CZU: 331.56(478)

¹ © Galina SAVELIEVA, savelievagalina@rambler.ru

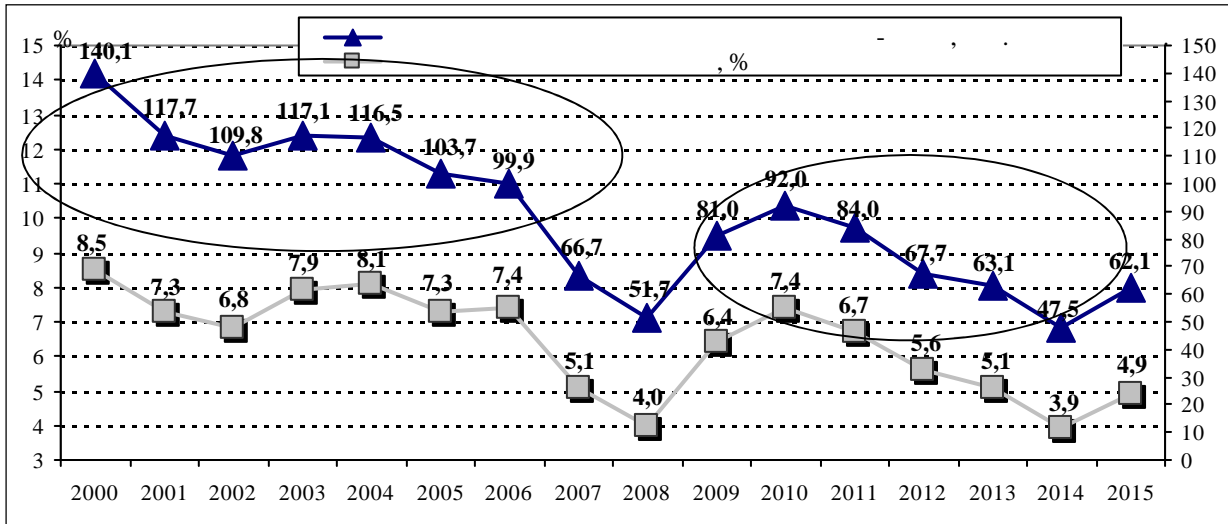
² © Svetlana ZAHAROV, zaharov.svetlana@gmail.com

(2014 . – 56,3%).

59%

2015 .

(. 1).

1.

(), 2000-2015, .
 , www.statistica.md

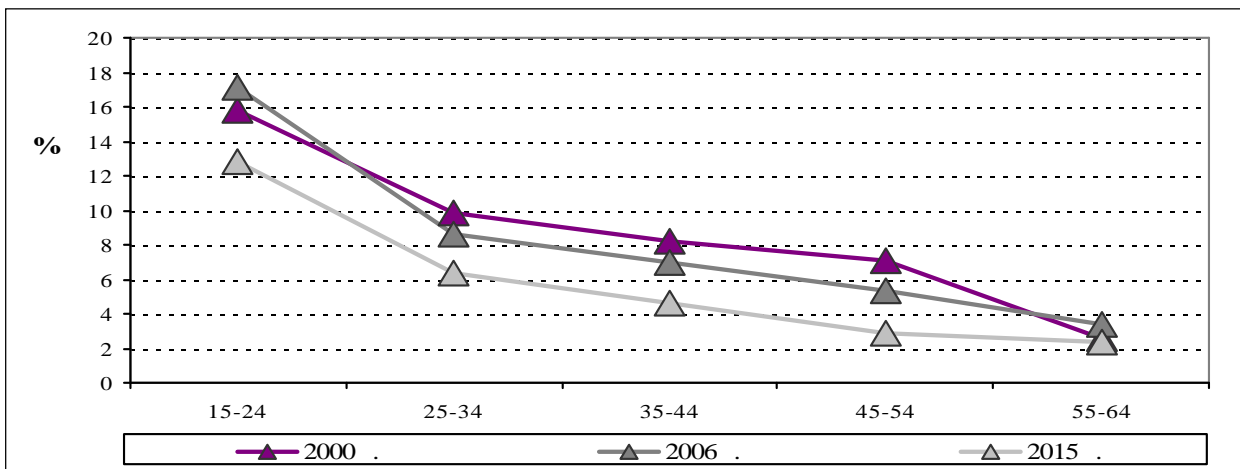
:

(. 2),

/

15-24 – 12,8% 2015 .,

[1, 2, 3, .50, 57].

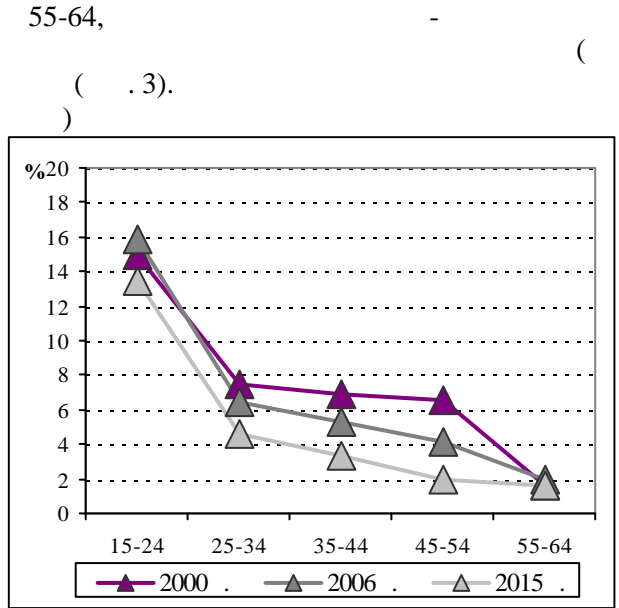
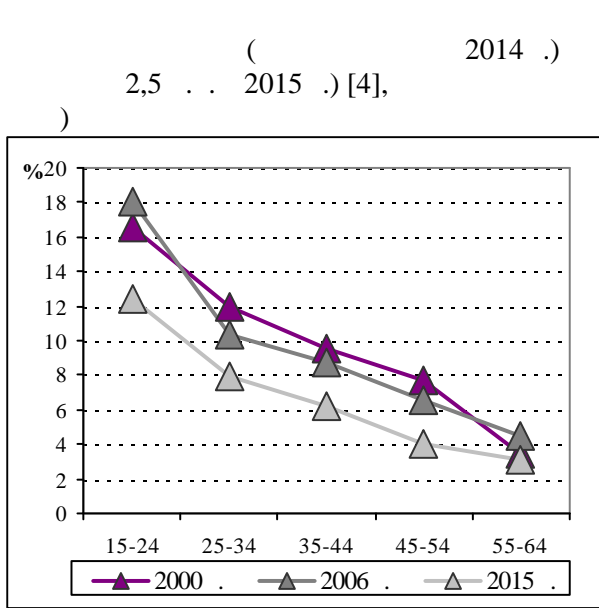

2.

, 2000, 2006, 2015 ., %

:

, www.statistica.md

3.

/ , 2000, 2006, 2015 ., %
 , www.statistica.md

« »,

(.4. b).

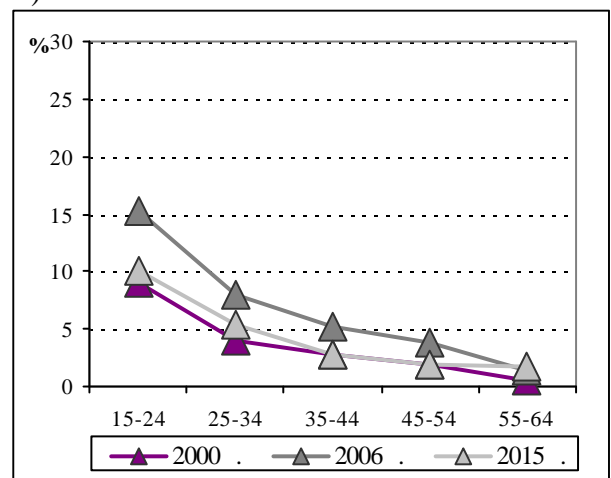
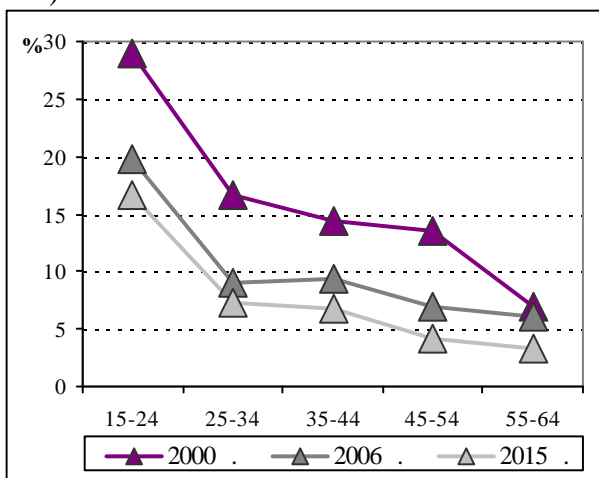
(.3).

25-34

2015 .

15-24 25-34 , ,

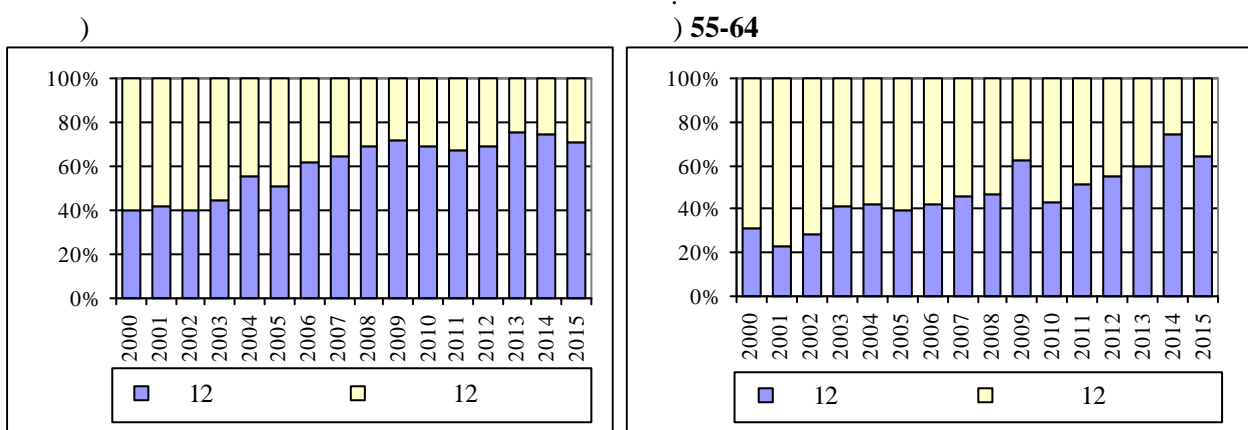
(.4).

4.

/ , 2000, 2006, 2015 ., %
 , www.statistica.md

2010 .. 8,4 2014 . 8,1 2015 . (. 5),
 12 55-64 12 31,6 .. ,
 12 67,4% : 2000 . 55-64 58,4%

5.

12 / 12 , 2000-2015, %
 , www.statistica.md

[5].

1

1

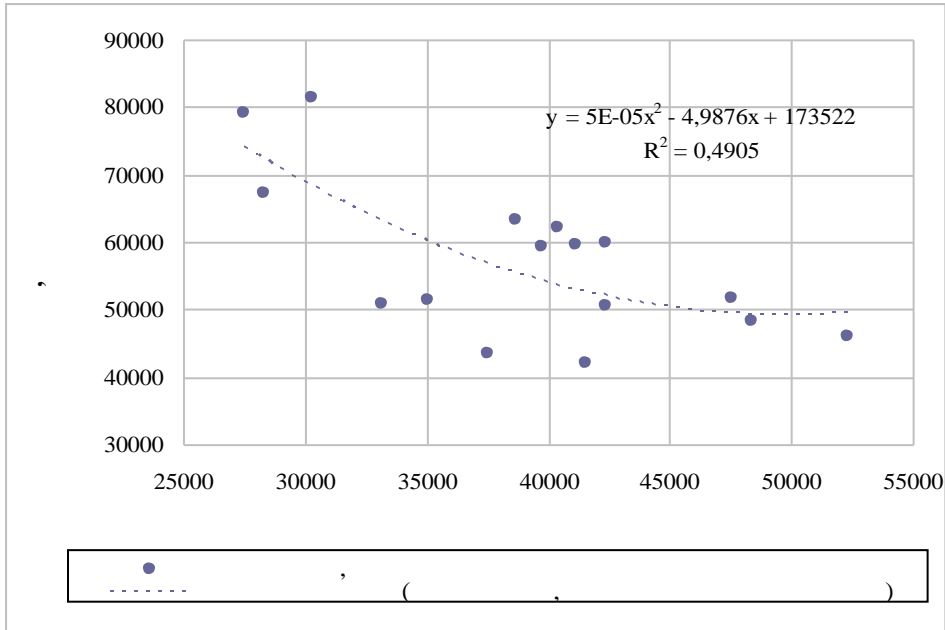
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	59,9	51,8	48,4	46,2	79,2	81,5	67,3	51,4	43,5	42,2	50,6
(% ..) *	41,1	45,9	48,3	48,1	21,5	18,0	20,2	30,4	38,4	38,9	33,2
, %*	2,0	1,9	1,9	1,6	2,9	4,0	3,6	2,8	1,9	2,3	2,1
10 , . *	41	27	23	33	289	149	124	76	40	39	55
*	1,012	0,945	1,009	0,983	0,881	0,936	1,007	0,990	1,034	1,030	0,950
	, %*										
6	64,7	62,1	62,4	65,5	67,3	58,6	56,2	56,4	63,9	67,2	67,8
6-12	26,9	22,5	23,0	20,1	24,0	24,9	22,9	21,4	19,3	19,2	19,7
	8,4	15,4	14,6	14,3	8,7	16,5	20,9	22,2	16,8	13,6	12,5
	6,1	7,1	6,9	6,7	6,0	7,1	8,0	8,4	7,2	6,5	6,3

, www.anofm.md; * -

, www.anofm.md

2013-2014 4 , 2015 - 5,5
 (2005-2008 . .) 2,7-4,1 , ,

(1): 1, , 1,
 , , ,
 2009-2010 . . (, 2009 . 2008 .
 0,881 0,936) 2009 . 2012 . 3,6%
 1,6 2010 .- 13,6% 2011 . () 10
 0,990 2011 . ()
 (2009 .- 289, 2010 .- 149 2012 .- 76)
 (, 6,0, 7.1 8.4). (2013-2014 . .) (2014 .
 20% ,), 2013 ..
 24,8%, 2,8%
 2015 , 20%, 10 55
 0.950, 1.1 . .
 12 .

6.

, www.statistica.md

1, .

:

—

,

,

,

,

,

,

2000-2015

:

—

,

,

,

;

—

,

:

—

,

;

);

— (),

,

,

2014

42166

41536 (

98,5%),

38,8%.

2009 (6% 2008 .)

1,7 (

2,4 . ., — 1,9

, 1,3 . .),

2001-2005 . .

2012 . (0,7%)

(

2011 — 0,8 . .), 1,1 . .

24,1%, 1,6 124

76 10 2015 . (

0,5% 2014 .) (

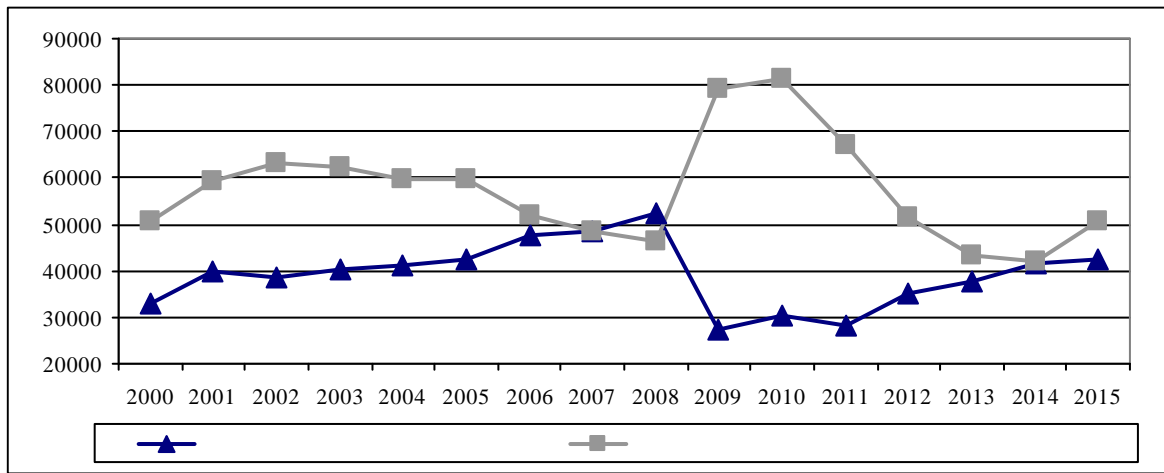
1,0 . ., 20%,

0,4 . .), 1,9%, — 10

39, 2014 . 1,4 54,9

1

(1879-1963).

7.

2000-2015 . .

:

, www.statistica.md

, www.anofm.md

[6].

2007 . . 2014 . .

2009-2013 . . 2015 .-

).

2,9-3,0 , 2012-2015 . . 1,9 1,5
 2006-2008 . . 3,4 . . 2011-2014 . . 2,8 . .
 , 10,0% 1,47 ,
 2008 . 2014 .
 ,0,9 1,0 (1).

2000-2015 . .

2008-2009 2015 . .,

(
(

),

. .).

() , ,
 ,) , (2005-2006, 2009-2012, 2015 . . , ,
 , , , , ,
 , (2015 . - , 76,2%
 » 9,4% - «
 »).

(2% , 2015 . - 2,1%),
 2010 . 2012 . , -
 , 4% 3,6%. , ,
 , (, ,
 , (,
) . , ,
 - , : ,
 - , - ,
 , 102-XV 13 , 2003 . , 180-XVI 10 2008 .
 , 140-XV 10 2001 . ; ,
 - , ,
 23 2005 . (847-XV 14 2002 . , 355-XVI
 ; , ,
) , (, , , , ,
 , ; , , ,
 , () ; , , ,
 , ; , , ,

, , 2000-2015, %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	8,5	7,3	6,8	7,9	8,1	7,3	7,4	5,1	4,0	6,4	7,4	6,7	5,6	5,1	3,9	4,9
15-24	15,8	16,3	15,2	18,1	19,7	18,7	17,1	14,4	11,2	15,4	17,8	14,9	13,1	12,2	9,8	12,8
25-34	9,8	8,2	7,3	9,0	9,2	7,8	8,6	5,8	4,4	7,3	8,8	9,1	7,0	6,1	4,6	6,4
35-44	8,2	6,6	6,4	7,6	7,4	7,0	7,0	4,2	2,9	5,5	6,6	5,5	4,9	4,5	4,0	4,6
45-54	7,1	5,5	5,3	6,0	6,4	5,6	5,3	3,4	3,1	4,8	4,9	4,2	3,9	3,7	2,6	2,9
55-64	2,6	2,4	2,6	3,0	3,4	3,4	3,4	2,7	2,3	3,3	3,4	3,3	2,6	2,6	1,7	2,4
65	0,3	0,1	0,4	0,4	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	0,4	0,4	-	-
	15,7	13,8	12,1	12,2	11,9	11,2	9,2	6,9	5,5	8,0	9,6	8,2	7,3	6,3	5,2	6,4
15-24	28,9	29,2	26,1	24,3	22,9	23,1	19,8	16,5	13,5	17,8	21,6	15,6	14,6	11,9	10,8	16,6
25-34	16,7	14,1	11,6	12,4	12,4	10,9	9,1	6,5	5,2	7,5	9,6	10,1	8,4	6,9	5,1	7,3
35-44	14,4	12,5	11,2	11,5	11,1	10,8	9,3	5,8	3,9	7,0	9,4	7,2	6,6	5,5	6,2	6,7
45-54	13,5	10,9	10,0	10,2	10,4	9,5	7,0	5,3	5,0	7,0	7,0	5,7	5,9	5,6	4,3	4,1
55-64	7,0	7,1	6,4	6,1	6,7	7,2	6,1	5,5	3,7	5,1	5,5	5,1	3,9	3,9	2,4	3,3
65	1,9	1,3	3,4	2,7	1,0	0,4	1,5	0,9	0,3	1,4	0,9	-	-
	3,4	2,7	3,0	4,5	5,0	4,0	5,8	3,6	2,7	5,0	5,4	5,2	3,9	4,1	2,7	3,5
15-24	9,0	9,6	9,4	13,5	17,1	15,3	15,3	12,7	9,1	13,5	14,5	14,2	11,8	12,4	9,1	10,1
25-34	4,0	3,2	3,2	5,6	5,9	4,2	7,9	5,1	3,5	7,0	7,6	7,8	5,1	5,0	4,0	5,4
35-44	2,7	1,6	2,5	4,0	4,2	3,6	5,2	2,9	2,0	4,1	4,3	4,0	3,4	3,5	2,2	2,7
45-54	1,9	1,0	1,5	2,6	3,1	2,5	3,8	1,9	1,6	3,1	3,1	3,0	2,3	2,4	1,4	1,9
55-64	0,5	0,3	0,5	1,0	1,1	0,6	1,4	0,9	1,3	1,7	1,7	1,8	1,4	1,5	1,1	1,7
65	0,1	0,1	0,1	-	0,7

- SAVELIEVA, G., ZAHAROV, S. Impactul îmb trânririi demografice asupra pie ei muncii din Moldova = . In: Analele Institutului Na ional de Cercet ri Economice. 2016, edi ia a VII-a, nr. 1, pp. 72-78. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5.
- ZAHAROV, S. omajului tineretului: Uniunea European i Republica Moldova. In: Progrese în teorie deciziilor economice în condi ii de risc i incertitudine: conferin a tiin ific interna ional , edi ia a XXVII-a. 19 octombrie 2012. Academia Român – Filiala Ia i, Institutul de Cercet ri Economice i Sociale „Gh. Zane”. Ia i: Editura Tehnopress, 2012, vol. XVII, pp. 18-25.
- .. , 2003. 153 .
- ZAHAROV, S. Indicatorii de evaluare a politicilor de ocupare a for ei de munc . In: SAVELIEVA, G., CESNOCOVA, N. et al. Evaluarea efectelor îmb trânririi asupra dezvolt rii socioeconomice. Institutul Na ional de Cercet ri Economice, Centrul de Cercet ri Demografice. Chi in u: F.E.-P. „Tipografia Central ”, 2014, pp. 44-53. ISBN 978-9975-53-442-0.
- .. . In: Cre terea economic în condi iile globaliz rii. Sesiunea tiin ific : Dinamica popula iei i calitatea poten ialului uman: conferin a interna ional tiin ifico-practic , edi ia a X-a, 14-15 octombrie 2015. Chi in u, 2015, pp. 112-127. ISBN 978-9975-3032-9-3.
- SAVELIEVA, G. Impactul pie ei muncii asupra cre terii economice. In: Cre terea economic în condi iile globaliz rii. Sesiunea tiin ific : Dinamica popula iei i calitatea poten ialului uman: conferin a interna ional tiin ifico-practic , edi ia a XI-a, 13-14 octombrie 2016. Chi in u: S.n., 2016, pp.14-25. ISBN 978-9975-89-044-1.
- GAGAUZ, Olga, BUCIUCEANU-VRABIE, M. The socioeconomic status of the elderly. In: Economie i Sociologie = Economy and Sociology. 2015, nr. 3, pp. 21-25. ISSN 1857-4130.

Recomandat spre publicare: 20.02.2017

EXPERIENȚA MONDIALĂ PRIVIND PERFECȚIONAREA POLITICILOR DE REDUCERE A OCUPĂRII INFORMALE

Anatolii ROJCO¹, doctor, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Zoia STREMENOVSCAIA², cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Actualitatea temei este determinată de severitatea problemei ocupării informale și a eficienței scăzute a măsurilor pentru reducerea acesteia în Republica Moldova. Scopul acestei cercetări este de a evalua experiența mondială privind perfecționarea politicilor de reducere a ocupării informale. În studiu au fost folosite următoarele metode: analogia, comparativ, monografic. Rezultatul studiului constă în evaluarea principiilor și măsurilor de reducere a ocupării informale, utilizate în UE.

Cuvinte-cheie: ocupare, sector informal, activitate economică tenebră, rile UE, reducerea ocupării informale, politica fiscală, legislația muncii, reglementarea activității antreprenoriale.

The relevance of the topic stems from the acuteness of the problem of informal employment and low efficiency of measures for its reduction in the Republic of Moldova. The objective of article consists in an assessment of world experience on perfection of policies for reducing informal employment. In the research were used next methods: analogues, comparisons, monographic. The result of the study is the assessment of used in the EU's countries principles and measures on reduction of informal employment.

Keywords: employment, the informal sector, shadow economic activity, EU countries, reducing informal employment, tax policy, labour legislation, business regulation.

JEL Classification: D03, D80, I3, J16, L26, R2.
CZU: 331.526+ 336.225.68.

Introducere. Termenul „sector informal” a apărut pentru prima dată la începutul anilor ‘70 ai secolului XX și a devenit atât de popular, încât în zilele noastre este folosit cu diferite înțelesuri pentru diverse scopuri. În general, sectorul informal poate fi definit ca o activitate specială de producere de bunuri și servicii care nu este înregistrată și nu se ia în evidență în statistica oficială. În acest sens, ocuparea informală poate fi definită ca activitate economică neînregistrată în mod oficial, legată de producerea de bunuri și servicii care nu sunt interzise de lege.

Activitatea economică în sectorul informal sunt de obicei realizate de către producătorii individuali sau de către a-numite întreprinderi necorporative deținute de persoane sau gospodării casnice aparte. Activitatea acestor întreprinderi sau întreprinderi nu se înregistrează în mod stabilit, ci se bazează pe relația de încredere între participanții la producere și este orientat (integral sau parțial) spre crearea produselor și oferirea serviciilor. În practică, aceasta este reprezentată de fermele familiale, magazine, ateliere, gospodării auxiliare, desfășurarea activității independente, „celnoki” etc. Activitatea în sectorul informal este efectuată în principal de către persoane aparte, care lucrează pe cont propriu, asumându-și riscul în calitate de antreprenori independenți (fie individual, fie cu ajutorul membrilor de familie neremunerați). Uneori, acești întreprinderi mici angajează câteiva lucrători remunerați sau asistenți, însă, de regulă, pentru o muncă temporară și nu pe bază permanentă.

Ocuparea informală în sectorul formal al economiei este reprezentată oficial de angajați informali în organizațiile înregistrate; de lucrători angajați oficial, care, pe lângă activitatea de bază îndeplinesc și activități neînregistrate și care primesc venituri suplimentare neoficiale. Sistemul Conturilor Naționale adoptate de Organizația Națiunilor Unite în anul 1993 (SCN-93), o astfel de activitate se definește ca **tenebră** [1].

Deși activitatea economică tenebră include în majoritatea cazurilor activitatea neinterzisă de lege, dar spre deosebire de ocuparea în sectorul informal, ocuparea informală în sectorul formal contribuie la ascunderea sau subestimarea veniturilor reale cu scopul evitării de la plata impozitelor, contribuțiilor sociale și îndeplinirea anumitor sarcini administrative [2, p.22]. În opinia noastră, această activitate are un caracter dublu: din punctul de vedere al angajatului, ea este o sursă de venit din activitatea de muncă, servește sursă informală de venituri

¹ © Anatolii ROJCO, rojco@mail.ru

² © Zoia STREMENOVSCAIA, zoia713@mail.ru

suplimentare, iar din punctul de vedere al angajatorului, care ascunde rezultatele sale de la impozitare – tenebr . În calitate de criteriul de delimitare trebuie s serveasc diferen a obiectivelor acestei activit și pentru angajat și angajator.

Criteriile ocup rii informale i abord rile metodologice de m surare a acestuia în Moldova sunt elaborate în baza materialelor Organizației Internaționale a Muncii. Anume sub egida ei, a 15-a Conferinț Internațional a Statisticienilor Muncii (CISM 15) a adoptat rezoluția privind statistica ocup rii forței de munc în sectorul informal [3]. În conformitate cu rezoluția CISM 15, sectorul informal, în sensul larg, poate fi definit ca totalitatea unit ților activit și economice ocupate de producerea bunurilor și serviciilor, cu obiectivul principal de a asigura cu locul de munc i venituri persoanele implicate în ea. Aceste unit și de obicei funcționeaz la o organizare nesatisf c toare, cu diviziunea slab între munc și capital ca factori de producție. Relații de munc se bazeaz pe ocuparea forței de munc neregulat , personale sau de parteneriat, i nu pe relații contractuale cu garanții formale.

În raportul CIM „Munca decent i economia informal ”, care a fost preg tit pentru examinare la Conferința Internațional a Muncii în anul 2002 [4], a fost propus s se defineasc diferite forme de ocupare informal . Conform acestui raport, ocuparea forței de munc în sectorul informal cuprinde (i) ocuparea forței de munc în sectorul informal, astfel cum este definit de CISM 15 i (ii) alte forme de ocupare informal (de exemplu, ocuparea informal în afara sectorului informal). Pe baza acestei abord ri conceptuale, a 17-a Conferinț Internațional a Statisticienilor Muncii (noiembrie-decembrie 2003) a adoptat *Recomand ri privind defini ia statistic a ocup rii informale* [5].

Conceptual, este necesar s se fac distincția între ocupa i dup doi parametri:

- conform *statutului* profesional:
 - a) lucr tori pe cont propriu;
 - b) angajatori;
 - c) lucr tori familiari neremunera i;
 - d) salaria i;
 - e) membri ai cooperativei;
- conform *tipului* ocup rii:
 - a) formal;
 - b) informal.

În studiul ocup rii formale i informale a popula iei Republicii Moldova se întrebun eaz urm toarele definiții.

Ocuparea în sectorul informal include persoanele, care, indiferent de statutul lor de ocupare, în perioada de raportare au fost angajați la întreprinderile din sectorul informal, având această ocupație (loc de munc), ca activitate principal sau secundar . Întreprinderile sectorului informal sunt definite ca întreprinderi necorporative (adic f r personalitate juridic) i nu sunt înregistrate în modul prev zut.

Dimpotriv , *ocuparea în sectorul formal* este definit ca ocupare la întreprinderile care sunt înregistrate în modul stabilit.

Ocuparea informal în sectorul formal al economiei este prezentat oficial de angajați neoficiali în organizațiile înregistrate; salaria ii angaja i oficial care îndeplinesc la locurile lor de munc , în plus la activit țile de baz i activit i neînregistrate i care primesc venituri suplimentare nu sunt luate în considerare.

Ocuparea informal în afara sectorului informal const în ocuparea informal în sectorul formal i ocuparea în gospod riile casnice.

Ocuparea în gospod riile casnice este informal pentru persoanele ocupate în producerea producției agricole pentru consumul propriu, în cazul în care ei au fost ocupa i 20 i mai multe ore în perioada de raportare. Lucr tori ocupa i informal sunt lucr torii pl ti i, angaja i de gospod riile casnice. Gospod riile care produc produse agricole total sau par ial de vânzare, sunt incluse în num rul de întreprinderi în sectorul formal i informal, în dependen de forma lor juridic de organizare i de înregistrare/neînregistrare în modul stabilit.

Cu toate acestea, persoanele ocupate în producerea producției agricole în exclusivitate pentru consumul propriu mai puțin de 20 de ore în cursul perioadei de raportare nu sunt considerate ocupate. În conformitate cu recomand rile internaționale, din num rul lucr torilor ocupați sunt excluse persoanele care ofer servicii gratuite propriei gospod rii.

Cercet rile anterioare ale autorilor arat , c în domeniul ocup rii populației Republicii Moldova ocuparea informal este una dintre cele mai acute probleme [6]. Această concluzie este confirmat de rezultatele altor studii [7]. Ocuparea informal este actual aproape pentru toate ț rile, inclusiv și ț rile cu economia dezvoltat . Din cauza pierderilor financiare ca urmare a activit și economice tenebre și consecințelor economice

și sociale negative ale ocupării informale, multe țări încearcă să realizeze legalizarea ocupării forței de muncă. Pe baza experienței internaționale se propun direcții principale de perfecționare a politicilor, care ar contribui, în general, la reducerea ocupării informale în Republica Moldova.

În țările Uniunii Europene măsurile guvernamentale de reducere a sectorului informal se bazează pe patru principii de bază :

➤ *măsuri preventive*: scopul lor este de a simplifica procedurile, precum și de a reduce costurile și constrângerile care împiedică crearea și dezvoltarea afacerii, în special a start-up-urilor și întreprinderilor mici; în eliminarea obstacolelor în calea declarării oficiale a activității lor;

➤ *sanțiuni*: scopul lor este de a consolida funcția de supraveghere și aplicarea de sancțiuni adecvate față de cei care beneficiază din activitatea muncitorească nedeclarată, precum și pentru a proteja victimele disponibilizărilor, în special prin îmbunătățirea coordonării între autoritățile competente (organele fiscale, inspecția muncii, poliția);

➤ *cooperarea între statele membre* cu scopul de combatere a fraudei în domeniul asigurării sociale, și ocupării informale în cadrul activităților economice transnaționale;

➤ *campanii de sporire a sensibilizării* publicului cu privire la consecințele negative ale ocupării informale în planul asigurării sociale, precum și a consecințelor în termeni de solidaritate și echitate.

Astfel, politica care vizează rezolvarea problemelor ocupării informale, de obicei, constă în echilibrul între măsurile preventive și sancțiuni. Țările UE, precum și țările OECD și multe țări cu economii în tranziție au obținut o experiență mare în încercarea de a reduce ocuparea informală și activitățile economice informale. Eforturile lor sunt reduse în principal la patru mari categorii:

- Măsuri fiscale și alte măsuri financiare directe;
- Legislația muncii și alte măsuri în domeniul ocupării forței de muncă;
- Extinderea reglementării activității antreprenoriale;
- Măsuri administrative.

A. Politica fiscală

Politica fiscală este unul din instrumentele-cheie în lupta cu sectorul informal. Categoria de impozitare fiscală cuprinde două tipuri de măsuri. Prima, în principal, este orientată spre eliminarea stimulentei pentru evaziunea de la obligațiile fiscale prin reducerea impozitelor din salarii, contribuțiile la asigurările sociale sau alte taxe percepute de la întreprinderi și/sau angajați. A doua – măsurile fiscale directe încearcă să „cuprindă” persoanele (care altfel nu ar plăti impozite) cu ajutorul unor instrumente, cum ar fi sisteme de impozitare condițional-forfetare, care impun obligația de demonstrare a impozitelor asupra angajatorului.

Începând cu mijlocul anilor '90, un șir de țări cu economia emergentă în formare au reformat în mod serios sistemele sale fiscale, în special prin reducerea poverii fiscale asupra resurselor de muncă, mai ales asupra salariilor mici și mijlocii, precum și prin reducerea ratelor de impozitare pe profit a persoanelor juridice concomitent la regirea a bazei de impozitare. Slovacia a efectuat o reformă complexă a sistemului fiscal prin stabilirea unui impozit unic și eliminând majoritatea cazurilor de scutiri de la plata impozitelor. Cea mai mare cotă de impozitare pe profitul persoanelor juridice în prezent variază de la 28 la sută în Republica Cehă la 15 la sută în Letonia și Lituania.

Diferite țări, precum Belgia, Olanda și Franța, au introdus măsuri speciale de reducere a impozitului pe salarii pentru lucrătorii cu salarii mici. Însă, efectul acestei măsuri s-a dovedit a fi ambiguu. În Belgia, de exemplu, reducerea cotelor de impozitare a afectat în mod semnificativ ocuparea forței de muncă înregistrate oficial, ceea ce nu poate fi spus despre Olanda.

Multe țări au introdus diverse stimulente fiscale pentru anumite categorii de lucrători:

➤ în Austria, Canada, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Olanda, Spania și Turcia o caracteristică importantă a impozitării sunt cotele marginale ale contribuțiilor sociale, care au caracterul regresiv în acest component al sistemului impozitului pe venit a persoanelor fizice;

➤ lucrătorii independenți în Republica Cehă, Grecia și Portugalia sunt autorizați de a face contribuții unice sau la cotele mai mici decât contribuțiile angajaților întreprinderilor, iar lucrătorii independenți în Ungaria, Mexic și Spania au acces la regimuri de impozitare speciale simplificate;

➤ unele guverne ale țărilor europene, precum Franța, Belgia, Olanda au introdus stimulente fiscale în acele sectoare în care se observă cel mai înalt nivel de activitate muncitorească neînregistrată (de exemplu, personal casnic pentru menaj, personalul angajat în amenajarea și reparația de case și apartamente).

Un rol important în reforma politicilor fiscale este atribuit extinderii bazei de impozitare ca urmare a necesității urgente de a majora veniturile guvernamentale, de a reduce deficitul bugetar și asigurarea stabilității macroeconomice. În țările cu un nivel ridicat de economie informală deocamdată nu a fost realizat pe deplin

potențialul de majorare a încas rilor prin aplicarea metodelor de impozitare condițional forfetar , care vizează transformarea celor ce eschivează de la plata impozitelor în contribuabili.

Impozitele condițional cumulate sau condițional forfetare sunt impozite bazate pe veniturile nominale, calculate pe baza factorilor cheie, legate de obținerea veniturilor. Aceasta poate fi volumul de vânz ri, cifra de afaceri, numărul de angajați, m rimea întreprinderii, activele contribuabilului etc. Impozitul condițional forfetar în ideal include metodele simple și economic eficiente de evidenț a operațiilor interne și surselor de venit, din care de multe ori are loc evaziunea fiscal în condiții normale. Aceste metode includ taxele unice din activitatea micului business (evalu rile standarde); evaluarea impozitelor prin utilizarea unor indicatori care ajută la evaluarea veniturilor contribuabilului (evalu ri forfetare), precum i colectarea impozitelor minime, indiferent de nivelul real de activitate antreprenorial a contribuabilului (taxe minime condițional forfetare).

Trecerea parțial de la contribuțiile sociale la impozitul pe venit sau impozitul pe consum poate avea un impact favorabil asupra ocup rii forței de munc , inclusiv reducerea stimulentele pentru sub-raportarea veniturilor pe un lucr tor i, prin urmare, creșterea veniturilor fiscale. În plus, consolidarea leg turilor dintre impozitare i beneficiile a teptate poate ajuta la reducerea impactului negativ a poverii fiscale asupra ocup rii forței de munc – de exemplu, prin crearea unei leg turi puternice între contribuțiile achitate și indemnizațiile pensionare a teptate sau accesul la serviciile de s n tate.

Simplificarea administr rii fiscale prin înregistrarea electronic i plata impozitelor reduce costurile de operare i minimizează posibilit și de corupție. Sistemele fiscale complicate duc la nivelul înalt de evaziune fiscal , chiar i la cotele sc zute. Mai mult decât atât, simplificarea regimului fiscal prin reducerea cotelor de impozitare și eliminarea scutirilor fiscale este principala modalitate de combatere a corupției în administrarea fiscal .

B. Legisla ia muncii

Legisla ia muncii i alte m suri în domeniul ocup rii forței de munc cuprinde toate aspectele legate de angajarea i asigurarea drepturilor fundamentale ale lucr torilor prin stabilirea salariilor minime decente, precum și programe de ocupare a forței de munc menite s ajute angajații în accesul la locurile de munc formale. Reformele pieței forței de munc sunt în stare s reduc stimulentele de a lucra în sectorul informal, pentru întreprinderi i lucr tori, în timp ce programele de ocupare pot ajuta mai bine de a preg ti lucr torii pentru piața muncii formale. Legislația muncii a fost întotdeauna o direcție deosebit de important în reducerea ocup rii informale. De exemplu, majorarea flexibilit și legislației privind protecția lucr torilor i majorarea salariului minim pot spori stimulentele pentru întreprinderile de a m ri numărul lucr torilor înregistrați oficial.

În multe ț ri au fost propuse diverse stimulente pentru înregistrarea oficial a activit și muncitorești, în special ocuparea forței de munc ocazionale sau temporare, precum i pentru combaterea ocup rii informale. De exemplu, în Ungaria au fost implementate programe, cum ar fi START; START PLUS i START EXTRA, care vizează încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu posibilit și reduse (absolvenți proaspeți de licee, persoane în vârst peste cincizeci de ani, persoane în c utarea unui loc de munc după concediul pentru îngrijirea copiilor sau de îngrijire a altor rude, sau care doresc s urmeze stagierea) prin scutirea lor de la plata impozitelor, reducerea cotelor de impozitare i m rimilor contribuțiilor de asigur ri sociale.

În domeniul relațiilor de munc , înt rirea potențialului resurselor umane și competenței inspecției muncii este de obicei un instrument foarte important în lupta împotriva sectorului informal al ocup rii forței de munc . Consolidarea activit și de executare și aplicare a sancțiunilor ar putea fi realizat prin: (1) o cooperare mai strâns între autorit și competente (în special, autorit și fiscale, inspectoratele de munc , poliție); (2) majorarea numărului de inspecți pentru controlul condițiilor de munc , îmbun t șirea condițiilor lor de munc și sisteme de remunerare pe baza eficienței activit și desf șurate; (3) investițiile în instruire și participare la conferințe internaționale pentru acaparea de noi cunoștințe și dobândirea abilit șiilor în domeniile respective.

Acești pași vor contribui inspecțiilor mai frecvente ale întreprinderilor pentru a evalua conformitatea cu cerințele legislative în domeniul relațiilor de munc și condițiilor de munc . De asemenea, se pare c taxele și sancțiunile pentru înc lcarea legislației muncii nu au efectul dorit, având în vedere c în timpul inspecțiilor înc lc rile sunt relevate în două treimi din întreprinderi i angajatori.

Sindicatul de asemenea pot juca un rol în reducerea nivelului ocup rii informale a forței de munc . Ele pot mai bine s evalueze situația în întreprinderile și ramurile industriilor lor, plus în baza negocierilor colective, de a elabora norme care determin astfel de probleme importante, precum salariile, indemnizațiile, achitarea orelor suplimentare și condițiile muncii part-time, f r prejudicii pentru un nivel adecvat de protecție social . Aceasta va permite angajaților de facto, și nu doar, în conformitate cu legea, de a se bucura de drepturile de munc , deoarece în calitate de parteneri în procesul de reglementare în baza negocierilor, ei vor face astfel încât

angajatorii lor să aibă mai puține stimulente pentru nerespectarea legislației și activitatea de executare a legii să se realizeze mai ușor.

C. Reglementarea activității antreprenoriale

Reglementarea activității antreprenoriale se referă la astfel de aspecte ale practicilor de afaceri, cum ar fi înregistrarea întreprinderii, procedura în mediul de afaceri în general. Reglementarea generală a activității antreprenoriale poate influența, de asemenea, deciziile întreprinderilor privind modalitatea de activare: în mod oficial sau nu. De exemplu, atenuarea cerințelor și reducerea costurilor de înregistrare și licențiere poate spori stimulentele pentru companii de a activa în sectorul formal al economiei. Simplificarea cerințelor procedurale poate avea același efect. Pe de altă parte, pentru guverne este avantajosă crearea unui mediu în care activitățile întreprinderilor sunt protejate, în care litigiile pot fi rezolvate oportun și echitabil. Există dovezi că o bună administrare publică este un factor pozitiv în stimularea creșterii activității economice formale.

Cel mai important este de a face astfel, încât deschiderea și închiderea întreprinderilor să fie maximal simplificate din aspect administrativ. Experiența arată că un progres semnificativ în acest domeniu este mai important decât realizarea unei serii de pași mici. În multe țări UE este introdusă procedura accelerată de înregistrare a întreprinderilor pentru a facilita acest proces.

În general, îmbunătățirea climatului de afaceri și investițional, simplificarea legalizării firmelor este una dintre cele mai importante sarcini cu care s-au confruntat țările care doresc să reducă dimensiunea sectorului informal.

D. Măsurile administrative

Măsurile administrative includ în principal eforturile îndreptate spre executarea și respectarea legilor. Acestea includ o gamă largă de activități, inclusiv reorganizarea instituțiilor responsabile pentru respectarea legilor, majorarea capacității lor și introducerea unor sancțiuni mai dure pentru încălcări. În același timp, măsurile administrative pot include educația și informarea publicului în ceea ce privește perspectivele viitoare pentru întreprinderi și persoane fizice, în dependență de faptul dacă ei vor alege ocuparea în sectorul formal sau informal.

Principalul instrument al inspecțiilor de muncă, sociale și fiscale în domeniul identificării activității muncitorești informale este o vizită neașteptată la întreprindere cu determinarea identității tuturor celor prezenți în timpul verificării. Acest instrument este adesea destul de eficient, care permite de a garanta faptul că majoritatea angajaților sunt ocupați în mod oficial. În anul 1998, Belgia a început eliberarea cartelelor de asigurare socială (Social Security Card), cerând ca toți angajații să aibă cu sine aceste cartele la locul de muncă: aceasta a permis mai rapid și mai fiabil efectuarea controlului de către inspectorii sociali ai Inspecției Muncii.

În vederea realizării obiectivelor politice relevante este necesar de a realiza măsurile de consolidare instituțională a Ministerului muncii (resurse umane, instruire, asistență tehnică), precum și consolidarea coordonării între instituțiile guvernamentale de resort (administrarea asigurării sociale, agenția de dezvoltare a antreprenoriatului și consiliere cu privire la competitivitate), având scopul ca ministerele și departamentele să-și asume un rol mult mai complex în asistarea reducerii ocupării informale.

Sensibilizarea publicului și instruirea sunt elementul final într-o strategie complexă de reducere a nivelului de activitate economică informală. Modul în care angajatorii și persoanele fizice evaluează costurile și beneficiile angajării oficiale sau ascunderea activității lor economice, depinde de percepția și atitudinea lor față de economia informală, eficiența serviciilor publice, riscurilor și costurilor în cazul de detectare a activității lor informale, echitatea „sistemului” etc. În combinație cu condițiile rezonabile cadru (fixe) (taxe și reglementări rezonabile, instituții puternice), sensibilizarea publicului poate schimba situația și aduce societatea la un astfel de „punct critic”, în care ocuparea informală va fi ceva anormal.

Concluzii. *Astfel, în general, există o gamă largă de măsuri care pot fi efectuate cu scopul de a reduce ocuparea forței de muncă informală, și în practica internațională ele combină, de obicei, politica „morcovului și bățului”.* Experiența internațională arată următoarele:

➤ Principalul instrument la dispoziția inspecțiilor de muncă, sociale și fiscale în domeniul identificării ocupării informale este o vizită neașteptată la întreprindere cu determinarea identității tuturor celor prezenți în timpul verificării, urmat de sancțiuni ulterioare în cazul nerespectării legislației. În timp ce unele instituții guvernamentale, de regulă, participă la rezolvarea problemelor ocupării informale, experiența internațională recomandă atribuirea acestei funcții unei singure autorități, care facilitează armonizarea acțiunilor lor și care vizează realizarea acestei sarcini. Consolidarea capacității instituționale (resurse umane, instruire, asistență tehnică), instituții care lucrează în domeniul respectării legislației muncii și schimbul de informații (unirea bazelor de date electronice), precum și o cooperare mai strânsă între inspecțiile muncii, sociale și fiscale au o valoare esențială în detectarea încălcărilor.

➤ În ciuda faptului că măsurile consolidate de control (inspecțiile amânate, amenzi și sancțiuni mai mari) facilitează tranziția lucrătorilor din sectorul complet tenebru spre o activitate muncitorească parțial declarată, ele, totuși, nu erau în măsură să elimine sau să reducă în mod semnificativ ocuparea informală. Intrarea pe piața muncii formale este asigurată nu doar prin măsurile restrictive împotriva angajării ilegale și majorarea sancțiunilor pentru contravenienți. În mod necesar se prezintă o combinație a politicilor de monitorizare și promovare a legalizării ocupării forței de muncă.

➤ Măsurile preventive includ simplificarea procedurilor, precum și înlăturarea barierelor, care împiedică crearea și dezvoltarea întreprinderilor, în special, a întreprinderilor mici; eliminarea stimulentei pentru ocuparea forței de muncă informală atât de către angajator, cât și de angajați.

➤ Implicarea partenerilor sociali (angajatorilor și sindicatelor) are o importanță semnificativă pentru reducerea ocupării informale în sectoarele activităților lor. Se recomandă încurajarea lucrului în echipă cu ei, efectuarea lucrului de sensibilizare cu privire la problemele întâmpinate de către angajatori în legătură cu ocuparea informală, precum și nevoia de negociere a contractelor colective în scopul legalizării ocupării.

➤ Schimbarea percepțiilor despre activitatea muncitorească informală este una din strategii. Sensibilizarea publicului și instruirea sunt elementul final într-o strategie complexă de reducere a nivelului activității economice informale. Mulți beneficiari potențiali pot ignora sau pur și simplu știu puțin despre problemele cu care ei se confruntă, lucrând informal, inclusiv lipsa de oportunități de a obține concediul medical sau de îngrijire a copilului, de omaj sau asigurare cu pensie pentru anii de muncă informală; sau pot ști puțin despre sprijinul financiar sau tehnic pentru întreprinderile mici și mijlocii de către stat; sau, privind cerințele simplificate pentru întreprinderile mici și mijlocii adoptate în scopul de a promova formalizarea ocupării forței de muncă în țară. Guvernul ar trebui să utilizeze mass-media, în special pentru campanii la radio și televiziune de difuzare a informațiilor despre beneficiile angajării oficiale a forței de muncă, în special în întreprinderile mici și mijlocii. Campaniile de informare ar putea să vizeze sectoarele în care se observă cel mai înalt nivel de ocupare a forței de muncă informală. De asemenea, campanii de sensibilizare ar putea viza publicul tânăr.

Referințe bibliografice

1. Resolution Concerning the International Classification of Status in Employment (ICSE), adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 1993, January. [Accesat 31 ianuarie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087562.pdf
2. . . . : . 1999, 12, . 22-27.
3. Resolution Concerning Statistics of Employment in The Informal Sector, adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 1993, January. [Accesat 15 ianuarie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087484.pdf
4. Decent Work and the Informal Economy. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 2002. [Accesat 11 noiembrie 2016]. Disponibil: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc90/pdf/rep-vi.pdf>
5. Guidelines Concerning a statistical Definition of Informal Employment. International Labour Organization. Geneva: International Labour Office, 2003. [Accesat 31 octombrie 2016]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087622.pdf
6. . . . : . In: Creșterea economică în condițiile globalizării = Economic growth in conditions of globalization: conferința internațională teoretico-practică, ediția a XI-a, 13-14 octombrie 2016. Chișinău: INCE, 2016. vol. 2, pp. 236-241. ISBN 978-99754000-6-0.
7. EFROS, Stela. Aspecte ale antreprenoriatului constructiv în contextul relațiilor economice de piață = Aspects of constructive entrepreneurship in the market economic relations. In: Economie și Sociologie = Economy and Sociology. 2013, nr. 2, pp. 134-148. ISSN 1857-4130.
7. SAVELIEVA, G., TARAGAN, R., TOMCEAC, A. Experiența internațională în domeniul promovării politicilor de ocupare a forței de muncă în contextul îmbătrânirii demografice. În: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică. Chișinău, 2013, ediția a III-a, pp. 186-191. ISSN 1857-3630, ISBN 978-9975-4326-6-5

Recomandat spre publicare: 19.12.2016

INCLUZIUNEA ȘI INTEGRAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI ÎN ACTIVITATEA ECONOMICĂ

Valentina COTELNIC¹, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Actualitatea temei expuse constă în studierea și soluționarea problemelor persoanelor cu dizabilități, ce vizează integrarea și incluziunea lor în societate, în special, prin ocuparea lor, este actuală având în vedere dificultățile cu care se confruntă aceste persoane din motivul capacităților fizice limitate, fapt ce necesită condiții speciale de incluziune în activitatea economică. Scopul studiului constă în monitorizarea situației privind soluționarea obiectivelor prioritare și angajamentele cu privire la politicile de integrare și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități în muncă. Metode de cercetare sunt: analiză, monografii, logistică, interpretări grafice. Rezultatele principale: au fost propuse un șir de probleme care necesită soluționare la nivel de stat, precum și recomandări de investigare a cauzelor care duc la excluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și modalități de depășire a situației în domeniu.

Cuvinte-cheie: dizabilitate, persoană cu dizabilități, discriminare pe criteriu de dizabilitate, integrare, incluziune socială, ocuparea persoanelor cu dizabilități.

Actuality is studying and resolving the problems of persons with disabilities, aiming at their integration and inclusion into society, inter alia, through employment, it is present in view of the difficulties faced by these people because of the limited physical capabilities, which require special conditions for inclusion in the economic activity. Purpose: monitoring the situation regarding the settlement of priority objectives and commitments with respect to the policies of integration and social and social inclusion of people with disabilities in the workplace. Methods are: analysis, monographs, logistics, graphic interpretations. Results: proposed a string of problems requiring solution at the State level, as well as recommendations for investigation of the causes that lead to the social exclusion of people with disabilities and ways of coping in field.

Keywords: Disability, person with disabilities, discrimination on grounds of disability, integration, social inclusion, employment of people with disabilities.

JEL Classification: J1, J14.
CZU: 331.52-056.26+316.344.6

Introducere. Integrarea și incluziunea persoanelor cu dizabilități sunt condiții ale respectării drepturilor fiecărui cetățean. Principiile fundamentale, care au schimbat realitățile din domeniul calității vieții, educației și integrării persoanelor cu dizabilități în viața socială au ca fundament drepturile omului. Respectarea drepturilor și a demnității persoanelor cu dizabilități, în baza Declarației Universale a Drepturilor Omului, care proclamă că toate ființele umane sunt egale, care sunt înzestrate cu rațiune și conștiință.

Rezultatele obținute. Abordarea drepturilor omului este cheia spre protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități, spre oferirea direcțiilor potrivite procesului de dezvoltare și implementare a politicii în domeniu. Republica Moldova se conformează standardelor internaționale de protecție a persoanelor cu dizabilități, s-a făcut un pas important spre dezvoltarea cadrului său legal referitor la protecția persoanelor cu dizabilități. La 30.03.2007 Republica Moldova a semnat, iar la 21.09.2010 a ratificat Convenția ONU cu privire la Drepturile persoanelor cu dizabilități [1]. În aprilie 2016, Convenția avea deja 163 de state semnatare. Convenția servește drept principalul cadru de reglementare pentru implementarea reformei de protecție socială, inclusiv în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, precum și ajustarea legislației naționale în vigoare la prevederile celei internaționale.

Unul dintre primii pași spre implementarea Convenției, a fost adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Strategiei pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013) [2]. Pentru implementarea acestei Strategii, Parlamentul a adoptat Legea nr. 60-XIX din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități [3], care stabilește un cadru general de reglementare a serviciilor de protecție socială în conformitate cu standardele internaționale privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Conform Legii respective persoana cu dizabilități a fost definită ca persoană cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna

¹ © Valentina COTELNIC, vcotelnic@gmail.com

participarea ei deplin i eficient la viața societ ții în condiții de egalitate cu celelalte persoane. Totodat , pentru aceste persoane sunt garantate drepturi egale la protecție social , medical , reabilitare, educație, încadrare în câmpul muncii, viaț public i alte facilit și servicii. Concomitent, s-a efectuat reformarea instituției responsabile de determinarea dizabilit ții și capacit ții de munc , reglementarea i dezvoltarea diferitor tipuri de servicii sociale pentru persoanele cu dizabilit și (Casa comunitar , Locuința protejat , Asistenț personal , Respiro, Plasament familial pentru adulți etc.).

O problema cea mai important i sensibil a persoanelor cu dizabilit i reprezint incluziunea lor în câmpul muncii, care se realizeaz în conformitate cu prevederile art.34 al Legii privind incluziunea social a persoanelor cu dizabilit și, nr.60-XIX din 30.03.2012. Legea respectiv , nu doar c garanteaz dreptul la munc persoanelor cu dizabilit i dar instituie i o serie de facilit i persoanelor cu dizabilit și, mai cu seam celor cu dizabilit i severe i accentuate, stabilindu-le reducerea duratei de munc de pân la 30 de ore pe s pt mân , acordarea privilegiat a concediilor anuale de odihn pân la 40 de zile calendaristice, pentru persoanele cu dizabilit i severe i concedii suplimentare de 60 de zile calendaristice neremunerate. Totodat , pentru a garanta accesul efectiv al persoanelor cu dizabilit i în domeniul muncii legisla ia în vigoare stabile te pentru angajatorii cu mai mult de 20 de subalterni obliga ia de a oferi locuri de munc pentru persoane cu dizabilit i în m rime de cel pu in 5% din num rul total de salaria i (art. 34 alin. (4) al Legii privind incluziunea social), iar pentru realizarea acestui deziderat Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilit și impune m suri de „adaptare rezonabil ” a locului de munc , refuzul de a întreprinde astfel de m suri fiind catalogat ca form de discriminare [4]. Adoptarea rezonabil a locului de lucru impune un ansamblu întreg de ac iuni de proiectare, construcție, modificare fizic astfel încât ca acesta s devin accesibil persoanelor cu dizabilit i. Adaptarea implic ac iuni inclusive de achiziționare de tehnologii, echipamente sau instrumente cu caracteristici ce corespund deficien ei pe care o prezint persoana cu dizabilit i, ar putea fi vorba i de alte ac iuni care la prima vedere nu se cuprind în no iunea de acomodare i impun ac iuni de asisten a persoanei cu dizabilit i, de instruire special , adaptarea programului de munc , a sarcinilor i organiz rii muncii. Adaptarea presupune i distribu ia sarcinilor în mod valorizant i stimulatv-compensator, pentru a stimula o dinamic motiva ional pozitiv la locul de munc . O alt posibilitate de realizare a dreptului la munc al persoanelor cu dizabilit i este încadrarea acestora în institu ii specializate create de îns i organizațiile persoanelor cu dizabilit i. Pentru a sus ine întreprinderile specializate ale persoanelor cu dizabilit i statul intervine în fiecare an, alocând din bugetul de stat mijloace financiare pentru: compensarea par ial a contribu iilor de asigur ri sociale de stat obligatorii care se pl tesc de c tre organiza iile i întreprinderile persoanelor cu dizabilit și; compensații la procurarea utilajului i materiei prime. O alt categorie de facilit și acordat întreprinderilor persoanelor cu dizabilit i o constituie scutirile la plata TVA care prive te importul materiei prime, precum i pentru m rfurile i serviciile produse [5]. A treia form de integrare în câmpul munci pentru persoanele cu dizabilit i se realizeaz prin oferirea muncii la domiciliu. Angajatorii care cad sub incidența criteriilor stabilite de legisla ie vor avea obligația: de a notifica Agenția teritorial pentru ocuparea forței de munc , precum i de a ține un Registru special pentru toate cererile parvenite din partea persoanelor cu dizabilit și, care pledeaz pentru un loc de munc .

Conform datelor statistice, în anul 2015 în Republica Moldova persoanele cu dizabilit și reprezint 5,2% din populația total a ț rii, iar num rul total al persoanelor cu dizabilit și în vârsta apt de munc constituia 170621 de persoane [6]. Din totalul persoanelor cu dizabilit i, circa 49,0% sunt femei i 51,0% sunt b rba i, 59% locuiesc în zone rurale i 41% locuiesc în zone urbane. În func ie de criteriul de vârst , prevaleaz persoanele cu dizabilit i cu vârsta între 40 i 59 de ani, ceea ce constituie peste 2/3 din cazurile de dizabilitate.

Tabelul 1

Dinamica persoanelor cu dizabilit și în vârsta apt de munc , 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Num rul total al persoanelor cu dizabilit și în vârsta apt de munc , mii persoane.	165,8	168,9	169,6	170,5	170,6
Num rul persoanelor cu dizabilit i ocupate*, mii persoane.	71,0	72,6	70,2	78,6	79,7
Raportul dintre num rul persoanelor cu dizabilit și, faț de cei ocupați, %	42,8	43,0	41,4	46,1	46,7
Ponderea num rului persoanelor cu dizabilit și din populația ocupat , %	14,1	14,7	14,7	14,4	14,2

Not : * calculele autorului conform datelor Biroului Național de Statistic

Sursa: www.statistica.md

Din analiza efectuată vedem că, numărul persoanelor cu dizabilități în vârstă apte de muncă în ultimii ani și ponderea lor în populația ocupată în Republica Moldova, rămâne practic constant, de circa 170 mii de persoane, reprezentând 14,2% din totalul populației ocupate la sfârșitul anului 2015.

Conform analizei datelor din comunicatul „Situația persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova”, elaborat de către Biroul național de statistică [6], observăm că în anul 2015 – 46,7% din persoanele cu dizabilitate în vârstă de 15 ani și peste, sunt ocupate în câmpul muncii (în anul 2014 acest indicator constituia – 46,1%), față de 65,9% în cazul persoanelor fără dizabilitate. După statutul ocupațional: 68,9% din persoanele cu dizabilități lucrează pe cont propriu, preponderent fiind cazul persoanelor din mediul rural (76,9%), în agricultură; 20,6% din persoanele cu dizabilități lucrează ca salariați în diferite domenii; 5,4% din persoanele cu dizabilități ajută prin familie și nu sunt remunerați; 4,6% din persoanele cu dizabilități lucrează pe cont propriu în activități neagricole (afaceri); 0,4% din persoanele cu dizabilități sunt patroni a diferitor genuri de afaceri. Totodată, persoanele cu dizabilități din mediul urban în proporție de 72,3% din totalul persoanelor ocupate sunt salariați.

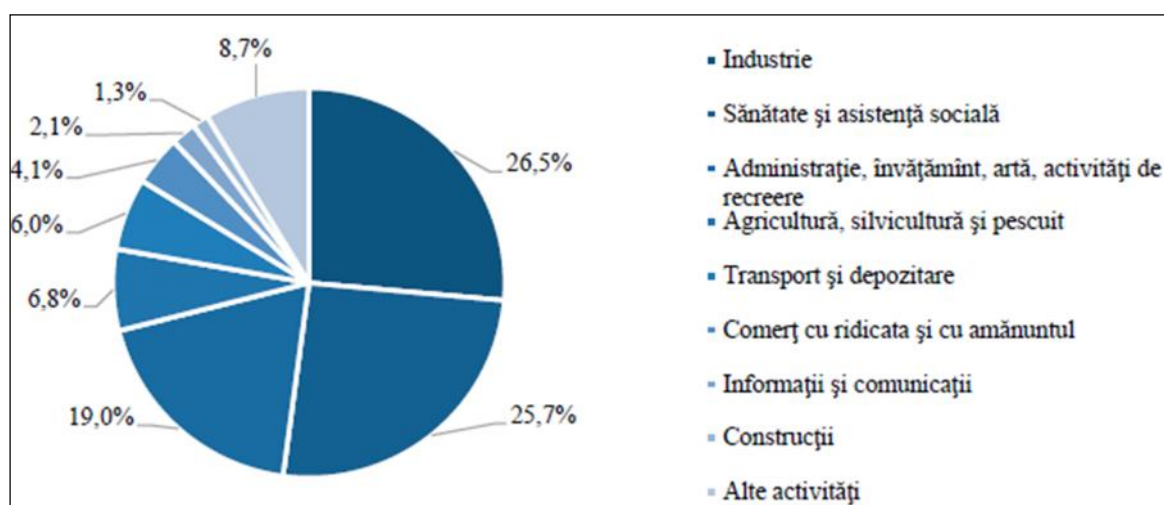

Figura 1. Structura persoanelor cu dizabilități pe tipuri de activități, anul 2015

Sursa: www.statistica.md

Din numărul total de salariați din Republica Moldova, constatăm că 0,9% reprezintă persoanele cu dizabilități. Cea mai mare pondere a persoanelor cu dizabilități din totalul salariaților le revine celor din domeniul sănătății și asistenței sociale – 1,8%, fiind urmași de cei din industrie – 1,3% și administrație, învățământ, artă și activități de recreere – 0,9%, pe când în agricultură doar – 0,8% din totalul salariaților. Persoanele cu dizabilități cu statut de salariat în proporție de 26% activează în domeniul administrației, industriei, învățământului, artei și activităților de recreere, 19% în domeniul sănătății și asistenței sociale, 7% în agricultură, silvicultură și pescuit, iar 0,8% – în alte activități.

Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), ca organism abilitat cu ocuparea forței de muncă și protecției sociale a tuturor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, contribuie la ocuparea și a persoanelor cu dizabilități. Astfel, aceste persoane beneficiază de măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă, inclusiv prin intermediul: serviciilor de orientare și formare profesională, organizarea târgurilor locurilor de muncă, informarea despre schimbări pe piața muncii, servicii de mediere electronică, inclusiv prin accesarea portalului www.angajat.md, unui suport statal acordat întreprinderilor specializate ale organizațiilor obștești în cadrul cărora activează 50% și mai mult sunt persoane cu dizabilități.

Reieșind din cele menționate, nivelul ocupării în câmpul muncii a acestei categorii a fost în permanență creșterea, de la 102 persoane în anul 2012 la 336 persoane în 2016, ce constituie 44,6% din numărul total de persoane cu dizabilități adresate către ANOFM. Este necesar de menționat, că majoritatea persoanelor cu dizabilități care s-au adresat la agențiile pentru ocuparea forței de muncă, nu dispuneau de recomandările de muncă preconizate în Programele individuale de reabilitare și incluziune socială, nu întruneau și alte condiții prevăzute de art.2 al Legii nr.102-XV din 13 martie 2003 ”Privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă” sau nu au dorit să se înregistreze [7].

Tabelul 2

Servicii acordate persoanelor cu dizabilit ți de c tre agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de munc , 2012-2016

Persoane cu dizabilit ți	2012	2013	2014	2015	2016
Înregistrate cu statut de omer, persoane	496	565	598	877	754
Plasate în câmpul munci, persoane	102	168	220	300	336
% din num rul celor înregistrați	20,6%	29,7%	37%	34%	45%
Beneficiari de servicii de mediere a muncii, persoane	156	223	300	344	22
Absolvenți ai cursurilor de formare profesional , persoane	29	25	65	77	83
Antrenați la lucr ri publice, persoane	25	26	18	52	40
Beneficiari de serviciile informare i consiliere profesional , persoane	637	1976	585	1525	1467

Sursa: *www.anofm.md*

Din analiza efectuat se observ , c din totalul persoanelor cu dizabilit ți înregistrate, ponderea cea mai mare 33% (252 persoane) le revine celor cu vârsta cuprins între 50-62 ani, iar tinerii constituie 25,3% (191 persoane). În scopul facilitării integrării pe pia a muncii, au urmat cursuri de formare profesional 83 de persoane cu dizabilit i, din care au fost plasate în câmpul muncii 74 de persoane.

Conform rezultatelor unui studiu cu privire la integrarea i incluziunea persoanelor cu dizabilit i, realizat de Asocia ia „Motiva ie” în 2014 [8, p. 9], reiese c înc lcare a demnit ii i atitudinea discriminatorie este una din problemele de baz cu care se confrunt persoanele cu dizabilit i, iar potrivit raportului de activitate pentru anul 2014 al Consiliului pentru prevenirea i eliminarea discriminării i asigurarea egalit ii, persoanele cu dizabilit ți se afl pe locul trei în ierarhia celor mai discriminate criterii. Rezultatele unui alt studiu [9, p. 8] realizat în 2014 de c tre Consiliul pentru prevenirea i eliminarea discriminării în parteneriat cu Institutul de Politici Publice din Chi in u, Consiliul Na ional pentru Combaterea Discriminării din România i Institutul pentru Politici Publice din Bucure ti arat c , pe un e antion de 1070 de persoane cu vârsta cuprins între 18 i 65 ani, la întrebarea „dac exist discriminare în Republica Moldova?” – 82,8% din respondenți au r spus afirmativ. În ce prive te întinderea fenomenului discriminării persoanelor cu dizabilit i, acestea sunt cel mai frecvent discriminate la angajarea în câmpul munci (63%), la locul de munc (51%), în institu iile de educa ie (31%), în rela ii cu autorit ile (30%), în via a politic (22%) i cel mai pu in în familie (19%).

În Republica Moldova activeaz asocia ii ob te ti ale persoanelor cu dizabilit i, în subordinea lor activeaz 15 întreprinderi specializate în cadrul c rora sunt angajate 519 persoane, dintre care 315 persoane cu dizabilit i, inclusiv: Asocia ia surzilor din Republica Moldova, fondator la 7 întreprinderi specializate, în cadrul c rora activeaz 158 de angaja i dintre care 94 sunt persoane cu dizabilit i, Societatea invalizilor din Republica Moldova, fondator la 3 întreprinderi specializate, în cadrul c rora activeaz 191 de angaja i dintre care 112 sunt persoane cu dizabilit i i Societatea orbilor din Republica Moldova, fondator la 5 întreprinderi specializate, în cadrul c rora activeaz 170 de angaja i dintre care 109 sunt persoane cu dizabilit i.

Întru susținerea atât a angajatorilor, cât i a persoanelor cu dizabilit ți, al doilea an consecutiv se organizeaz Forul meseriilor, unde a avut loc Gala Angajatorilor Remarcabili „RemarcAbilitatea”, în cadrul c reia au fost premiați angajatorii care angajeaz sau promoveaz politici i practici pozitive de angajare a persoanelor cu dizabilit ți.

Aceste dou ediții a Galei Angajatorilor Remarcabili s-au desf urat în cadrul Forului meseriilor, pentru a ar ta tuturor modelele de succes existente pe piața muncii din Republica Moldova, încurajând, astfel, atât persoanele cu dizabilit ți s î i g seasc un loc bun de munc , cât i angajatorii s î i modernizeze locurile de munc , dar și modul de abordare a angajaților. În cadrul acestui eveniment au fost premiate mai multe companii ca „Floare de Cire ” i „Red Union Fenosa”, care au reu it s integreze în câmpul muncii mai multe persoane cu dizabilit ți i manifestat o atitudine prietenoas faș de aceste persoane, precum i parteneriatul lor cu asociația „Motivație”. De asemenea, compania export o parte din energie pentru unele proiecte inovative de susținere a persoanelor cu dizabilit ți, inclusiv „Cristina SRL”, care are cel mai mare num r de persoane cu nevoi speciale angajate, Moldcell, care a întreprins o serie de m suri în vederea angajării i dezvoltării profesionale pentru persoanele cu nevoi speciale, inclusiv: amenajarea rampelor de acces în blocurile companiei; utilizarea s lilor de baie pentru persoanele în scaun cu rotile; accesibilizarea u ilor destinate special persoanelor cu dizabilit ți. Companiile respective au fost premiate pentru c au angajat persoane cu nevoi speciale i anume diplome în cadrul “Galei RemarcAbilitate”.

În ceea ce prive te atitudinea societ ții faș de persoanele cu dizabilit ți, este important de menționat c fenomenul discriminării este, de asemenea, reflectat prin cadrul de drept în Republica Moldova. În vederea prevenirii i combaterii fenomenului discriminării, a fost adoptat Legea nr.121-XIX din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalit ii, scopul c ruia este asigurarea egalit ii tuturor persoanelor aflate pe teritoriul rii în

sferele politic, economic, social, cultural și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, naționalitate, limbă, religie, sex, vârstă, dizabilitate sau orice alt criteriu similar. Legea menționată stipulează domeniile unde este interzisă discriminarea: câmpul muncii, accesul la serviciile și bunurile disponibile publicului, învățământul etc., precum și subiecții investiți cu atribuții în domeniu: Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, autoritățile publice și instanțele judecătorești.

În vederea creșterii gradului de conștientizare a populației a problemelor și a drepturilor persoanelor cu dizabilități, Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități, prevede o serie de măsuri în acest sens: autoritățile publice și-au asumat responsabilitatea de a implementa împreună cu partenerii sociali organizarea anuală a campaniilor de marketing social cu referință la drepturile și la oportunitățile de integrare socială a persoanelor cu dizabilități, organizarea de seminare, conferințe și alte evenimente publice despre reformarea sistemului de protecție socială a persoanelor cu dizabilități și colaborarea cu mass-media în vederea promovării bunelor practici în domeniul dizabilității.

Concluzii și recomandări

Cadrul de drept existent promovează și protejează drepturile omului și este axat pe standardele UE și nu conține careva discriminări față de persoanele cu dizabilități, în reglementarea drepturilor și libertăților fundamentale. În același timp, Republica Moldova continuă să ajusteze legislația și să implementeze politici consistente cu prevederile Convenției ONU cu privire la Drepturile persoanelor cu dizabilități.

Totodată, din analiza situației actuale privind accesul persoanelor cu dizabilități, în încadrarea în câmpul muncii, s-a observat că există unele limitări. Reîncadrarea în muncă a persoanelor cu statut de "persoană cu dizabilități" constituie doar 1,5%.

În pofida cadrului legislativ în vigoare nediscriminatoriu, există un ir de neajunsuri în angajarea persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii. Ținând cont de importanța problemei abordate concluzionăm că, la implementarea în practică a acestuia, s-a identificat că este necesar de a oferi un grad de protecție sporit persoanelor cu dizabilități, în special în domeniul social-economic, de a schimba atitudinea față de persoanele cu dizabilități, acceptarea lor ca membri cu drepturi depline la angajarea lor în câmpul muncii.

În acest context se recomandă:

- studierea eficienței politicilor de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități desfășurate la nivel național în domeniul antrenării în activitatea economică;
- elaborarea studiilor și cercetărilor mai profunde privind nivelul de respectare a drepturilor persoanelor cu dizabilități și plasarea în câmpul muncii;
- reflectarea statistică a dimensiunii fenomenului încălcării drepturilor persoanelor cu dizabilități și elucidarea cauzelor și circumstanțelor care îl condiționează la angajarea în câmpul muncii.

Referințe bibliografice

1. Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. 2007. 23 p. [Accesat 23.09.2016]. Disponibil: <http://infoeuropa.md/handicapati/conventia-natiunilor-unite-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati/>
2. Legea pentru aprobarea Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013): nr. 169 din 09.07.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr. 200-201, pp. 6-19.
3. Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități: nr. 60-XIX din 30.03.2012. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, nr. 155-159, pp. 7-19.
4. GAVRILĂ, L. A. Incluziunea persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii – realități și perspective. In: Monitorul Social. 2012, nr. 16, pp. 7-52.
5. Codul fiscal al Republicii Moldova: nr. 1163-XIII din 24.04.1997. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: ediție specială. 2005, 25 martie, p. 13. [Accesat 23.09.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=326971&lang=1>
6. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Situația persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova. 2015, 30 noiembrie. [Accesat 23.09.2016]. Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4976>
7. AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ. Dizabilitatea nu înseamnă incapacitate. [Accesat 23.09.2016]. Disponibil: www.anofm.md
8. DILION, Marcela. Monitorizarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova: raport holistic. Chișinău: Asociația „Motiva ie” din Moldova, 2014. 38 p. ISBN 978-9975-4169-7-9.
9. Percepțiile populației din Republica Moldova privind fenomenul discriminării: studiu sociologic. Fundația Soros-Moldova. Chișinău: Cartier, 2011. 96 p. [Accesat 23.09.2016]. Disponibil: <http://soros.md/files/publications/documents/Studiu%20Sociologic.pdf>
10. Garabajii, Ecaterina. Azilurile de bătrâni ca formă instituțională a asistenței sociale a persoanelor în etate. In: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. 2014, nr. 1, pp. 171-173.

Recomandat spre publicare: 02.05.2017

¹,
,

Tema studiului este condiționat de faptul, c problemele s r ciei i inegalit ții în bun stare r mân relevante în Republica Moldova. Prin urmare, scopul acestei lucr ri este de a efectua analiza inegalit ii în bun starea gospod riilor casnice de diferite tipuri pentru a identifica relația dintre tipul gospod riilor i inegalitatea lor în bun stare. În studiul dat au fost utilizate urm toarele metode: monografic , comparație, statistic etc. Ca rezultat, a fost ob inut analiza inegalit ții în bun starea gospod riilor casnice de diferite tipuri, în general pe țar i în profil teritorial, a fost identificat dependen a inegalit ii în bun stare de tipul gospod riilor casnice.

Cuvinte-cheie: *inegalitatea în bun stare, s r cie, grupe quintilice, tipul gospod riei casnice.*

The topic of research is conditioned by the fact that the problems of poverty and inequality in welfare remain relevant in the Republic of Moldova. Therefore, the purpose of the article is to analyze the welfare inequality of households of various types in order to identify the relationship between the type of households and their inequality in well-being. The study used the following methods: monographic, of comparisons, statistical and others. As a result, an analysis of the welfare inequality of households of different types in the whole country and in the territorial context was made, the dependence of inequality in well-being on the type of households was revealed.

Keywords: *welfare inequality, poverty, quintile groups, type of households.*

JEL Classification: I32, R2
CZU: 330.567.2(478)

[5].

¹ © Valentina VINOGRADOVA, vvinogradova@mail.ru

6
 (),
 18
 ()
 5
 [1, .145].

I
 (27,8 %) « » (25,6%).

« »

14,4% 13,0%, 2 III
 I. -13,5% 6,4% (2,1 4 V
 I) - I.

1

(2015 .), %

		I	II	III	IV	V
I	28,7	8,0	17,5	30,8	35,0	41,3
	23,8	20,0	28,2	25,7	23,0	22,0
	16,6	27,8	17,2	14,4	14,2	13,5
	1,6	2,8	0,6	1,2	1,7	2,0
	13,2	25,6	17,7	13,0	9,1	6,4
	16,2	15,8	18,7	14,9	17,0	14,8
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

III IV V
 30,8%, 3,9
 -35,0%, 4,4 I
 I -41,3%,
 5 V I.
 I
 III, IV V
 « »
 « »

2015 . -

1

2).
 V (11,2%) I 2,2 (24,8%)
 4,1 (28,8%) 7,1%

2

(2015), %

1	I	V	I	V	I	V
	12,1	35,8	5,2	46,5	8,3	46,9
38,3	20,1	21,8	22,6	18,8	24,8	
17,9	18,3	24,8	11,2	28,8	7,1	
8,3	3,0	2,2	1,9	2,7	0,5	
6,6	6,8	23,6	4,7	26,7	6,9	
16,9	16,0	22,4	13,0	14,7	13,8	
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

[4, .300].
 I
 (23,6%) V (4,7%) 5 - 4

3).
 V I 1 -

I

(32,9%) – (52,1%)

(16,9%) V (42,4%) (49,3%).

[3, .220].

I

I

3

(2015 .), %

	I	II	III	IV	V	
1	1,0	3,8	9,7	19,5	66,0	100,0
	4,5	12,7	10,0	18,4	54,3	100,0
	2,1	8,0	10,8	34,9	44,2	100,0
	6,3	3,1	15,7	22,8	52,1	100,0
	1,8	8,7	20,3	26,7	42,4	100,0
	1,5	16,7	26,9	19,9	35,0	100,0
1	1,6	6,1	19,8	37,0	35,6	100,0
	8,4	16,4	24,7	28,7	21,8	100,0
	13,1	22,4	26,6	19,0	19,0	100,0
	14,8	20,4	9,9	22,0	32,9	100,0
	14,9	19,1	27,7	21,4	16,9	100,0
	19,7	23,2	25,8	21,6	9,7	100,0
1	6,3	15,8	29,2	26,1	22,6	100,0
	15,7	25,4	26,0	19,6	13,1	100,0
	20,9	26,6	21,2	18,8	12,5	100,0
	49,3	4,9	16,2	24,2	5,5	100,0
	42,6	24,7	13,2	12,9	6,6	100,0
	37,7	26,3	17,7	12,1	6,2	100,0

... I ... V

« ... »

I

... 8 ...

... 6 ...

I

[2, p. 106].

1. ROJCO, A. Inegalit i în bun starea populației: parametrii cantitativi și calitativi. In: Procese de stratificare social în Republica Moldova: particularit i și tendințe. Chi in u, 2012, pp. 126-141. ISBN 978-9975-57-053-4.
2. ROJCO, A. Inegalitatea în nivelul de bun stare al populației: parametrii cantitativi și calitativi. In: Stratificarea social în condițiile transform rii societ ii din Republica Moldova. Chi in u, 2015. pp 59-107. ISBN 978-9975-53-445-1.
3. VINOGRADOVA, V. Evaluarea riscului de s r cie a gospod riilor casnice cu copii = Assesment of the poverty risk of households with children. In: Economie i Sociologie. 2012, nr. 2, pp. 216-221. ISSN 1857-4130.
4. VINOGRADOVA, V. Impactul factorilor demografici asupra inegalit ii în bunastarea gospodariilor casnice. In: Cre terea Economic în Condi iile Globaliz rii = onomic Growth in Conditions of Globalization: conferin a interna ional tiin ifico-practic , edi ia a IX-a, 16-17 octombrie 2014. Chi in u: INCE, 2014, Vol. II, pp. 299-304. ISBN 978-9975-4185-2-2.
5. : d . 2014, , 38 p. – [Accesat 22 aprilie 2017]. – Disponibil: <https://go.oxfam.ca/docs/after-equality-inequality-trends-russia-2014-06-ru.pdf>

Recomandat spre publicare: 04.05.2017

Informație pentru autori

CERINȚE

de prezentare a articolelor științifice spre publicare în revista „ANALELE INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE”, categoria „C”

În scopul asigurării calității și evaluării echitabile a publicațiilor științifice, autorii, la prezentarea articolelor spre editare, sunt rugați să țină cont de următoarele criterii: Conținutul articolului trebuie să corespundă unui nivel științific înalt al revistei științifice. Articolul trebuie să aibă caracter original și să conțină o noutate determinată. Formulele teoretice trebuie confirmate prin calcul și practică. Lucrarea trebuie să prezinte interes pentru un mediu vast de cititori ai revistei. Obligatoriu, în articol trebuie indicată distincția dintre viziunea autorului sau rezultatele obținute de cele anterior publicate. Articolele se prezintă la Redacție conform cerințelor de prezentare cu două luni până la editare, pe suport electronic și tiprite **în una din limbile: română, engleză sau rusă**. Textul va fi tiprit pe o singură parte. La exemplarul de control se anexează formularul pentru recenzii.

STRUCTURA ARTICOLULUI:

1. **Titlul articolului (centrat, cu majuscule) în limba engleză și română**
2. **Autorul articolului: Numele Prenumele, gradul științific, titlul științific, instituția (fără prescurtări), în limba: engleză și română** cu Nota de subsol la prima pagină a articolului: ©Nume Prenume¹ (autor), email
3. **Adnotarea va conține: Actualitatea, Scopul, Metode, Rezultate în limba engleză și română, (0,5 pagină)**
4. **Cuvinte cheie:** 6-8 cuvinte, în limba engleză și română
5. **JEL Classification** (Journal of Economic Literature Classification System)
6. **Introducere** (argumentarea actualității tematicii abordate)
7. **Gradul de abordare a temei**
8. **Materiale și metode**
9. **Rezultate obținute**
10. **Concluzii**
11. **Referințe bibliografice:** 8-12 surse
12. **Data prezentării**

CERINȚE TEHNICE

- **Formatul:** A4 (margini: 20x20x20x20 mm)
- **Times New Roman; 12pt; interval – 1,5**
- **lucrarea va conține 8-10 pagini (0,35-0,5 coli de autor)**
- **Formulele teoretice trebuie confirmate prin calcul și practică**
- **Elementele grafice (tabele și figuri)** trebuie să fie de calitate înaltă, se vor plasa, nemijlocit, după referința respectivă în text. Toate elementele, obligatoriu, sunt însoțite de **denumire și număr de ordine** (deasupra tabelului, sub figură), **sursă**, și, după necesitate, **informație suplimentară**: note, legendă (sub element).
- **Referințele bibliografice** se plasează la sfârșitul articolului (*Nume, inițiala prenumelui, titlu, editură, an, pagini*). În text se vor indica trimiteri bibliografice, conform numărului de ordine din referințe (de ex., [5]).

DECLARAȚIE ETICĂ

La prima prezentare a articolului, autorul semnează, indicând data și confirmând că a făcut cunoștință cu *cerințele de prezentare* a articolului spre publicare și declară în privința responsabilității pentru autenticitatea materialului, totodată, transmite dreptul de autor editorului.

Notă: Declar pe propria răspundere că lucrarea prezentată este autentică, fără tentă de plagiere. Autorii declară că nu există nici un conflict de interese, totodată, transmite dreptul de autor editorului.

Data prezentării: ___Semnătură:___.

PROCESUL DE RECENZARE

La prima etapă, toate lucrările sunt examinate de către Consiliul Editorial, care verifică respectarea cerințelor de prezentare. La etapa a doua, manuscrisele sunt recenzate în mod anonim de către 2 recenzori. În procesul recenzării, informația despre autor nu se reflectă. Colegiul redacțional nu duce discuții cu autorul articolului și are dreptul să respingă articolele ce nu sunt prezentate conform cerințelor de prezentare. La etapa a treia, după necesitate, articolul se returnează la autor pentru revizuirea necesară. Manuscrisul articolului nu se restituie. Decizia privind publicarea sau excluderea articolului în/din numărul revistei se ia la nivel de colegiul redacțional. Într-un număr al revistei se publică un articol al unui autor sau coautor.

Colegiul de redacție al revistei "Analele Institutului Național de Cercetări Economice"

¹ © Nume Prenume (autor), email

Adresa redacției:
Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chișinău, str. Ion Creangă, 45.
tel.: +373-22-50-11-30, fax.: +373-22-50-74-37-94
web: ince.md/ro/complexul-editorial/;
e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 30.06.2017
Formatul 84/108/16. Coli de tipar 7,15.
Com. 7. Tirajul 100 ex.